

İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ

**İLLER BANKASI A.Ş.'NİN 2010 – 2015 DÖNEMİ MALİ VERİLERİNİN
İNCELENMESİ, VERİMLİLİK ANALİZİ**

MUHAMMED BAHADDİN ÇELİK

UZMANLIK TEZİ

NİSAN 2017



İL BANK
TÜRKİYE'NİN YAPICI GÜCÜ

İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ

**İLLER BANKASI A.Ş.'NİN 2010 – 2015 DÖNEMİ MALİ VERİLERİNİN
İNCELENMESİ, VERİMLİLİK ANALİZİ**

MUHAMMED BAHADDİN ÇELİK

UZMANLIK TEZİ

Tez Danışmanı (Kurum)

Fuat YILMAZ

Tez Danışmanı (Üniversite)

Doç. Dr. Mehmet BAŞ

ETİK BEYAN

“İLLER BANKASI ANONİM ŞİRKETİ Uzmanlık Tezi Yazım Kuralları”na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Muhammed Bahaddin ÇELİK

04.04.2017

İller Bankası A.Ş.'nin 2010-2015 Dönemi Mali Verilerinin İncelenmesi,

Verimlilik Analizi

(İLBANK Uzmanlık Tezi)

Muhammed Bahaddin ÇELİK

İLBANK A.Ş.

Nisan 2017

ÖZET

Bu tez çalışmasında, kalkınma ve yatırım bankası konumunda faaliyet gösteren İller Bankası A.Ş.'nin son 6 yıla ait mali verilerin irdelenerek, bankanın genel performansının değerlendirilmesi, mali analizi yapılarak verimliliğinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu itibarla, banka ve bankacılık kavramı, bankacılığın tarihsel gelişimi, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti döneminde bankacılık faaliyetleri ve 2000'li yıllara gelindiğinde bankacılık sektörünün son durumu hakkında bilgiler verilmiş olup sermaye ve kuruluş amaçlarına göre Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar, şube ve personel sayıları, bankaların kuruluş amaçlarına göre tanıtılıp faaliyet amaçları belirtilmiştir. Çalışmada İller Bankası A.Ş.'nin faaliyet gösterdiği sektör ve çalışma amacı itibariyle temel mali tabloların analizi üzerine yoğunlaşmıştır. İller Bankası A.Ş.'nin mali verilerinin irdelenmesinde önce, bilanço açıklamaları, finansal tablolarının tanıtılması, genel bilanço ve gelir tablosundan ibaret olan temel finansal tabloların açıklanmasının yanı sıra ek finansal tablolar da irdelenmiştir. Ayrıca İller Bankası A.Ş.'nin mali verilerine uygulanacak mali analiz teknikleri, verimlilik ilgili kavramların tanıtılması ve verimliliğin ölçülmesi bölümlerine de ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Çalışmanın en önemli bölümünü ise İller Bankası A.Ş.'nin genel faaliyet döngüsü, finansal performansı, verimliliği, mali verilerinin analizi bölümü oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Bankacılık, finans, mali tablo, verimlilik, analiz,
Sayfa Adedi : 129
Tez Danışmanı (Kurum) : Fuat YILMAZ
Tez Danışmanı (Üniversite) : Doç. Dr. Mehmet BAŞ

Analysis Of Financial Data For The Period 2010-2015 Of İller Bankası A.Ş.,

Productivity Analysis

(İLBANK Expertise Thesis)

Muhammed Bahaddin ÇELİK

İLBANK A.Ş.

April 2017

ABSTRACT

In this thesis, it is aimed to evaluate the financial performance and productivity of İller Bankası A.Ş., operating as the development and investment bank, by performing financial analysis to its financial tables about last six years. In this respect, information is given about bank and banking terms, historical development of banking, banking activities in Ottoman and Turkish Republic period, and recent situation of banking sector when it came to 2000's. The number of banks, branches and personnel, capital types and establishing purpose of the banks and the main objectives of the banks are stated. This practice focuses on the analysis of the main financial statements of İller Bankası A.Ş. because of its working purpose and the sector in which it operates. In the analysis of İller Bank A.Ş.'s financial data, firstly the disclosure of the main financial tables, the presentation of the financial statements consisting of the general balance sheet and income table, as well as the additional financial statements were discussed. In addition, financial analysis techniques to be applied to the financial data of İller Bankası A.Ş., description of productivity related concepts and measurement of productivity are given in detail. The most important part of this practice consists of İller Bankası A.Ş.'s general operation cycle, financial performance, productivity, analysis of financial data.

Key Words : Banking, finance, productivity, financial statements, analysis
Page Number : 129
Supervisor (Institution) : Fuat YILMAZ
Supervisor (University) : Assoc. Prof. Mehmet BAŞ

TEŞEKKÜR

Tez alıőmam ve lisans eğitimim sırasında bilgisini, desteğini ve tecrübelerini esirgemeyen Gazi Üniversitesi'nden danıőman hocam Doç. Dr. Mehmet BAŞ' a, kurum danıőmanım Uzman Fuat YILMAZ' a, iş arkadaşlarım Teknik Uzman İnőaat Mühendisi Mustafa YALTIR' a ve Uzman Yardımcısı Yiğit Can AKSOY' a teőekkürlerimi sunarım.

En önemlisi her zaman yanımda olan, tez çalıőmam süresince sabır ve dualarını benden esirgemeyen, hayat boyu desteklerini gördüğüm tüm aileme ve özellikle ablam Sümeýra AYIK ile değerli eőü Türkiye Halk Bankası A.Ő. Kayseri Bölge Müdürlüğü'nden Kıdemli Uzman Mustafa AYIK ve oğulları Ömer AYIK' a sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ	1
1. BANKA VE BANKACILIK KAVRAMLARI, ÇEŞİTLERİ, TARİHSEL GELİŞİMİ VE İLLER BANKASI	3
1.1. Banka ve Bankacılık Kavramı	3
1.1.1. Bankacılığın tarihsel gelişimi.....	3
1.1.2. Türkiye’de bankacılığın tarihsel gelişimi.....	6
1.2. Yatırım Ve Kalkınma Bankacılığı	16
1.2.1. Yatırım bankacılığı.....	17
1.2.2. Kalkınma bankacılığı	19
1.2.3. Yatırım ve kalkınma bankaları arasındaki farklar.....	20
1.3. Global Yatırım ve Kalkınma Bankaları	21
1.3.1. Dünya Bankası (World Bank) WB	21
1.3.2. Dünya bankası grubu.....	22
1.4. Bölgesel Yatırım ve Kalkınma Bankaları	24
1.4.1. Avrupa Yatırım Bankası (EIB)	24
1.4.2. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD).....	25
1.4.3. Asya Kalkınma Bankası (ADB).....	25
1.4.4. İslam Kalkınma Bankası (IDB).....	26
1.4.5. Afrika Kalkınma Bankası (AFDB)	26
1.4.6. Amerikalılararası Kalkınma Bankası (IADB).....	27
1.5. Türkiye’de Yatırım ve Kalkınma Bankaları	27
1.5.1. Kamu sermayeli yatırım ve kalkınma bankaları	28
1.5.2. Özel sermayeli yatırım ve kalkınma bankaları.....	30
1.6. Yerel Yönetim Bankacılığı	31
1.6.1. Dünyada yerel yönetim bankacılığı	31
1.6.2. Türkiye’de yerel yönetim bankacılığı ve İller Bankası.....	33
2. BİLANÇO AÇIKLAMALARI, MALİ ANALİZ, MALİ ANALİZ TEKNİKLERİ VE ÖNEMİ	35
2.1. Finansal Tablolar Ve Mali Analiz.....	35
2.1.1. Bilanço	35
2.1.2. Gelir tablosu	37
2.1.3. Satışların maliyeti tablosu	39
2.1.4. Fon akım tablosu	39
2.2. Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri, Finansal Tablo Kullanıcıları Ve Mali Analiz Türleri.....	40

2.2.1. Analizi yapan kişi bakımından analiz türleri	41
2.2.2. Yapılış amacına göre mali analiz türleri	41
2.2.3. Analizin içeriğine göre analiz türleri.....	42
2.3. Mali Analiz Teknikleri.....	42
2.3.1. Karşılaştırmalı mali tablolar analizi	43
2.3.2. Eğilim yüzdeleri ile analiz (Trend analizi).....	44
2.3.3. Dikey yüzde yöntemi ile analiz.....	45
2.3.4. Oran analizi	46
2.3.5. Karlılık ile ilgili oranlar	56
2.3.6. Finansal tablolar analizinin önemi ve amacı.....	58
2.3.7. Finansal tablolar analizinin yararları.....	60
2.4. Verimlilik	62
2.4.1. Verimlilik ve verimlilikle ilgili kavramlar	62
2.4.2. Verimliliğin ölçülmesi	64
2.4.3. Verimlilik ölçüm teknikleri.....	68
2.4.4. Kamu yönetiminde verimliliğin ölçülmesi.....	73
3. İLBANK 2010 – 2015 DÖNEMİ FİNANSAL TABLOLARI, AÇIKLANMASI, MALİ ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	75
3.1. 2010-2015 Dönemi Mali Verileri	77
3.2. İller Bankası A.Ş. mali verilerinin açıklanması	84
3.2.1. Aktif hesaplar	84
3.2.2. Pasif hesaplar	87
3.3. Mali Tablo Kalemlerinin Analizler Yolu İle İrdelenmesi.....	90
3.3.1. Aktif yapısındaki değişimler	90
3.3.2. Pasif yapısındaki değişiklikler	98
3.3.3. Gelir Tablosu.....	104
3.3.4. Gelir tablosunun finansal analizi.....	107
3.4. İller Bankası'nın Verimliliği Hakkında	111
3.4.1. Verimlilik rasyolarının değerlendirilmesi	112
SONUÇ.....	119
KAYNAKLAR	123
ÖZGEÇMİŞ	129

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 1.1. Bankacılık sisteminde banka ve şube sayısı	15
Çizelge 1.2. Türkiye’de faaliyet gösteren özel yatırım ve kalkınma bankaları	31
Çizelge 2.1. Bilançonun genel yapısı.....	36
Çizelge 2.2. Gelir tablosunun genel yapısı	38
Çizelge 3.1. Tek düzen hesap planı’ndaki hesap gruplarının aktif-pasif nitelikleri	76
Çizelge 3.2. İller Bankası 2010 yılı mali verileri.....	78
Çizelge 3.3. İller Bankası 2011 yılı mali verileri.....	79
Çizelge 3.4. İller Bankası 2012 yılı mali verileri.....	80
Çizelge 3.5. İller Bankası 2013 yılı mali verileri.....	81
Çizelge 3.6. İller Bankası 2014 yılı mali verileri.....	82
Çizelge 3.7. İller Bankası 2015 yılı mali verileri.....	83
Çizelge 3.8. Kasa ve bankalar hesabı.....	91
Çizelge 3.9. Kasa ve bankalar hesabının detayı.....	91
Çizelge 3.10. Krediler ve alacaklar hesabı.....	92
Çizelge 3.11 Kredi ve alacaklar hesabının detayı.....	92
Çizelge 3.12 Kasa ve bankalar hesabının eğilim yüzdeleri	96
Çizelge 3.13. Kredi ve alacaklar	96
Çizelge 3.14. 2010-2015 dönemi aktif hesapları dağılımı.....	97
Çizelge 3.15. Fonlar hesabının detayı.....	99
Çizelge 3.16. Öz kaynaklar hesabının yıllar itibarı ile değişimi.....	100
Çizelge 3.17. Öz kaynaklar hesabının detayı.....	100
Çizelge 3.18. Sermaye hesabının detayı	101
Çizelge 3.19. Fonlar hesabının eğilim yüzdesi ile analizi	102
Çizelge 3.20. Öz kaynaklar hesabının eğilim yüzdesi ile analizi	103

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.21. 2010-2015 dönemi pasif hesapları dağılımı	104
Çizelge 3.22. 2010-2015 dönemi gelir ve gider kalemleri.....	104
Çizelge 3.23. Alınan faizler hesabının detayı	107
Çizelge 3.24. Diğer gelirler hesabı	108
Çizelge 3.25. Giderler hesabı.....	109
Çizelge 3.26. Net karın toplam aktiflere oranı.....	112
Çizelge 3.27. Net karın toplam öz sermayeye oranı	113
Çizelge 3.28. Net karın toplam kredi ve alacaklara oranı.....	113
Çizelge 3.29. Net faiz gelirinin toplam aktiflere oranı	114
Çizelge 3.30. Personel Giderinin toplam aktiflere oranı.....	114
Çizelge 3.31. Personel Giderinin net faiz gelirlerine oranı.....	115
Çizelge 3.32. Personel sayısının dönem net karına oranı	115

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. Personel ve şube sayısı	15
Şekil 1.2. Öz kaynaklar	16
Şekil 1.3. Sermaye yeterliliği oranı.....	17
Şekil 1.4. Ortalama öz kaynak karlılığı ve devlet iç borçlanma senedi getirisi.....	17

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
ABD	Amerika Birleşik Devleti
ADB	Asya Kalkınma Bankası
AFDB	Afrika Kalkınma Bankası
AID	Uluslararası Kalkınma Ajansı
A.Ş.	Anonim Şirket
BELDES	Belediyelerin Altyapısının Desteklenmesinin Projesi
BIST	Borsa İstanbul Anonim Şirketi
ÇEVDES	Altyapı Projelerinin Destekleme Protokolü
EIB	Avrupa Yatırım Bankası
EBRD	Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası
EXİMBANK	Türkiye İhracat ve Kredi Bankası Anonim Şirketi
IADB	Amerikalıların Kalkınma Ajansı
IBRD	Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası
ICSID	Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi
IDA	Uluslararası Kalkınma Bankası
IDB	Uluslararası Para Fonu
IDB	İslam Kalkınma Bankası
IFC	Uluslararası Finans Kurumu
JICA	Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı
MIGA	Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı
SUKAP	Su Kanalizasyon ve Altyapı Projeleri
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
WB	Dünya Bankası
YP	Yabancı Para

GİRİŞ

Bankacılık sektörü, ekonominin tüm birimlerini doğrudan ve dolaylı olarak destekleyen, kayıt dışı ekonomiyi minimize ederek ekonomik faaliyetlerin kayıt altına alınmasını ve devletin vergi gelirlerinin kontrol altına alınmasını kolaylaştıran, bireysel tüketim alışkanlıklarını kontrol altına alıp, tasarrufa yön verme açısından hayati öneme sahip bir sektördür.

Ülkemizde faaliyet gösteren bankalar; mevduat bankaları, mevduat kabul etmeyen bankalar ve katılım bankaları şeklinde gruplandırılmaktadır. Mevduat bankaları kamu ve özel sermayeli olarak kurulmuş olup temel görevleri piyasadan toplanan mevduatın bireysel ve kurumsal ihtiyaç sahiplerine kanalize edilmesi misyonuna sahiptir. Kalkınma ve yatırım bankaları da aynı şekilde kamu ve özel sermayeli olarak kurulmuş olup kamu sermayeli bankaların temel misyonu devlet yatırım ve kalkınma programlarının uygulanabilirliği noktasında hizmet etmek olarak belirlenmiştir.

İller Bankası A.Ş. ise bu gruplandırma altında kalkınma ve yatırım bankaları arasında kategorize edilmektedir. İller Bankası A.Ş.'nin temel görevi il özel idareleri, belediyeler ve bunlara bağlı kamu kurumlarına yatırım danışmanlığı yaparak projelerinin finansman gereksinimlerini karşılamak olarak özetlenebilir.

Bu bağlamda tezin içeriğinde ülkemizde ve dünyada bankacılığın tarihsel gelişimi, Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların sermaye yapılarına, kuruluş ve faaliyet amaçlarına göre tanımlanması ve İller Bankası A.Ş.'nin detaylı tanıtımı yer almaktadır.

Tezin amacı, İller Bankası A.Ş.'nin son 6 yıla ait mali verilerin irdelenerek, bankanın genel performansının değerlendirilmesi, mali analizi yapılarak verimliliğinin ölçülmesi olarak kısaca özetlenebilir.

Bu amaçla, birinci bölümde; banka ve bankacılık kavramı, bankacılığın tarihsel gelişimi, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti döneminde bankacılık faaliyetleri ve 2000'li yıllara gelindiğinde bankacılık sektörünün son durumu irdelenmiştir. Ayrıca sermaye ve kuruluş amaçlarına göre 2016 yılı itibarı ile ülkemizde faaliyetlerini yürüten bankaların

şube ve personel sayıları, bankaların kuruluş amaçlarına göre tanıtılması ve faaliyet amaçlarının belirtilmesi birinci bölümde yer alan diğer unsurlardır.

İkinci bölümde ise İller Bankası A.Ş.' nin mali verilerinin irdelenmesinde önce, bilanço açıklamaları, finansal tablolarının tanıtılması, bilanço ve gelir tablosundan ibaret olan temel finansal tabloların açıklanmasının yanı sıra ek finansal tablolar da irdelenmiştir. Ayrıca İller Bankası A.Ş.' nin mali verilerine uygulanacak mali analiz teknikleri, verimlilik ilgili kavramların tanıtılması ve verimliliğin ölçülmesi de bu bölümde yer alan diğer kısımlardır.

Üçüncü bölümde ise İller Bankası A.Ş.' nin genel faaliyet döngüsü, son 6 yıla ilişkin finansal performansı, verimliliği, mali verilerinin analizi ve ikinci bölümde tanımlanan analiz türlerinin İller Bankası A.Ş.' nin mali verilerine uygulanması yer almaktadır.

1. BANKA VE BANKACILIK KAVRAMLARI, ÇEŞİTLERİ, TARİHSEL GELİŞİMİ VE İLLER BANKASI

1.1. Banka ve Bankacılık Kavramı

“Banka terimi İtalyanca “Banco” kelimesinden türemiştir. Bugünkü ekonomik ve ticari işlemler içinde Banka sermaye, para ve kredi konularına giren, her çeşit işlemleri yapan ve düzenleyen gerçek ve tüzel kişi işletmelerin bu alandaki ihtiyaçları karşılamak için kurulan ekonomik kuruluştur” [1].

Bankayı fonksiyonel biçimde tanımlamak gerekirse ; kural olarak fon açığı olanlar tarafından talep edildiğinde veya belirli bir vade sonrasında geri ödenebilen mevduat şeklinde fon toplayıp, toplamış olduğu bu fonları ödünç ve açık kredi şeklinde avans verebilen, ellerindeki menkul kıymetleri iskonto edebilen ve pazarlayabilen ve çeşitli finansal aktifleri elinde bulundurabilen kurum olarak tanımlanabilir. Bankanın temel kar kaynağını fon fazlası olan kesimden topladığı kaynaklara verdiği fiyat ile fon açığı olanlara verdiği kaynaklara uyguladığı fiyat arasındaki spread (fiyat marjı) oluşturmaktadır. Modern bankacılık, bireysel veya kurumsal yatırımcıların ellerinde bulundurdukları fon fazlasının belirli bir fiyat düzeyinden toplanarak, piyasa da bulunan fon açığı bulunan kişi veya kuruluşlara marj fiyatlarının üzerine eklenerek kaynak olarak verilmesi esasına dayanmaktadır. Böylelikle bankalar yatırım tasarruf dengesinin sağlanmasında ve yatırımlara finansal kaynak görevi görececek olan tasarrufların kullanılmasına aracılık etmektedirler.

Bankaların temelde dört fonksiyona sahip olduğu kabul görmektedir. Bu fonksiyonlar; fon transferi ile likidite ve risk dağılımının belirlenmesi, ödeme araçlarının ve portföylerin yönetimi, ödünçlerin izlenmesi ve daha iyi bilgi edinme olarak belirtilebilmektedir.

1.1.1. Bankacılığın tarihsel gelişimi

Dünya üzerinde Bankacılık faaliyetlerinin ilk olarak Sümer ve Babilliler’ e kadar uzandığı düşünülmektedir. Dünya üzerinde ki ilk banka M.Ö. 3500 yılında Sümerlerin yaşadığı coğrafyada “Maket” adıyla kurulmuştur. Dönemin fon fazlalığı olan kesimini ise Maket’lerin sahipleri oluşturmuşlardı. İnsan yaşamının temel geçim kaynağı olan tarımın

finansmanı için çalışan bankanın, üreticilere ilk dönemlerde üretim girdisi alımında kullanmaları için maddi kredi açtığı belirlenmiştir.

Hammurabi Kanunları'nda Maketlerin iş ve işlemlerini hangi kurallar çerçevesinde gerçekleştireceğine dair kurallar bulunmaktadır. Bu kurallarda maketlerin ödünç para yönetimi ve alacak tahsilatı, tasfiyede kullanılacak malların kullanımı gibi konular yer almaktadır. Öte yandan meydana gelen bir doğal afet sonucunda çiftçiler tarafından ürün elde edilememesi durumunda, Maketlerden alınmış olan kaynaklara faiz işletilmeyeceği, böyle durumlarla karşılaşıldığında borç tahsilatına gidilmeyeceği ifade edilmiştir. Ödünç işlemleri karşılığında rehin ve ipoteğine başvurulması, kefalet olgusunun bulunması maketlerin modern bankacılığın en temel formatı şeklinde olduğunu göstermektedir.

Sümerler; mesafe olarak birbirine uzak olanlar arasında gerçekleştirilen Ticari işlemlerde banknot niteliğinde tedavül edilen çek ve itibar mektuplarına benzeyen belgeler kullanmışlardır. Sonraki dönemlerde maketler bankacılık hizmetlerindeki üstünlüklerini yitirmiş ve zengin tüccarlar bu alanda uzmanlaşmaya başlamışlardır.

İlerleyen yıllarda ise daha çok tarımsal işlemlerin finansman ihtiyacı misyonuyla çalışan maketler, tekel durumunda oldukları konumları ticaretle uğraşan zengin insanlara bırakmak zorunda kalmışlardır. Bankacılık hizmetleri ile uğraşan zengin kesimin süreç içerisinde bu hizmetlerde uzmanlaştıkları da görülmektedir.

Sümerler döneminde görülen bankacılık sistemine aynı şekilde Mısır, Yunan ve Roma'da rastlamak mümkündür. Bu yörelerde de Bankacılık işlemleri belirli kurallar çerçevesinde yürütülmüştür.

Mısır'da faizi yasaklayan kanunlar bulunmaktadır. Buna karşılık Eski Yunan'da Bankacılık piyasasının daha liberal bir ortama sahip olduğu söylenebilir. Ticaretin gelişmesi ve halkın refah seviyesinin artırılması amacıyla Atina'daki trapezitai adlı özel bankerler de yer almaktadır. Yalnız Eski Mısır'ın aksine Eski Yunan'da faize bir sınırlama getirilmemiştir ve bu durum devlet bankalarının kurulmasına zemin hazırlamıştır.

İstanbul'un fethedilmesi, rönesans akımları, yeni kıtaların keşfi, ticarete yer alan genişleme gibi nedenler özellikle batı ülkelerinde köklü değişimleri beraberinde

getirmiştir. Nitekim 15. Yüzyılın ortalarına kadar geçerliliğini koruyan ve toplumsal hayatın düzenlenmesinde otorite vazifesi üstlenen kilise hukuku yerini Roma Hukuku'na bırakmıştır. Bu değişim faize olan bakışın da değişikliğini beraberinde getirmiştir. O döneme kadar yasak gözüyle bakılan faiz, toplumlar tarafından kabul görmeye başlamış ve yaşanan bütün bu gelişmeler bankacılığın gelişmesine zemin hazırlamıştır.

Ticaretin kıtalar arası yapılmaya başlanması neticesinde İspanyollar Güney Amerika'dan altın getirmeye başlamış ve bu altınlarla muhtelif sikkeler basmışlardır. Avrupa'daki paraların çok çeşitli ve ayarsız olmasından dolayı paraların değerlerinin belirlenmesinde bir takım zorluklar yaşanmıştır. O dönemde Amsterdam ve Hamburg şehirleri konumlarından dolayı ticarete gelişmişlerdi ve sözü edilen paralar bu şehirlere geliyordu. Yaşanan paranın değerinin belirlenmesi konusundaki karmaşayı çözmek amacıyla 1609'da Amsterdam Bankası kurulmuştur. İzleyen yıllarda da sabit değer özelliğine sahip florin Amsterdam Bankası tarafından yaratılmıştır [2].

1637 yılında Venedik Bankası kurulmuştur. Venedik Bankası'nın bankacılık sistemine en önemli katkısı çek ve banknot kavramlarının bu bankanın öncülüğünde kullanılmaya başlanması olmuştur. Bu sistem "Contadi di Banka" olarak adlandırılmıştır.

İngiltere'de bankacılık gelişimine bakıldığında 17. yüzyılın ikinci yarısında Londra kulesinde İngiliz tüccarlar tarafından altın külçelerinin saklandığı yerler yaptırılmıştır. Bir süre sonra İngiltere kralının bu altın külçelerini ele geçirmesi tüccarların devlete olan itimatını yok etmiştir. Bu nedenle tüccarlar altınlarını şehadetname karşılığında goldsmith olarak adlandırılan tüccarlara vermişlerdir. Goldsmithler kasalarındaki altınlara değer kazandırmak amacıyla goldsmith notes adı verilen senetler kullanmaya başlamışlardır. Aynı zamanda bahsi geçen bu senetler ilk banknot sistemini oluşturmuştur [2].

Bankacılığın Amerika'daki gelişimi 1782 yılında Kuzey Amerika'da kurulan Bank Of North America ile etkisini göstermiştir. Bu bankanın özellikle bağımsızlık savaşındaki finansal desteği farklı bankalarında kurulmasına olanak sağlamıştır. Böylelikle Amerika'da bankacılık sistemi ortaya çıkmıştır. 1971 yılında Bank of The United States faaliyetlerine başlamıştır. İlgili bankaya hem merkez bankası nitelikleri hem de özel banka nitelikleri kazandırılarak ABD bankacılığının temelleri atılmıştır. ABD Merkez Bankası'nın 1907 yılında kurulması kıta Amerika'sında bankacılık sistemini olgunlaştırmıştır [3].

1970’li yıllarda patlak veren petrol krizine müteakip petrol üretici ülkelerin kazançlarını bankalarda mevduat olarak değerlendirmeleri ve Bretton Woods para sisteminin çökmesi neticesinde bankacılık sektöründe önemli değişikliklere gidilmiştir. 1980’li yıllarda bankacılıkta bilgisayar teknolojilerinin yaygınlaşmaya başlamış, 1990’larda internet bankacılığı, 2000’lerde ise bireysel bankacılık hizmetleri ile elektronik para ve elektronik bankacılık ürünleri gelişim göstermiştir.

Günümüze gelindiğinde bankacılık sektörünün üretim ve hizmet sektörlerinde karşılaştığı en önemli olgunun küreselleşme olduğu görülmektedir. Finansal küreselleşme özellikle 2. Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle beraber dünyanın yeniden şekillendirilmesi sürecinin bir uzantısı olarak kabul edilmektedir. Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü gibi kuruluşların faaliyetlerine başlaması ve uyguladıkları politikalar finansal küreselleşmede en önemli etmenlerden kabul edilmektedir.

2000’lerde sosyal, teknolojik, siyasi ve ekonomik gelişmelerin hızlanmasıyla milli ve milletlerarası seviyede global düzeyde mali çöküntüler yaşanmaya başlamıştır. Bahsi geçen çöküntüler bankacılık anlayışını riskler, krediler, fiyatlandırma ve tedbirler hususunda değiştirmeye ve geliştirmeye başlamıştır. Küreselleşmenin neticesinde yabancı sermayeler az gelişmiş ülke pazarlarındaki bankacılık hareketlerini etkilemiştir. Az gelişmiş ülkelerde yabancı sermayeli bankaların aktif büyüklüğünün gün geçtikçe süratle arttığı görülmektedir [3].

Tarihsel süreç incelendiğinde bankacılığın insanların ihtiyaçları çerçevesinde ortaya çıkan ve takas ekonomisine dayalı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. İlerleyen dönemlerde paranın bulunması, artan insan ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların çeşitliliği paranın bir emtia gibi işlem görmesine ve faiz kavramının oraya çıkmasına neden olmuştur. Gelişen teknolojiyle paralel olarak çağdaş bankacılık işlemlerin çok çeşitli ve karmaşık olması nedeniyle günümüz bankaları klasik çağların bankalarından çok farklı bir niteliğe bürünüp ekonomide çok etkili kuruluşlar haline gelmişlerdir.

1.1.2. Türkiye’de bankacılığın tarihsel gelişimi

Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinden başlayarak Türkiye Cumhuriyeti’ nin ilk kurulduğu yıllar ve günümüze kadar geçen süre zarfında bankacılık sektörünün yapı ve

gelişimi incelendiğinde ilgili sektörün ülke ekonomisinin genel yapısı, ülke ve dünyada yaşanan ekonomik gelişmeler, teknoloji ve hükümet politikalarından oldukça fazla etkilendiği görülmektedir.

Osmanlı'dan cumhuriyete bankacılık

Osmanlı Devleti'nde bankacılık faaliyetlerinin başlaması devletin dağılma dönemine rastlamaktadır. Nitekim Tanzimat Dönemi'ne kadar devlet bünyesinde herhangi bir bankacılık faaliyeti bulunmamaktadır. 1847 yılında faaliyetlerine başlayan İstanbul Bankası ülkemiz sınırlarında kurulan gerçek anlamda ilk banka olarak kabul edilmektedir. Cumhuriyetin ilanından önce ülkemizdeki bankacılıkta yabancı sermaye hakimiyeti görülmektedir. İlgili bankaların kuruluş amacı da bu coğrafyada faaliyetlerini yürüten yabancı kökene sahip işletmelerin finansman ihtiyacını karşılamak olarak belirlenmiştir [4].

Ülke altın stoklarını elinde bulunduran ve para basma imtiyazına sahip olan emisyon bankasının tarihçesi incelendiğinde ise yine Osmanlı Devleti'nin dağılma dönemine uzanılmaktadır. 1856 tarihinde İngiliz sermayesi tarafından kurulan Osmanlı Bankası ülkemizdeki ilk emisyon bankası olarak kabul edilmektedir [4].

Dönemin ilk milli sermayeli bankası ise 1861'de Mithat Paşa tarafından kurulan Memleket Sandıkları'dır. Bahsi geçen bankanın tarımsal kredi sandığı özelliği taşıdığı bilinmektedir. 1868 tarihine gelindiğinde yine Mithat Paşa'nın katkılarıyla ve mevduat toplamak hedefiyle “Emniyet Sandıkları” kurulmuştur. Türk Bankacılığı'nda önemli bir yere sahip olan Ziya Paşa 1888 yılında “Memleket Sandıkları” ve “Emniyet Sandıkları”ni “Ziraat Bankası” adı altında birleştirmiştir. 1916 yılında kamu kurumu niteliği kazanan Ziraat Bankası iki devlet görmüş ve günümüzde dahi varlığını devam ettiren köklü bir milli bankadır [5].

Cumhuriyet dönemi ve sonrası Türk Bankacılığı

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk yıllarda, bankacılık ve ulusal sanayinin geliştirilmesi çabalarına öncelik verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak 1924 yılında Türkiye İş Bankası kurulmuştur.

Türkiye İş Bankası ülkenin ekonomik kalkınmasını desteklemek, ticaret ve imalat sektörlerine kredi vermekle birlikte, sanayi ve ticari girişimlerde bulunmak vazifelerini yerine getirmek amacıyla kurulmuştur. Bahsedilen zamanda kurulan diğer bir banka ‘Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’dır. TCMB, 1931 yılında çalışmaya başlamış olup anonim şirket statüsünde kurulmuştur.

Bunlarla birlikte, 1933 yılına kadar küçük çapta çok sayıda yerel nitelikte bankalar kurulmuş ve yerel bankacılık da önemli bir gelişme göstermiştir. Bölgesel kalkınmaya destek vermek amacıyla, özellikle de yörede faaliyet gösteren tüccarların kredi ve banka hizmeti gereksinimlerinin giderilmesi hedefiyle faaliyete geçen yerel nitelikteki bankaların önemli kısmı icraatlarını mecburen sonlandırmışlardır. Bunun nedeni, küresel çapta bir ekonomik kriz olan ‘1929 Dünya Ekonomik Krizi’ nin negatif tesirleri ile ülkemizde şube bankacılığının yaygınlaşmasıdır.

1929 Dünya Ekonomik Krizi’nin etkisiyle Türkiye ekonomisinde devletçilik ön plana çıkmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak 1930’dan itibaren özel amaçlı devlet bankaları kurulmaya başlamıştır. Devlet bankalarının yaygınlaşmasında 1934 senesinde uygulamaya konulan “Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı” etkili olmuştur. Böylece “devlet eliyle sanayileşme” politikası bankacılık sektörüne doğrudan etki etmeye başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın yaşandığı 1940 - 1945 yılları arasında ise Türkiye’de de tüm dünyada olduğu gibi ekonomik olarak olumsuz etkilenmiş ve bu durum bankacılık sektöründe daralmaya neden olmuştur.

Savaşın bitişiyle birlikte, ekonominin canlanması, üretim ve iş hacminde gözlemlenen artış, toplumsal talebin artmasını sağlamış, bunun neticesinde finans sektöründe yeni bankalara olan ihtiyacı kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu gelişmeler ışığında 1950’lerde özel sektörde faaliyet gösteren banka sayısı hızla artmıştır. Bu durumun sebepleri arasında; bahsi geçen periyotta ihracat gelirlerinin ve yurtdışı finansmanın artması, 1954’te “Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası”nın faaliyete geçmesi, ülkede tasarrufların artması ve ekonomide hızlı bir büyümenin sağlanması gösterilebilir. Ayrıca bu dönemde Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların şube sayısında hızlı bir artış izlenmektedir. Aynı periyotta iki büyük gelişme daha kaydedilmiştir. Bu gelişmelerden ilki

“1958 tarih ve 7129 sayılı Bankalar Yasası”nın kabul edilmesi, ikincisi de aynı tarihte “Türkiye Bankalar Birliği”nin faaliyete geçmesidir.

1960’larda Türkiye ekonomisinin planlı döneme girmesi, Türk bankacılık sektöründe olumlu etkilere neden olmuştur. Bu gelişim 1960-1980 yılları arasında, “Beş Yıllık Kalkınma Planları”nda ve yıllık programlarda sunulan maddelerle uyumlu bir şekilde gerçekleşmiştir. Aynı dönemin bankacılık sektörü açısından dikkat çeken durumu; ticari banka kurulmasına kısıtlama getirilirken, uzman bankalara, kalkınma ve yatırım bankalarına öncelik verilmiştir [6].

İlgili yıllarda ithal ikameci tipi sanayileşmenin benimsenmesi finansman anlayışında da etkili olmuştur. Diğer taraftan uygulanan politikalar finans sektörüne girişleri sınırlandırmış, bu durum Türkiye Bankacılık Sistemi’nin oligopolcü yapısını güçlendirmiştir. Bu durum, yerel bankaların önemli bir kısmı faaliyetlerini sonlandırmak zorunda bırakmıştır.

Ülke ekonomisi 1970’lerde petrol krizlerinin etkisiyle darboğaza girmiş; döviz krizleri ve yüksek enflasyonla mücadele edilmek zorunda kalınmıştır. 1980’li yıllar ise bankacılık açısından nispeten olumlu olarak değerlendirilebilmektedir. 24 Ocak 1980 tarihinde Cumhuriyet döneminin en radikal ekonomik hamlesi yapılarak istikrar ve ekonomik değişim programı hayata geçirilmiştir.

24 Ocak kararlarıyla ülke ekonomisinin temel paradigması değiştirilmeye çalışılmış “piyasa ekonomisi” kavramı hayatımıza girmiş, ekonomi serbest piyasa anlayışıyla kapitalist düzene entegre edilmeye çalışılmıştır. Dışa kapalı bir ekonomi yerine uluslararası sermaye ile bütünleşen ekonomi modeli hedeflenmiştir. Bu kararlardan en çok etkilenen sektör şüphesiz bankacılık sektörü olmuştur. Ülke bankacılığı ivme kazanmış, uluslararası banka ve finans kuruluşlarıyla bütünleşilmeye çalışılmıştır. Ülkemizdeki gelişmelere paralel olarak global düzeyde finansal pazarların serbestleşmesi eğilimi Türk bankalarının dışa açılmasını kolaylaştırmıştır [7].

“Temmuz Bankacılığı” olarak ifade edilen ve negatif faiz uygulamasına son veren düzenleme finansal liberalleşmeye yönelik ilk uygulama olarak kabul edilmektedir. Bu çerçevede bankalar mevduat sertifikası çıkarmaya başlamış, mevduat ve kredi faizlerinde

artış gözlenmiştir. Mevduat faizlerindeki yükseliş bankaları ve o yıllarda sayıları artmaya başlayan banker kuruluşları ile fon toplama rekabetine itmiştir. Rekabet de bankacılık ürün ve hizmetlerinde kaliteyi beraberinde getirmiştir [8]. Bankaların bankerlik kuruluşlarıyla rekabetinin yanı sıra bankerlik kuruluşları da kendi aralarında şiddetli rekabet etmişlerdir. Ancak faiz oranlarının sürekli arttırılması sonucunda borcun faizini ödemek için daha yüksek faiz oranına katlanılarak borçlanılmaya başlanmıştır. Bahsedilen ortamda iflaslar kaçınılmazdır. Zira 1982’de “Bankerler Krizi” olarak ifade edilen olay cereyan etmiş birçok banker iflas etmiş ve birçok banka mali problemlerle karşı karşıya kalmıştır [9].

“24 Ocak İstikrar Kararları” ile ülke ekonomisine birçok yenilik getirilmiş dışa kapalı ekonomi modeli yerine uluslararası sermaye ile bütünleşen ekonomi modeline geçiş hedeflenmiş, ülke bankalarının dışa açılımı teşvik edilmekle birlikte yabancı sermayeye de ülke kapıları ilk kez bu kadar belirgin bir şekilde açılmıştır [10].

Türk sermayeli bankaların ülke dışında; yabancı sermayeli bankaların Türkiye’de faaliyetlerini hızlandırması neticesinde bahsedilen iki grup bankalar arasında rekabet de oluşmaya başlamıştır. Bu dönemin diğer mühim gelişmesi de TCMB çatısı altında bankalararası piyasa anlamına gelen interbank piyasasının oluşturulmasıdır [11].

Finansal açıdan radikal uygulamaların yürürlüğe konulduğu bu yıllarda yaşanan diğer önemli olaylar da “Sermaye Piyasası Kurulu”nun kurulması, devlet iç borçlanma senetlerinin ihale edilerek satışına başlanması, Türkiye’de ikamet eden kesime döviz tutma ve döviz tevdiat hesabı açmalarına izin verilmesi, açık piyasa işlemlerinin başlatılması olarak sıralanmıştır. Bu bilgilere ek olarak döviz piyasaları ve altın piyasalarının kurulması da aynı dönemde yaşanmıştır.

1980’lerde dizayn edilen yeni ekonomi anlayışı bankacılık sistemi ve dolayısıyla ülke ekonomisinde olumlu bir hava esmesine sebep olmuştur. Yalnız ekonomideki bu olumlu trend 1990’lı yıllara gelindiğinde finansal krizler ve bir takım siyasi olaylar neticesinde yerini tekrar darboğazlara bırakmıştır.

Yabancı kaynaklı bir olay da olsa ülkemizin mali yapısını olumsuz etkileyen, piyasayı likidite krizine sokan “1990 Körfez Krizi” ve özellikle “5 Nisan 1994 Bankacılık ve Finans Krizi” bu dönemin ülkeyi derinden etkileyen olaylardır.

“5 Nisan 1994 Bankacılık ve Finans Krizi” sektördeki ilk büyük finans krizi olarak göze çarpmaktadır. Kriz neticesinde, sevk ve idaresinde zaafiyeti bulunan ve mali yapısı güçlü olmayan bankaların ve firmaların iflası hızlanmıştır. Krizin yarattığı şok dalgası, bankacılık sektörünün toplam varlıklarına büyük darbe vurmuş ve bankaların varlık ve kaynak yapılarında büyük değişikliklere neden olmuştur.

Bahsi geçen kriz, krizi kontrol altına alması gereken kurum olan TCMB’ nin yeterli seviyede rezervi olmaması sebebiyle derinleşmiş ve bankacılık sektörünü, hatta tüm ekonomiyi tehlike altına atmıştır [12].

“1994 Bankacılık ve Finans Krizi” ile birlikte bankacılık sektörü küçülmeye başlamış ve sektöründeki öz sermaye miktarı azalmış, toplumun finans sistemine olan güveninde sarsılmalar yaşanmıştır. Güvenin yeniden sağlanması amacıyla devlet garantisi getirilmiş ve tasarruf mevduatına % 100 sigorta uygulaması başlatılmıştır. Atılan adımlar neticesinde finans kurumlarına olan güven tekrar kazanılmış ve mali kesimde krizin bir müddet aşılması sağlanmıştır. Güven ortamının kesin olarak sağlanamamasının sebebi ise tasarruf mevduatlarına verilen limitsiz sigorta ve kamu borçlanmalarının yüksek faizle yapılmaya devam etmesidir. Bunun sonucunda yüksek risk nosyonu ile faaliyetlerini sürdüren bankacılık sektöründe kurallar esnetilmeye başlamış ve sektörde yeni sorunların oluşmasına zemin hazırlanmıştır.

2000 yılı Türkiye ekonomisi açısından tarihi öneme sahip kararların alındığı yıl olmuştur. Haziran 1999’da IMF ile gerçekleştirilen müzakerelerde, “Yakın İzleme Anlaşması”nın finansman desteği olan bir anlaşma olarak uygulanması kararlaştırılmıştır. Bunun sonucunda Türkiye’de 2000-2002 yılları arasında uygulanacak makroekonomik politikalar belirlenmiştir. 9 Aralık 1999’da IMF’e sunulan ve kabul gören Niyet Mektubu ile, 2000 yılı başından itibaren uygulanacak politikalar belirlenmiştir. 3 yıl sürecek program çerçevesinde, enflasyonu düşürmek amacıyla maliye, para, kur ve gelir politikalarının yanı sıra, endüstri ve finans sektörünü etkileyecek yapısal değişimler uygulamaya konulmuştur [13]. Programın uygulamaya konulmasının ardından geçen 1 yıllık süreç sonrasında finans sektörüne duyulan güvenin kırılgan yapısı bu defa Şubat 2001 krizine yol açmıştır. Bunun sonucunda “2000 Enflasyonu Düşürme Programı” rafa kaldırılmış, programda belirlenen para ve kur politikalarının uygulamaları sona erdirilmiş ve 22 Şubat 2001’de “dalgalı kur rejimi” ne geçilmiştir [14].

2000 ve 2001 yıllarında art arda yaşanan mali krizler, en başta bankacılık sektörünü, zincirleme etki ile birlikte bütün sektörleri ve bireylerin ekonomik hayatını zedelemiştir. Krizler neticesinde, faiz oranları tarihi seviyelere ulaşmış, mevduat ve fonlamada vadeleri uyumlu olmayan bankaların finansman maliyetlerinin ciddi artmasına ve faaliyet zararları elde etmelerine neden olmuştur. Bankalar ayrıca varlıklarında yer alan menkul kıymetlerin değersizleşmesi durumu ile karşı karşıya kalmışlardır. Dalgalı kur rejiminin uygulamaya alınması neticesinde döviz kurunda keskin artışlar yaşanmış olup, açık döviz pozisyonunda bulunan bankaların yüksek kambiyo zararı önemli seviyelere yükselmiştir [9]. Zararları öz kaynaklarını eriten ve sermaye yeterlilik rasyoları düşük seviyelerde kalan bankalar, TMSF' ye devrolunmak zorunda kalmıştır. İlgili bankaların ve kamu bankalarının faaliyet zararları ise Hazine Müsteşarlığı'na karşılanmıştır. Krizden ağır yara almadan faaliyetlerini sürdürebilen bankalarda ise yeni düzenlemelere uygun olarak denetime tabi tutulmuş ve sermaye yapıları gözden geçirilmiştir. Ayrıca, kredilerin vadelere göre ayrıştırılması sağlanmış ve karşılıklar ayrılmıştır. 2000'lere kadar yüksek enflasyona maruz kalan banka bilançoları, enflasyon oranlarına göre yeni değerlemelere tabi tutulmuştur. Yapılan denetimler ve güncellemeler neticesinde bankaların mali durumları daha gerçekçi bir görünüme sahip olmuştur. Krizin öncesi ve sonrası yaşananlar, bankacılık sektörünün mali yapısının gelişmesi için, profesyonel bir idareye, geniş zamana ve keskin kurallara ihtiyacının olduğunu gözler önüne sermiştir.

14.04.2001'de "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" kamuoyuna açıklanmıştır. Finans sektörü odaklı bu programda alınacak önlemler sıralanmıştır. Zira finans sektöründe yaşanan krizler birçok sektörü de beraberinde etkilemekle birlikte bankacılık sektörünün içerisinde yer alan bireysel ve kurumsal müşterileri aşan bir etkiye sahip olabilmektedir. Belirtilen etkiler sebebiyle, sektörün tekrar düzenlenmesi, özellikle bankaların döviz pozisyonlarını kapalı duruma getirme ve özkaynak yapılarını güçlendirmeye yönelik çok sayıda düzenleme getirilmiştir. 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan krizler Türk bankacılık sektöründe ciddi değişimlere yol açmış ve alınan tedbirler neticesinde bankacılık sektörü daha düzenli bir yapıya kavuşturulmuştur [11].

Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadar geçen sürede bankacılık sektörünü etkileyen küresel veya Ulusal düzeyde çok sayıda olağanüstü durumla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. 1924 yılında Türkiye İş Bankası'nın kurulması ile cumhuriyet

bankacılığı şekillenmeye başlamış, 1930 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bankacılık sektöründe merkezi idare görevini üstlenmeye başlamıştır. Aynı dönemde kurulan bölgesel çapta faaliyet gösteren bankaların da 1929 Ekonomik Krizi ile birlikte faaliyetlerini durduğu görülmektedir. 1934 yılında uygulamaya konulan 5 yıllık kalkınma planı çerçevesinde devlet eliyle sanayileşmeye öncelik verilmiş, bu durumun bankacılık sektörünü olumlu etkilediği izlenmiştir.

1940 yılında patlak veren II. Dünya Savaşı ülke ekonomisini negatif yönde etkilemekle birlikte ekonomideki olumlu rüzgarı tersine çevirmiştir. Bu yüzden II. Dünya Savaşı sonrası ekonomi politikalarında değişikliğe gidilmiştir. Kapalı ve korumacı politikalar yerine, liberal ve özel sektörü destekleyen politikalar benimsenmiş olup, ekonomideki pozitif hava bankacılık sektörüne de sirayet etmiştir. Bunun sonucunda, 1950’li yıllarda Türkiye’de faaliyet gösteren özel banka sayısında gözle görülür bir artış yaşanmıştır. 1960’lardan itibaren, yabancı sermayenin Türkiye’ye olan ilgisini artması sonucu ülkede faaliyet gösteren yabancı sermayeli banka sayısında da artışa yol açmıştır. “II. 5 Yıllık Kalkınma Planı” çerçevesinde kalkınma ve yatırım bankaları gibi özellikli bankalara önem verilmiş, ticari banka kurulumuna ise sınırlandırma getirilmiştir. Aynı yıllar bölgesel faaliyet gösteren bankalar yerine, güçlü mali yapıya sahip çok şubeli banka sayısında artış görülmüştür.

1980’li yıllarda özel sektörü destekleyici politikalar izlenmiştir. 1990’larda ise Körfez Krizi ve 5 Nisan 1994 kararları finans sektörünün kırılğan bir yapıya sahip olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir. Aynı durum 2000’lerin başına kadar devam etmiş, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonu’ nun yetkileri artırılarak, Bankacılık Kanunu’nun uygulaya konulması ile birlikte sektörü düzenleme çalışmaları hız kazanmıştır. Özetle, cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar geçen süreç göstermiştir ki; ülkemizde finansal istikrarın sağlanması ve bu istikrarın devam ettirilebilmesi için alınması gereken yapısal önlemler ilk olarak bankacılık sektörünün düzeltilmesiyle alakalı olmalıdır.

2000’li yıllardan sonra Türkiye’de bankacılık sistemi

Bankacılık sektörünü düzenlemek ve denetlemek için “Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu” adında idari ve mali özerkliğe sahip bir otorite oluşturulmuştur. 2001

krizi sonrasında bankacılık sektöründe yeniden yapılandırma programı uygulanmış olup bazı özel bankalar fona devredilmiş ve kamu bankalarında yeniden yapılandırmalar yapılmıştır. “5411 Sayılı Bankacılık Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı Avrupa Birliği direktifleri doğrultusunda mali piyasalarda istikrar ve güvenin sağlanması, kredi sisteminin etkin olarak faaliyetlerini yürütmesini sağlamak olarak belirlenmiştir.

Türkiye Bankalar Birliği tarafından yapılan gruplandırılmaya göre Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar aşağıda sıralanmıştır :

- Mevduat bankaları (kamusal sermayeli, özel sermayeli, yabancı bankalar),
- Mevduat kabul etmeyen bankalar (kalkınma ve yatırım bankaları)
- Katılım bankaları

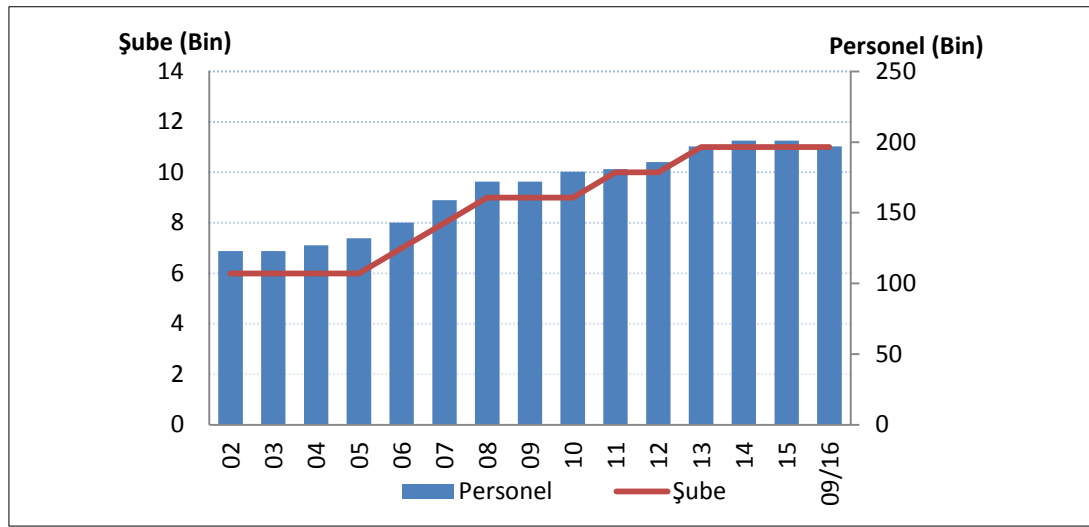
Bankacılık sisteminde Eylül 2016 dönemi itibarı ile 52 banka faaliyet göstermektedir. Bu bankalardan 34’ü mevduat bankası, 13’ü kalkınma ve yatırım bankası ve 5’i de katılım bankası niteliğindedir.

Mevduat bankalarından 21’i yabancı sermaye, 9’u özel sermaye ve 3’ü kamu sermayesi niteliğine sahiptir. Bankaların işlev açısından dağılımı incelendiğinde mevduat bankalarının ağırlığı göze çarpmaktadır. Sektörü ağırlıklı olarak (%64) mevduat bankaları oluşturmakta, bu bankaları kalkınma ve yatırım bankaları (%25) izlemektedir. Türk Bankacılık Sektörü’nde aktif olan 4 katılım bankasının mevcut banka adedi içerisindeki yüzdesi %11 olarak izlenmektedir. Türk Bankacılık Sistemi’nde faaliyet gösteren bankaların niteliklerine göre sınıflandırılmış bir şekilde ayrılarak Eylül 2015 ve Eylül 2016 dönemleri aralığındaki banka ve şube sayıları Çizelge 1.1. de gösterilmiştir. Fondaki banka kısmında ise kastedilen banka Asya Katılım Bankası A.Ş.’dir. 29 Mayıs 2015’de bankanın tamamı TMSF ‘ye devredilmiş, 18 Temmuz 2016 tarihinde de Banka faaliyetleri geçici olarak durdurulmuştur.

Eylül 2016 dönemi itibarıyla mevduat bankalarıyla beraber kalkınma ve yatırım bankalarının şube adedi 10.985’tir. Bu rakam 2015 yılsonuna göre 208 adet, geçen yılın aynı dönemine göre 295 adet azalmıştır [15].

Çizelge 1.1. Bankacılık sisteminde banka ve şube sayısı

	Eylül 2015		Aralık 2015		Eylül 2016	
	Banka	Şube	Banka	Şube	Banka	Şube
Mevduat bankaları	34	11.239	34	11.151	34	10.943
Kamu sermayeli banka	3	3.647	3	3.681	3	3.699
Özel sermayeli banka	10	5.355	9	4.299	9	4.225
Fondaki banka	1	1	1	1	1	1
Yabancı sermayeli banka	20	2.236	21	3.170	21	3.018
Kalkınma ve yatırım bankaları	13	41	13	42	13	42
Toplam	47	11.280	47	11.193	47	10.985



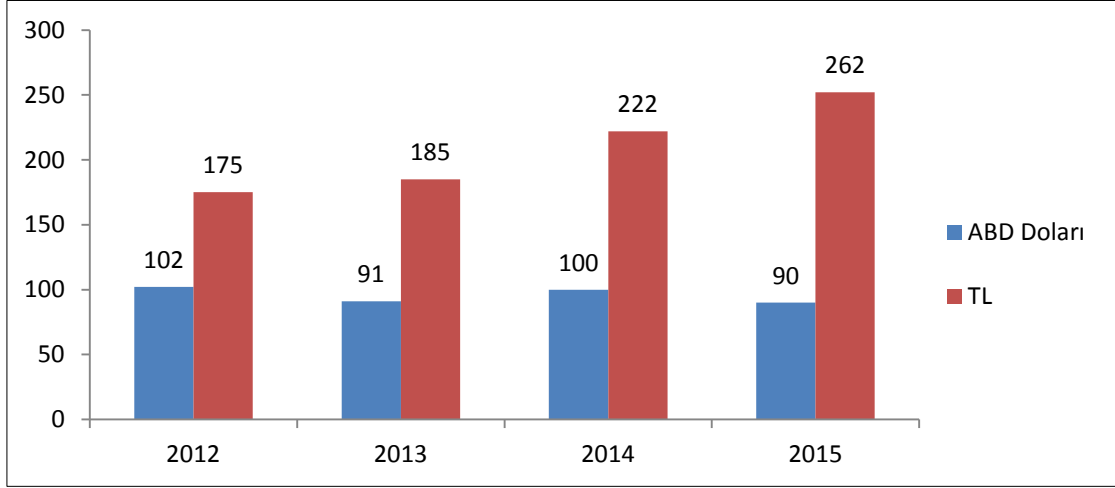
Şekil 1.1. Personel ve şube sayısı

Ocak-Eylül 2016 döneminde 2015 yılsonuna kıyasla kamusal sermayeli mevduat bankalarının şube artış sayısı 18'dir. Buna karşın, yabancı sermayeli mevduat bankalarının şube sayısı 152 adet azalmıştır. Şube sayısı özel sermayeli mevduat bankalarında 74 adet azalırken, kalkınma ve yatırım bankalarının şube sayısında herhangi bir değişim gözlemlenmemiştir.

Ocak-Eylül 2016 dönemi sonlarında mevduat bankalarında banka başına ortalama şube adedi 322'dir. Yabancı sermayeli bankalarda bu sayı 144, özel sermayeli mevduat bankalarında 46 ve kamusal destekli mevduat bankalarında 1.233'tür [15].

Bankacılık sektöründe 2015 yılında toplam öz kaynaklar yüzde 13 oranında artarak 262 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde toplam krediler ise yüzde 20 oranında artarak 1.497 milyar TL olmuştur. Bankacılık sektörünün risklerinin çok önemli

bir büyüklüğünü oluşturan kredilerdeki bu artışa bağlı olarak, sermaye yeterlilik oranı yüzde 16,3'ten yüzde 15,6'ya gerilemiştir. Bu oran uluslararası karşılaştırmalara göre gayet iyi bir düzeyde olmakla birlikte son dönemde gerileme eğilimindedir.



Şekil 1.2. Öz kaynaklar (Milyar ABD dolar, Milyar TL)

Kredilerdeki artışın, öz kaynaklardaki artıştan daha hızlı olmasının önemli bir nedeni 2015 yılında TL'nin döviz sepeti (0,5 ABD doları ve 0,5 Avro) karşısında yüzde 18 oranında değer kaybetmesidir. Sabit kurla hesaplandığında kredi stoku yüzde 15 artmıştır. Öz kaynakların çok yüksek bölümü ise TL cinsinden tutulmaktadır. Dolayısıyla TL'nin değer kaybı sermaye yeterliliğini aşağıya çekmektedir.

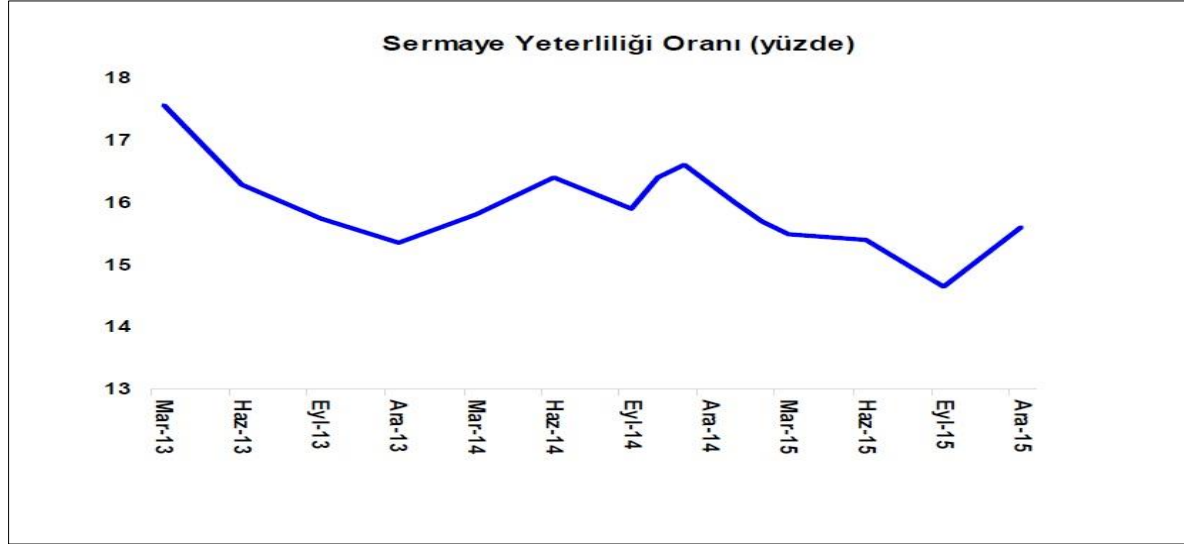
Öz kaynak büyümesini sınırlandıran başlıca nedenler, gelir azaltıcı ve maliyet artırıcı düzenlemelerdir. Bundan dolayıdır ki kar hacmi öz kaynak büyümesini yeterince destekleyememiştir. Net kar hacmi, 2015 yılında yüzde 6 artarak 26 milyar TL olmuştur. Ortalama öz kaynak karlılığı ise yüzde 11,6'dan yüzde 10,5'a gerilemiştir [16].

1.2. Yatırım Ve Kalkınma Bankacılığı

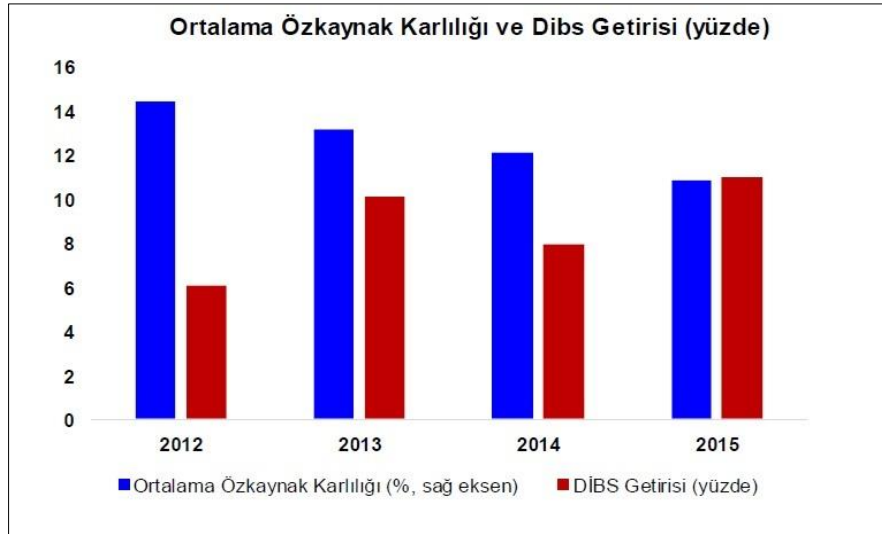
Yatırım ve Kalkınma Bankaları ifade olarak birlikte anılmalarına rağmen, bahsedilen bu bankacılık türlerinin birbirine benzeyen yönlerinin yanında farklı amaç ve fonksiyonları bulunmaktadır.

Yatırım ve kalkınma bankaları her şeyden önce birer kalkınma bankalarıdır. Yatırım bankaları kalkınma bankalarından daha önce faaliyetlerine başladıklarından dolayı

öncelikle yatırım bankacılığı anlatılmaya çalışacak daha sonra kalkınma bankacılığına geçilecektir.



Şekil 1.3. Sermaye yeterliliği oranı



Şekil 1.4. Ortalama öz kaynak karlılığı ve devlet iç borçlanma senedi getirisi

1.2.1. Yatırım bankacılığı

Gelişmiş sermaye piyasasına sahip ülkelerde ellerinde atıl konumda fon bulunan yatırımcıların fonlarının değerlendirilmesinde danışmanlık ve aracılık vazifeleri görmek amacıyla kurulan bankalardır. Yatırım bankaları doğrudan kredi vermezler. Fakat kredi talebinde bulunan kuruluşların orta ve uzun vadeli fon ihtiyaçlarını karşılamalarına yardım

ederler. Ayrıca bu tür bankaların mevduat kabul etmemekle birlikte ticari bankacılık yapmadığını belirtmekte de fayda vardır.

Yatırım Bankalarının başlıca fonksiyonları aşağıda verilmiştir:

- Yatırımcılara menkul kıymet ihraç etmek suretiyle uzun vadeli kaynak sağlamak.
- Halka arz edilme yoluna başvuran kuruluşlar tarafından ihraç edilecek menkul değerleri satın alarak bu kuruluşlar adına satışlarını yapmak.
- Sermaye piyasasının gelişimini desteklemek.
- Menkul kıymetlerin yatırımcılara dağılımını hızlandırarak servet mülkiyetinin transferini sağlamak
- Talep sahiplerine sermaye piyasaları yoluyla orta ve uzun vadeli fon temin etmek.
- Menkul kıymet yatırımcılarının çıkarlarını korumak.
- İşletmelerin çıkaracağı tahvillerin vadesinde ödeneceğini garanti ederek satışlarını kolaylaştırmak
- Şirket birleşimi, tasfiyesi, şekil değiştirmesi gibi konularda aracılık yapmak.
- Her türlü mal mukabili, vesaik mukabili akreditif işlemlerini yapmak, garanti vermek, gayri nakdi vermek ve almaktır. [17].

Tekrar belirtmekte fayda vardır ki yatırım bankalarının verimli olarak çalışabilmesi için faaliyette bulunduğu ülkelerin sermaye piyasaları gelişmiş bir seviyede olmalıdır.

Geniş perspektifte yatırım bankacılığı yukarıda verilen tanımlardan daha fazla içeriğe sahiptir. Bu bilgiler ışığında mevcut servetlerin transferi, menkul değerlerin yönetimi, hisse senedi ve tahvillerin tedavülünü de kapsayan ve sermaye oluşumuyla alakalı tüm işlemleri yerine getiren kurumlar da yatırım bankası olarak kabul edilmektedir.

Bu bilgilere ek olarak, yatırım bankacılığında temel kıstas, ticari ve sınai kuruluşlar tarafından çıkarılan hisse senetleri ve tahvillerin bireysel ve kurumsal yatırımcılar tarafından satın alınmasına aracılık yapmaktır. Ayrıca yatırım bankalarının

ikincil piyasalarda komisyoncu veya tüccar olarak da faaliyet gösterebilme yetkileri de bulunmaktadır.

Yatırım bankalarının ticari bankalar gibi mevduat toplama ve kredi verme yetkileri bulunmamaktadır. Kalkınma bankaları gibi de direk olarak işletmelere kredi vermezler ve ağırlıklı olarak gelişmiş bir sermaye piyasasına sahip ülkelerde faaliyet gösterirler.

1.2.2. Kalkınma bankacılığı

Kalkınma bankaları, az gelişmiş ülkelerde faaliyet göstermekte olup yetersiz sermayeye sahip kuruluşlar tarafından yapılacak yeni yatırımlara teknik yardım ve finansal kaynak sağlamakta, bu şekilde endüstriyel kalkınmayı desteklemektedirler.

Kalkınma bankalarının başlıca fonksiyonları aşağıda verilmiştir.

- Kurumsal finansman hizmetleri sağlamak.
- İç kaynakları sanayi sektörüne kanalize ederek yatırımcılara orta ve uzun vadeli kredi temin etmek.
- Sermaye piyasalarının gelişimine katkıda bulunmak.
- Girişimcilere idari ve teknik konularda yol göstermek ve yeni yatırım alanlarına öncülük etmek
- Yabancı kaynaklardan mali ve teknik destek sağlayarak ülkeye yabancı sermayeyi çekmek. [17].

Kalkınma bankalarının ülkelerin kalkınmasını desteklemek maksatlı birçok görevi bulunmaktadır. Sanayi sektörüne orta ve uzun vadeli kredi temin etmek, sermaye piyasasının gelişmesini desteklemek sanayi sektörünü yönlendirmek, yeni yatırım alanlarına öncülük yapmak, girişimcilere proje düzeyinde teknik yardımda bulunmak bunlardan en önemlileri olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, uygun yatırım alanları ve imkanları konusunda sürekli fizibilite etüdü çalışmaları yapmak, kalkınma planlarının uygulanmasına öncülük etmek ve belirlenmiş hedeflerin gerçekleşmesine katkıda bulunmak, yabancı sermayeli kaynaklardan sağlanacak yabancı para ve teknik yardımı sanayi sektörüne kanalize etmek, yerli ve yabancı yatırımcılara ortak bulunması noktasında yardımda bulunmak, ekonomide yeni fikirlerin kabul edilmesini desteklemek ise diğer görevleridir.

Kalkınma bankalarının fon kaynakları ise uluslararası finans kuruluşları, uluslararası kalkınma bankaları ile uluslararası finans birlikleri olarak faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlardır. Dünya Bankası grubunu oluşturan kuruluşlar aşağıda sıralanmıştır:

- Uluslararası İmar Ve Kalkınma Bankası (IBRD)
- Uluslararası Finans Kurumu (IFC)
- Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA)
- Avrupa Yatırım Bankası (EIB)
- İslam Kalkınma Bankası (IDB)
- Uluslar Arası Kalkınma Ajansı (AID) [17].

Kalkınma bankaları girişimcilerin projeleri için gereken döviz bazlı finansmanı gelişmiş ülkelerden ve uluslar arası finans kurumlarından temin etmektedirler [17].

1.2.3. Yatırım ve kalkınma bankaları arasındaki farklar

Yatırım ve kalkınma bankaları faaliyet gösterdikleri ülkelerin ve bu ülke piyasalarının gelişmişlik düzeyine göre ayrılmaktadırlar. Nitekim kalkınma bankaları kuruluş kanunları gereği gelişmemiş ülkelerde faaliyet göstermektedir. Yatırım bankaları ise, gelişmiş sermaye piyasasına ve güçlü ekonomiye sahip ülkelerde faaliyettedir.

Kalkınma Bankaları kredi vermek suretiyle projelere iştirak olmaktadır. Yatırım bankalarının farkı ise firmalara doğrudan kredi vermek yerine orta ve uzun vadeli finansman bulunmasına aracı olarak, işletmenin faaliyet döngüsüne katkıda bulunmaktır. Bundan dolayı kalkınma bankalarının öz kaynakları, sermayesinden, yurtiçi ve yurtdışından sağlanan fonlardan ve yönetim tarafından bankaya bırakılan fonlardan oluşmaktadır. Yatırım Bankacılığı'nın öz kaynakları ise sermaye piyasasından sağlanan fonlardan elde edilmektedir. Yatırım ve kalkınma bankacılığı birbiri ile rekabet eden değil, aksine birbirini tamamlayan iki farklı bankacılık türüdür. Bu bağlamda, ülke ekonomileri ve sermaye piyasaları geliştikçe kalkınma bankaları ya faaliyetlerini durdurmakta ya da yatırım bankalarına dönüştürülmektedir.

Özellikleri itibariyle birbirlerini tamamlayan her iki bankacılık türü de ülkelerin sanayileşmesinde hayati öneme sahip finansal aracı kuruluşlar olma fonksiyonuna sahiptirler.

Kalkınma ve Yatırım Bankaları fon fazlalığı bulunan bireysel ve kurumsal yatırımcıların fon transferlerine aracılık etmektedirler. Kalkınma bankaları, iç dinamikleri gereğince finansmanın önemli bir bölümünün kamusal otoriteden sağlamakta, yatırım bankaları ise katalizör sektörler grubunda değerlendirildiğinden özel sektör ağırlıklı bir görünüme sahiptir.

Yatırım bankaları asli faaliyeti olan fiziki yatırımları yapmanın yanı sıra, firmalar tarafından çıkarılan menkul kıymetlerin, portföy yönetimi çerçevesinde değerlendirmesi faaliyetinde de bulunmaktadır. Diğer taraftan kalkınma bankaları ise sadece sınai yatırımları gerçekleştirmektedirler.

Yatırım bankaları fon aktarımlarını serbest piyasa koşullarında gerçekleştirmekteyken, kalkınma bankaları ise daha organize daha planlı ve daha güdümlü mekanizmaya sahip piyasalarda gerçekleştirmesi de bu iki bankacılık türü arasındaki belirgin farklardandır.

1.3. Global Yatırım ve Kalkınma Bankaları

Dünya Bankası ve buna bağlı kuruluşlar, uluslararası kalkınma finansman örgütleri olarak kabul edilmektedir. Yetersiz gelire sahip ülkeler genellikle uluslararası piyasalardan borçlanamamaları veya borçlandığında da yüksek faiz oranlarına katlanmak zorunda kalmaları sebebiyle güçlü ekonomi ve gelişmiş sermaye piyasasına sahip ülkelere aktarılan doğrudan katkı ve kredilere ek olarak ayrıca temel hizmetlerin yerine getirilmesine yönelik küresel kalkınma bankasından faizsiz krediler, hibeler ve teknik yardımlar almaktadırlar.

1.3.1. Dünya Bankası (World Bank) WB

Dünya Bankası 1944'te gerçekleştirilen "Birleşmiş Milletler Para Konferansı"nda sonra 25.06.1946 tarihinde kurulmuştur. Kuruluşunda itibaren IMF ile birlikte 1946 – 1973

yılları arasında global finansal sistemde uygulanan “Bretton Woods Sistemi”nin en önemli aktörleri olmuşlardır [18].

Dünya Bankası'nın misyonu : “ II. Dünya Savaşı'ndan derin bir şekilde etkilenmiş Avrupa ülkelerinin yeniden inşa edilmesi ve bahsedilen konumdaki ülkelerin savaş ekonomisinden sorunsuz bir biçimde çıkışını hızlandırmak ve gelişmemiş ülkelerin kalkınmasını desteklemek” olarak belirlenmiştir. Banka, belirlenen misyona paralel olarak II. Dünya Savaşının küresel ekonomide sebep olduğu çöküntülerin giderilmesi için çalışmalarını yoğunlaştırmıştır.

II. Dünya Savaşı sırasında büyük zarar gören Avrupa imarının ABD'den sağlanan Marshall yardımı ile gerçekleştirilmesiyle Dünya Bankası faaliyetlerinde değişikliğe gidilmiş ve ilgili banka az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaç duyduğu yatırım kredisi teminini amaçlayan bir yatırım ve kalkınma bankası haline getirilmiştir.

1.3.2. Dünya bankası grubu

Dünya bankası tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de önemli projeleri ve hükümet programlarını desteklemek suretiyle, ülkelerin gelişmişlik seviyelerini yükseltmek adına finansman sağlayan kuruluşlardan biridir. “Uluslararası Para Yönetimi”nin bir kolu olarak 1944 tarihinde faaliyetlerine başlayan Dünya Bankası Grubu beş farklı kuruluştan meydana gelmektedir. Bu kuruluşlar, son karar verme yetkisine sahip üye devletlerin sahibi oldukları, birbirleri ile yakın ilişkilere sahip ve koordineli bir şekilde çalışmaktadırlar [18].

Dünya Bankası grubunu oluşturan kuruluşlar, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde yoksullukla mücadele ve gelişmiş yaşam standartlarının sağlanması görevini üstlenmişlerdir. Grupta bulunan her bir kurumun uzmanlık alanları farklı olsa da her birinin ortak bir amacı bulunmakta olup bu amaç yoksulluktan arınmış bir dünya oluşturmak olarak belirlenmiştir.

"Dünya Bankası" terimi Dünya Bankası grubunu oluşturan kuruluşlardan sadece IBRD ile IDA' yı ifade etmektedir [19].

Dünya Bankası grubunda yer alan kuruluşların başkanlığını Dünya Bankası (IBRD) Başkanı üstlenmektedir. Dünya Bankası Başkanı'nın bu görevi üstlenmesindeki sebep bahsedilen kuruluşların yönetim ve işlevlerinin birbirlerine benzemesi ve doğrudan Dünya Bankası ile ilişkili olmalarıdır. Dünya Bankası kuruluşları hesapları ve kaynakları bakımından bağımsızdırlar fakat amaçları, üyelikleri ve yönetim ilişkileri bakımından Dünya Bankası kanatları altında toplanmışlardır. Grubu oluşturan bankalar aşağıda açıklanmıştır.

Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD)

Türkiye'nin 1947 yılında üye olduğu ve toplam 188 üyesi bulunan "Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD)" 1945 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Bankanın temel amacı gelişmişlik düzeyi az ama kredi değerliliği olan ülkelere, finansal ve danışmanlık hizmetleri sunmak suretiyle sürdürülebilir kalkınmayı sağlayarak yoksullukla mücadele etmektedir. Finansal hizmetler kapsamında krediler, garantörlük ve kredi dışı destekler yer almaktadır [19].

Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA)

Uluslararası Kalkınma Birliği bünyesinde barındırdığı üyeler arasında, piyasadan borçlanma kapasitesi düşük olan veya borçlanma gücü bulunmayan en düşük gelir seviyesinde sahip üye ülkelerin gelişmesi için gerekli kredinin temin edilmesi için faaliyetlerine başlamıştır. Türkiye aynı yıl bu birliğe üye olmuştur. IDA' nın şu an 173 üyesi bulunmaktadır [19].

Uluslararası Finansman Kurumu (IFC)

Uluslararası Finansman Kurumu (IFC) uluslararası yatırım ve kalkınma bankasıyla ticari bankaların birleşimi gibi değerlendirilebilen bir kuruluştur. Dünya Bankası ve IDA gelişme yolundaki ülkelerin hükümetlerine kredi açarken IFC geliştirmekte olan ülkelerin özel kuruluşlarına yani özel sektöre kredi veren bir kuruluştur. Bu iki kuruluşla IFC arasındaki en belirgin fark budur. Bu bilgilere ek olarak IFC tarafından özel sektör yatırımcılarına sunulan krediler için devlet garantisi aramadığını belirtmekte de fayda vardır [20].

Türkiye, birliğe kurulduğu yıl üye olmuştur ve bankanın halihazırda 184 üyesi bulunmaktadır.

Çok taraflı yatırım garanti ajansı (MIGA)

1988 yılında faaliyetlerine başlayan MIGA' nın temel misyonu; “yoksulluğu azaltma, ekonomik büyüme ve insanların yaşam standartlarının yükseltilmesi amacıyla doğrudan yabancı sermayenin gelişme yolundaki ülkelere doğru akımını özendirme” olarak belirlenmiştir. Bu itibarla bahsi geçen kuruluş, üye ülkelerdeki yatırımları teşvik etmek amacıyla alınan risklere karşılık garantiler vermekte, online yatırım ve teknik yatırım hizmetlerini yerine getirmektedir [20].

Uluslararası yatırım anlaşmazlıklarının çözüm merkezi (ICSID)

1966 yılında faaliyetlerine başlayan kuruluş uyuşmazlık bulunan yatırımlarda uzlaşma sağlamaya çalışarak yabancı kaynaklı yatırımları teşvik etmektedir. Üye ülkeler ve diğer ülkelerde yer alan kuruluşlar arasındaki uyuşmazlıklar ve yatırım anlaşmazlıklarının çözüme kavuşturulmasında gerekli uzlaşma ortamının sağlanması kurumun asli görevidir.

1.4. Bölgesel Yatırım ve Kalkınma Bankaları

Global kalkınma bankalarına ilave olarak bölgesel olarak faaliyetlerini sürdüren kalkınma bankaları da bulunmaktadır. Bölge devletleri tarafından söz konusu bölgelerin kalkınmasını finanse etmek için kurulmuşlardır.

1.4.1. Avrupa Yatırım Bankası (EIB)

EIB, Avrupa Birliği'nin finans kurumu olup bu birliğin hedeflerini gerçekleştirmesine yardımcı olacak yatırımları finansal olarak desteklemek amacıyla kurulmuştur. Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Anlaşma'nın 308. Maddesi gereği tüzel kişilik niteliğine sahip olup Avrupa Birliği üyesi ülkeler aynı zamanda EIB üyesidirler.

Banka'nın görev, Avrupa Birliği'nin çıkarlarına paralel olarak Avrupa Birliği ülkelerinin sahip olduğu iç pazarın düzgün ve dengeli gelişimine katkıda bulunmak olarak belirtilmiştir. Banka bu anlamda öncelikle öz kaynaklarından ve sermaye piyasasından

faydalanmak suretiyle kazanç amacı olmaksızın kredi vererek belirlenen alanlardaki projelerin finansmanına katkıda bulunmaktadır. Belirlenmiş bulunan projeler : gelişmekte olan bölgelerin ıslah edilmesine yönelik projeler, teşebbüslerin yapılandırılması ve modernizasyonu veya iç pazardan kaynaklanmış olup üye ülkelerce finanse edilemeyen yeni istihdam alanlarının oluşturulmasına yönelik projeler olarak ifade edilmektedir.

1.4.2. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD)

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) 1991 yılında kurulmuş olan uluslararası bir finans kurumudur. Çok uluslu bir kalkınma bankası olan EBRD, piyasa ekonomilerini inşa etmek amacıyla yatırım araçlarını kullanmaktadır. Başlangıçta eski Doğu Blok'u ülkeleri üzerine odaklanan kuruluş, daha sonraları Avrupa'dan Asya'ya kadar 30 kadar ülkeyi için alacak şekilde faaliyet alanını genişletmiştir. Avrupa dışında, 5 kıtada yer alan ülkelerin de üye olduğu EBRD' nin en büyük hissedarı Amerika Birleşik Devletleri olup, bu durum bankanın ismi ile çelişmektedir. Merkezi Londra'da bulunan bankanın hissedarları arasında 65 ülke ve iki AB Kurumu yer almaktadır. Bankadaki ağırlıklı kamu payına rağmen, EBRD ticari ortakları ile birlikte özellikle özel sektöre yönelik yatırımlar yapmaktadır [19].

1.4.3. Asya Kalkınma Bankası (ADB)

Asya Kalkınma Bankası, Asya ve Pasifik bölgesinde kalkınmayı desteklemek amacıyla 1966 yılında kurulmuştur. 1999 yılında yoksulluğun azaltılması stratejisini benimsemiş olan ADB, çalışmalarını bu alana kaydırmış ve özellikle kurulduğu bölgelerde yaşamakta olan 1 doların altında günlük gelire sahip 900 milyon civarında insanın yaşam kalitesini arttırmayı temel hedef olarak benimsemiştir.

ADB' nin proje ve programlarında insani kalkınma, ekonomik büyüme, iyi yönetim, cinsiyet ve kalkınma, çevre korunması, özel sektör kalkınması ve bölgesel işbirliği konularına öncelik verilmektedir. Belirtilen bu öncelikler yoksulluğun azaltılması hedefinin gerçekleştirilmesi noktasında üç temel öge ile bağlantılıdır. Bu ögeler sürdürülebilir ekonomik büyüme, iyi yönetim ve sosyal kalkınmadır.

ADB' nin her türlü çalışmasında, kalkınmanın sosyal boyutlarına özel bir ağırlık verilmektedir. [21].

1.4.4. İslam Kalkınma Bankası (IDB)

7 Aralık 1973'te İslam Konferansı Örgütü'ne üye 7 ülke tarafından, az gelişmiş ve gelişmekte olan İslam ülkelerini kalkındırmak amacıyla Cidde (Suudi Arabistan)'de kurulmuştur. İslam Konferansı Teşkilatı üyesi ülkeler arasında ticaretin arttırılması bankanın stratejik amaçları arasında olup bu amacın gerçekleştirilmesine yönelik olarak IDB tarafından finansman sağlanmaktadır. Uluslararası İslam Ticaret Finans Kuruluşu ticaretin ivme kazandırılmasına katkıda bulunmak için 2005 yılından beri IDB şemsiyesi altında faaliyet göstermektedir. IDB' nin amacı şeriat doğrultusunda Müslüman toplumlar ve üye ülkelerin sosyal gelişimi ve ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmak olarak belirlenmiştir. IDB' nin fonksiyonları aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Birliğe üye ülkelerde faaliyet gösteren kuruluşlara ve getirisi yüksek olduğu düşünülen projelere iştirak etmek.
- Üye ülke kuruluşları tarafından üretilen projelere kredi vermek.
- Birlik üyeleri arasındaki ticareti geliştirmek.
- IDB üyeleri arası teknik işbirliği sağlamak.
- Birliğe üye ülkelerde faaliyet gösteren kuruluşların personel gelişimine katkıda bulunmak.
- Müslüman ülkelerdeki bankacılığın şeriata uygun yürütülmesi yönünde çalışmalar yapmak [19].

1.4.5. Afrika Kalkınma Bankası (AFDB)

Birleşmiş Milletler Afrika İktisadi Komisyonu ile birlikte 16 Şubat 1961 tarihinde, Afrika Kalkınma Bankası kurmak konusunda ilk girişimleri başlatmıştır. AFDB' nin kuruluş anlaşması 10 Eylül 1964 tarihinden itibaren yürürlüktedir.

Banka faaliyetlerine, 1 Temmuz 1966 tarihinde başlamıştır. Bankanın misyonu, yoksulluğu azaltmak için bölge insanın yaşam koşullarını iyileştirmek, kıtanın ekonomik ve sosyal kalkınması için kaynak sağlamak ve sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmayı devam ettirmektir.

AFDB, üyesi olan ülkelerin sosyo-ekonomik gelişimini desteklemek amacıyla kurulmuş olan bölgesel kalkınma bankasıdır. Üye ülkelerin projelerine yönelik teknik destek sağlamak, ortak yatırım fırsatı sunmak ve kredi vermek suretiyle faaliyetlerini yürütmektedir. Bölge ülke dışından da Bankaya üye olabilme imkânı vardır. Ancak banka sermayesinin minimum % 60'lık kısmının bölgedeki ülkeler tarafından oluşturulması zorunludur. Bankanın merkezi, Abidjan (Fildişi Sahilleri) kentinde olup birliğin 77 üyesi (Türkiye üye değildir) ve 23 ülkede bölge ofisi bulunmaktadır [19].

1.4.6. Amerikalılararası Kalkınma Bankası (IADB)

1959 yılında ABD ve 19 Latin Amerika ülkesi tarafından bölgesel bir kalkınma bankası olarak faaliyetlerine başlamıştır. IADB' nin temel görevi ise Latin Amerika ve Karayipler bölgesinde gerçekleştirilecek olan toplumsal, ekonomik ve kurumsal gelişimin temel finansman kaynağı olmak ve bölgenin bütünleşmeyi sağlamaktadır. IADB belirtilen bölgede kamu ve özel sektöre yönelik kredi, teminat, bağış, politika önerileri ve teknik yardım imkanı sunmaktadır. Günümüzde 26'sı Latin Amerika ve Karayipler bölgesinde olmak üzere toplamda 48 üyesi bulunmakta olan bankanın misyonu bölgedeki üye ülkelerin bireysel ve kolektif ekonomik ve sosyal kalkınmalarına katkıda bulunmak olarak belirlenmiştir.

Bu misyonlarını gerçekleştirerek, bölgede yer alan ülkelerin toplumsal ve ekonomik refah seviyesinin artırmak, ülkelerin gelişimi ve devlet yapısının yenilenmesi için programlar hazırlamak, finansal desteğin yanı sıra yatırım danışmanlığı hizmeti vererek, rekabet ortamı oluşturmak, bunun neticesinde yoksulluktan savaşa kadar bir çok konuda mücadele etmek, bölgesel bütünleşmeyi sağlayarak serbest ticaretin önünü açmak bankanın hedefleri arasında gösterilmektedir [19].

1.5. Türkiye'de Yatırım ve Kalkınma Bankaları

Cumhuriyet'in ilanı ile Türkiye'de kalkınmanın ve ekonomik büyümenin sağlanması için Bankacılık alanında çalışmalar hızlanmıştır. Türkiye'nin iktisadi kalkınmasında bankacılık sektörünün önemli rolü olduğu ve ulusal bankacılığın gelişmesi için de devlet yardımı ve desteğinin gerekliliği anlaşılmıştır. Bu görüşler dönemin İktisat Vekili Mahmut Esat Bozkurt tarafından İzmir İktisat Kongresi'nde şu sözlerle dile getirilmiştir: “Çok ehemmiyet atfettiğim bir mesele kredi meselesidir. Eğer bankalar tesis

etmezsek ecnebi sermayesine eziliriz. Bankalar, Türkiye'nin iktisadi hudutlarının siperleri olacaktır. Kanaatimiz, Türk iktisadiyatı bankalarla başlamalıdır. Türkiye'de şahsi teşebbüslerle bankalar vücuda getirilemez. Buna hükümet de yardım etmelidir." [22].

İzmir İktisat Kongresi'ne katılan sanayicilerin bir sanayi bankası kurulması yönündeki önerilerinden hareketle 1925 yılında Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuş olup kuruluş amaçları, bankaya devredilmiş sanayi kuruluşlarını kurulacak şirketlere devredinceye kadar yönetmek, sanayi işletmeleri kurmak ve işletmek, bizzat maden işletme hakkı almak ve işletmek olarak belirlenmiştir. Bu banka, madencilik ve sanayi alanlarında faaliyetlerini sürdüren işletmelere yeterli finansman desteğinde bulunmaması sebebiyle Sümerbank' a 1933 yılında devredilmiştir.

Yerel idareleri kalkındırmak ve altyapı yatırımlarını uzun vadeli kredilerle desteklemek için "Belediyeler Bankası" (İller Bankası) 1933 kurulmuştur. "Türkiye Sınai Kalkınma Bankası" 1950 den sonra kurulmuştur. Banka'nın nin kuruluşu ve faaliyetlerini sürdürmesinde Dünya Bankası aktif bir rol oynamıştır [23].

Planlı dönemde 5 adet kalkınma ve yatırım bankası kurulmuştur. Aşağıda bu bankalar ve kuruluş yılları sunulmuştur :

- Türkiye Cumhuriyeti Turizm Bankası (1962)
- Sınai Yatırım ve Kredi Bankası (1963)
- Devlet Yatırım Bankası (1964)
- Türkiye Maden Bankası (1968)
- Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (1976)

1.5.1. Kamu sermayeli yatırım ve kalkınma bankaları

Türk Bankacılık sisteminde faaliyet gösteren Türkiye İhracat Kredi Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası ve İller Bankası kamu destekli olarak faaliyetlerini yürüten kalkınma ve yatırım bankaları olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. (Eximbank)

Banka, “31 Mart 1987 tarihli Resmi Gazete’ de yayınlanan 3332 sayılı Kanun’un verdiği yetkiye istinaden 21 Ağustos 1987 tarihli Resmi Gazete’ de yayınlanan 87/11914sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla” kurulmuştur. Bankanın temel amacı; “ihracatın geliştirilmesi, ihraç edilen mal ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi, ihraç mallara yeni pazarlar kazandırılması, ihracatçıların uluslararası ticarete paylarının artırılması ve girişimlerinde gerekli desteğin sağlanması, ihracatçılar ile yurt dışında faaliyet gösteren müteahhitler ve yatırımcılara uluslararası piyasalarda rekabet gücü ve güvence kazandırılması, yurt dışında yapılacak yatırımlar ile ihracat maksadına yönelik yatırım malları üretim ve satışının desteklenerek teşvik edilmesi” olarak ifade edilmiştir [19].

Ülke ihracatının kurumsallaşmış resmi destekçisi olan Banka, kuruluş amaçları doğrultusunda ihracata yönelik üretim faaliyetlerinde bulunan kuruluşlara, ihracatçılara ve faaliyetlerini ülke sınırları dışarısında yürüten müteahhit ve girişimcilere belirlenen vadelerde finansal destek hizmeti sunmaktadır.

Eximbank Genel Müdürlüğü İstanbul’da olup İzmir’de şubesi, Ankara’da bölge müdürlüğü Kayseri, Gaziantep, Bursa, Adana, Trabzon, Samsun, Konya ve İstanbul Avrupa Yakası’nda ise irtibat bürosu ile faaliyetlerini yürütmektedir.

Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş

Türkiye Kalkınma Bankası, 1975 yılında “Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası A.Ş.” ismiyle “Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı”nın ilgili kuruluşu olarak kurulmuş olup bankanın unvanı 22.06.1988 tarihinde Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. haline getirilerek, Başbakanlıkla ilişkilendirilmiştir. 1989 yılında “T.C. Turizm Bankası A.Ş.” nin tüm aktif ve pasifleriyle birlikte devralınmasıyla birlikte hizmet verilen alanlara turizm sektörü de eklenmiştir.

Bankanın amaçları, “Türkiye'nin kalkınması için; anonim şirket statüsündeki teşebbüslere kârlılık ve verimlilik anlayışı içinde kredi vermek, iştirak etmek suretiyle finansman ve işletme desteği sağlamak, yurtiçi ve yurtdışı tasarrufları kalkınmaya dönük yatırımlara yönleltmek, sermaye piyasasının gelişmesine katkıda bulunmak, yurtiçi, yurtdışı

ve uluslararası ortak yatırımları finanse etmek ve her türlü kalkınma ve yatırım bankacılığı işlevlerini yapmak” olarak belirlenmiştir [19].

Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.’nin ortaklık yapısından dolayı kamusal sermayeye haiz olduğu gerekçesiyle kamusal sermayeli kalkınma ve yatırım bankası olarak değerlendirilmesine karşın, kurulduğu ilk tarihlerden itibaren sanayi; 1989 yılından beri de turizm sektörünü desteklemekte özel sektör faaliyetlerine mali destek sağlamaktadır.

İller Bankası A.Ş

Atatürk döneminde belediyelerin kalkınmasını hızlandırmak, mali kaynak ve olanaklardan yoksun olan yerel yönetimlere katkıda bulunmak amacıyla 11 Haziran 1933 tarihinde “Belediyeler Bankası” unvanıyla kurulmuştur. Banka’nın kuruluş sermayesi 15 Milyon TL’dir. Belediyeler Bankası, kuruluş amaçlarına paralel bir çalışma sergilemiş ve belediyelere sağladığı teknik ve finansal desteklerle başarılı hizmetlere imza atmıştır. 1945 yılında “İller Bankası Kanunu” ile hem banka unvanı değiştirilmiş, hem de bankanın faaliyet alanı genişletilerek Banka yeni bir hukuki statüye kavuşturulmuştur. 2011 yılına kadar İller Bankası olarak faaliyetlerini yürüten banka, bu tarihte anonim şirket statüsüne dönüştürülmüştür.

İller Bankası A.Ş.’nin faaliyet alanı Kuruluş Kanunu’nda; “İl özel idareleri, belediyeler ve bağlı kuruluşları ile münhasıran bunların üye oldukları mahalli idare birliklerinin finansman ihtiyacını karşılamak, bu idarelerin sınırları içinde yaşayan halkın mahalli müşterek hizmetlerine ilişkin projeler geliştirmek, bu idarelere danışmanlık hizmeti vermek ve teknik mahiyetteki kentsel projeler ile alt ve üstyapı işlerinin yapılmasına yardımcı olmak ve her türlü kalkınma ve yatırım bankacılığı işlevlerini yerine getirmek” şeklinde belirlenmiştir [24].

Türkiye’de yerel yönetim bankacılığı konusunda İller Bankası tarihçesi hakkında bilgi verilecektir.

1.5.2. Özel sermayeli yatırım ve kalkınma bankaları

Türk Bankacılık sistemi içerisinde 6 adet özel sermayeli ve 4 adet yabancı sermayeli olmak üzere, toplamda on adet özel yatırım ve kalkınma ve yatırım bankası

faaliyetlerini sürdürmektedir. Çizelge 1.2.'de bu bankaların listesi, adresi ve iletişim bilgileri sunulmuştur [25].

Çizelge 1.2. Türkiye’de faaliyet gösteren özel yatırım ve kalkınma bankaları [25]

Özel Yatırım Bankaları			
	Adı	Adresi	Tel No
1	TÜRKİYE SINAİ KALKINMA BANKASI A.Ş.	MECLİSİ MEBUSAN CADDESİ NO:81 FİNDIKLI/ İSTANBUL	(212) 334 50 50
2	DİLER YATIRIM BANKASI A.Ş.	TERSANE CAD. DİLER HAN NO:96 34420 KARAKÖY/İSTANBUL	(212) 253 66 30
3	GSD YATIRIM BANKASI A.Ş.	AYDINEVLER MAH. KAPTAN RIFAT SOK. NO:3 KÜÇÜKYALI 34854 MALTEPE/İSTANBUL	(216) 587 90 00
4	NUROL YATIRIM BANKASI A.Ş.	MASLAK MAH. BÜYÜKDERE CAD. NUROL PLAZA, NO: 257 B BLOK, KAT:15, 34398 MASLAK-ŞİŞLİ/	(212) 286 81 00
5	AKTİF YATIRIM BANKASI A.Ş.	BÜYÜKDERE CADDESİ NO:163 34394 ZİNCİRLİKUYU ŞİŞLİ – İSTANBUL	(212) 340 80 00
6	İSTANBUL TAKAS VE SAKLAMA BANKASI A.Ş.	ŞİŞLİ MERKEZ MAHALLESİ, MERKEZ CADDESİ NO:6 34381 ŞİŞLİ / İSTANBUL	(212) 315 25 25
Türkiye’de Kurulan Yabancı Yatırım Bankaları			
1	PASHA YATIRIM BANKASI A.Ş.	MASLAK MAHALLESİ A.O.S. 55. SOK, NO:2 42 MASLAK OFİS 3, DAİRE:205 34398 SARIYER/İSTANBUL	(212) 705 89 00- (212) 345 07 11
2	STANDARD CHARTERED YATIRIM BANKASI TÜRK A.Ş.	YAPI KREDİ PLAZA C BLOK KAT14 34330 LEVENT/İSTANBUL	(212) 339 37 00
3	MERRILL LYNCH YATIRIM BANK A.Ş.	BÜYÜKDERE CAD. NO:185 KANYON OFİSİ BLOĞU 11.KAT 34394 LEVENT/İSTANBUL	(212) 319 95 00
4	BANKPOZİTİF KREDİ VE KALKINMA BANKASI A.Ş.	RÜZGARLI BAHÇE MAH. KAYIN SOK. NO:3 C BLOK KAVACIK / BEYKOZ / İSTANBUL	(216) 538 25 25

1.6. Yerel Yönetim Bankacılığı

1.6.1. Dünyada yerel yönetim bankacılığı

Dünya’da yerel yönetim bankacılık faaliyetleri geçmişinin 1400’lü yılların ilk yarısına kadar uzandığı düşünülmektedir. Belediye bankaları olarak da isimlendirilebilen bu bankaların öncüleri “Barselona Bankası(1401)” ve “Cenova Bankası(1408)”olarak kabul edilmektedir. Bahsedilen yılların bankacılık sistemi ve finansal piyasaların henüz gelişme aşamasında olduğu yıllara tekabül etmesinden dolayı dünyada yerel yönetim bankacılığı da ivmeli bir şekilde gelişme gösterememiştir. Yerel yönetim bankası talebi nispeten gelişmiş şehir belediyelerinin kredi ihtiyaçları finansmanında özellikle altyapı,

kentleşme gibi konularda arayışta bulunmalarıyla doğmuştur. Yeniçağ bankacılığında modern bankacılığa geçişte köprü görevi gören bu bankalarının faaliyetlerine başlaması kamu bankacılığının da temellerinin atılması anlamına gelmektedir. Sektördeki öncü bankaların istikrarlı bir şekilde faaliyet göstermesinin ardından yeni yerel yönetim bankaları da kurulmaya başlamıştır. “Venedik Bankası(1584)”, “Amsterdam Bankası (1630)” ve Hamburg Bankası (1619)” da kurularak sektörde istikrar sağlanmaya başlanmıştır [26].

Yerel yönetim bankalarının doğuşu kendi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan şehir belediyelerinin arayışlarına dayanmaktadır. İlerleyen dönemlerde birçok yerel yönetim bankası kurulmuş ve nüfus artışı, artan kentleşme hareketleri, altyapı örgütlenmesi gibi konular mali aracılık hizmeti talebini doğurmuştur. Yerel yönetim bankalarının Batı Avrupa ülkelerinde görülmesi neticesinde uzman nitelikteki mali aracılık hizmeti sunan kurumlar da aynı coğrafyada 1860’lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Mali aracılık görevi üstlenen bankaların öncüleri de “Belçika Belediye Kredi Bankası (1860)”, “İtalya Mevduat ve Kredi Bankası (1863)”, “Danimarka Belediye Kredi Kurumu (1899)”, “Hollanda Belediye Kredi Bankası (1914)”, “İspanya Yerel Kredi Bankası (1925)” ve “Norveç Belediye Bankası (1926)” olarak kabul edilmektedir.

1950’li yıllardan itibaren az gelişmiş ülkelerde yerel yönetimlerin karşılaştığı problemlerin çözümü noktasında çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bahsi geçen problemlerin önemli bir kısmını kentsel altyapı ile alakalı finansman eksikliği oluşturmaktadır. Dünya Bankası uzmanları tarafından belli ülkelerde yapılan araştırmalar sonucu Batı Avrupa ülkeleri rol model alınarak yerel yönetim bankaları kurulmaya başlanmıştır. Bu bankalar özel kredi kurum niteliğinde olup 50’den fazla ülkeyi kapsamaktadır. Bu kapsamda kurulan belediye bankaları ve kuruldukları yıllar aşağıda gösterilmiştir :

- Kenya(1953)
- İsrail(1954)
- Tayland(1957)
- Guatamala(1962)
- Endonezya(1962)

- Venezuela(1962)
- Nijerya(1962)
- Brezilya(1964)
- Tanzanya(1965)
- Kosta Rika(1970) [27].

1.6.2. Türkiye’de yerel yönetim bankacılığı ve İller Bankası

Türkiye’de yerel yönetim bankacılığının tarihsel süreci İller Bankası’nın tarihiyle paralellik göstermektedir.

Avrupa ülkelerinde 19’uncu yüzyılda başlayan, mahalli idarelere finansman bulmaya yönelik kurumsal düzenleme faaliyetleri, Türkiye’de 1933 yılında Mustafa Kemal Atatürk’ün talimatlarıyla kurulan “Belediyeler Bankası” ile başlatılmıştır. 1930’lu yıllara kadar yerel altyapı yatırımları özel ticari bankalardan sağlanan kaynaklarla finanse edilmeye çalışılmış fakat bu kaynağın çok maliyetli olması nedeniyle Belediyeler Bankası kurulmuştur. Belediyeler Bankası yalnız altyapı yatırımlarına kredi sağlamak için görevlendirilmiştir.

Ancak, Bankanın bu misyonuyla yerel yönetimlerin altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesinde teknik ve yönetsel eksikliklerin ortaya çıkması sonucu Banka 1945 yılında İller Bankası adıyla yeni bir kurumsal yapıya dönüştürülmüştür. Yerel altyapı yatırımlarına teknik hizmet vermek amacıyla kurulan “Belediyeler İmar Heyeti” ile “Belediyeler Bankası”nın birleştirilmesi sonucu oluşturulan İller Bankası, yerel yönetimlerin yatırım projelerine hem finansman hizmeti hem de teknik hizmet vermeye başlamıştır.

Belediyeler Bankası kuruluş kanunu gereği sadece Belediyelere yönelik faaliyetlerde yer almış, bankanın kuruluş sermayesi şehirleşme ve nüfus artışına paralel olarak kredi ihtiyacını cevap verememiştir. Ayrıca, teknik yardım ve mali kaynak ihtiyacı bulunan bazı yerel yönetimlerin Belediyeler Bankası yardımlarından faydalanamaması ve Banka’nın faaliyet alanının genişletilmek istenmesi gibi sebeplerle Belediyeler Bankası’nda yapısal bir değişikliğe gidilmesi ihtiyacı doğmuştur. Nitekim 1945 yılında

İller Bankası il özel idareleri, belediyeler ve köyleri de kapsayan bir şekilde ve Belediyeler Bankası'nın görevlerini üstlenerek resmen kurulmuştur.

1950'li yıllarda başlayan ve 1980'li yıllarda şiddetlenmeye başlayan kent nüfusu artışı ve kentsel büyüme, kentsel hizmetlere yönelik taleplerdeki çeşitlenme ve artışı beraberinde getirmiştir. Bu durum, kentsel yönetim birimleri olan belediyeleri kaynak ve gelir açısından darboğaza sürüklemiştir. Yerel yönetim gelirlerinin büyük ölçüde merkeze bağımlı olması ve yerel yönetimlerin gelir kaynaklarının yerel ihtiyaçlara göre esneklik gösterebilecek bir yapıda olmaması bu darboğazın en önemli nedenini teşkil ettiği düşünülmektedir.

Yerel yönetim ve özellikle de belediyecilik sisteminde bu tür gelişmeler yaşanırken, sisteme finansman sağlamak amacıyla kurulan İller Bankası, fazla bir değişikliğe uğramadan 2000'li yıllara kadar gelmiştir. Bankanın yeniden yapılanma tartışmaları başlamış bu konu üzerinde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda İller Bankası A.Ş. kalkınma ve yatırım bankası kategorisinde özel hukuk hükümlerine tabi olarak kurulmuştur ve günümüze kadar da faaliyetlerini devam ettirmektedir.

2. BİLANÇO AÇIKLAMALARI, MALİ ANALİZ, MALİ ANALİZ TEKNİKLERİ VE ÖNEMİ

2.1. Finansal Tablolar Ve Mali Analiz

Finansal tablolar işletmelerin mali ve mali olmayan durumunu gösteren tablolardır. İşletme ile ilgili olanlar karar almadan önce finansal tabloları analiz etmekte ve finansal tablo analizinin sonucuna göre kararlarını almaktadırlar. Finansal tablolar yasaların emrettiği tablolar olabileceği gibi; işletme sahip ve ortaklarının talepleri doğrultusunda da hazırlanabilirler. İşletmelerce düzenlenen finansal tablolar aşağıda yer almaktadır

- Bilanço,
- Gelir Tablosu,
- Satışların Maliyeti Tablosu,
- Fon Akım Tablosu,
- Nakit Akım Tablosu,
- Kar Dağıtım Tablosu,
- Öz kaynaklar Değişim Tablosu.

Finansal tabloların hazırlanmasındaki temel amaçlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Firma ile ilgililerin karar almalarına faydalı olacak bilgiler sağlamak
2. İlerleyen dönemlerdeki nakit akımlarını değerlendirmeye yönelik yapılan tahminlerin kolaylaştırılması için veriler sunmak.
3. Varlıklar, kaynaklar ve bu gruplarda izlenen değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçlarını gözler önüne sermek [28].

Finansal tabloların amacına ulaşması için hazırlanan tablolar anlaşılabilir olmalı, güvenilir olmalı, ihtiyaca uygun özellikleri bünyesinde barındırmalı, şeffaf olmalı ve karşılaştırılabilir olma özelliklerine sahip olmalıdır.

2.1.1. Bilanço

Bilanço bir işletmenin varlıkları ve kaynaklarını göstermektedir. Varlıklar bilançonun aktif tarafını, kaynaklar ise pasif tarafını oluşturmakla birlikte bilanço

işletmenin belirli bir tarihteki fotoğrafı olarak da tanımlanabilmektedir. Bilanço statik bir tablo olup belirli bir tarihteki finansal durumu gösterir ancak ödeme gücünü göstermez. İlgili tablo, varlıkları ve bu varlıkların nasıl finanse edildiğini gösteren bir tablo niteliğindedir.

Gelişen ekonomi, küreselleşen dünya ve artan sermaye hareketleri nedeniyle pek çok yatırımcı, işletmelerin durumunu gösteren bilançolara oldukça önem vermektedir. Bilançolar üzerinden yapılan analizler sonucu kararlar alınmaktadır. Bu nedenle bilançoların makyajlanması pek çok işletme tarafından sıklıkla başvurulan bir yöntemdir.

Bilanço, varlıklardan ibaret olan aktif kısım ve kaynaklarda ibaret olan pasif kısımdan oluşmaktadır. Varlıklar da işletmenin sahip olduğu ekonomik değerleri belirtmektedir. Pasif kısımda ise işletme sahibi ya da sahiplerinin işletmeye sermaye olarak verdiği değerler ile işletmenin satıcılara, bankalara, personele ve diğer üçüncü kişilere olan ödeme yükümlülüklerini gösteren borçlar yer almaktadır. Bilanço temel eşitliği gereği aktif kısım (varlıklar), pasif kısma (borçlar ve öz sermaye toplamı) eşit olmak zorundadır. İşletmenin faaliyetleri sırasında sürekli değişim içinde bulunan bu eşitlik, usulüne uygun muhasebe kayıtları yapıldığı takdirde hiçbir zaman bozulmamaktadır. Çizelge 2.1.'de bilanço örneği ana hatlarıyla gösterilmiştir.

Çizelge 2.1. Bilançonun genel yapısı

VARLIKLAR (Ekonomik Yapı)	KAYNAKLAR (Finansal Yapı)
I. Dönen Varlıklar	III. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
II. Duran Varlıklar	IV. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar V. Özkaynaklar
Aktif Toplamı	= Pasif Toplamı

Bilanço Temel Eşitliği yani varlıkların ve kaynakların birine eşit olması prensibine dayanmaktadır. Başka bir deyişle, sahip olunan varlıkların öz kaynaklar ve yabancı kaynaklar tarafından karşılanması ve bu iki kalemin birine eşit olması beklenmektedir.

Bilanço Hesapları:

- Dönen Varlıklar: Sahip olunan nakit mevcudu ile bir Yıl içerisinde paraya çevrilebilen varlıklardan oluşmaktadır.
- Duran Varlıklar: Bir yıldan daha uzun sürede paraya dönüştürülebilen varlıklar ile bir yıldan daha uzun süre sonra veya bir yıldan uzun süre kullanılması öngörülen varlıklardan oluşmaktadır.
- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar: Vadesi en fazla bir yıl olan borçlardır.
- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar: Vadesi bir yıldan daha uzun fazla olan borçlardır.
- Öz Kaynaklar: Varlıkların borçları aşan kısmıdır.

Bilanço, yukarıda belirtilen yaklaşımlar çerçevesinde düzenlenmektedir. Aktif likidite esasına, pasif ise ödeme esasına göre sıralanmaktadır. Diğer bir ifadeyle bilançonun aktif kısmı likiditeye göre, pasif kısım ise ödeme çabukluğuna göre düzenlenmektedir.

2.1.2. Gelir tablosu

Gelir tablosu işletmelerin belirli bir dönemde elde ettiği tüm gelirleri ile bu gelirlerin elde edilmesi için katlanmak zorunda olduğu bütün maliyet ve giderler ile bu faaliyetlerin sonucunda işletmece elde edilen dönem net kar yahut zararını içeren tablodur.

Gelir tablosu, işletmelerdeki gelişmeleri ve cari dönemdeki kazanç gücünü eksiksiz ve gerçek olarak yansıtmakla birlikte, işletmelerin dönem faaliyetiyle alakalı bilgileri de gözler önüne sermektedir. Bu bilgiler ışığında gelir tablosu, işletmelerin finansal yönden başarı derecesini göstermektedir. Gelirler ve giderler, kaynakları itibariyle sınıflandırılmakla birlikte, her gelir grubu ilişkili olduğu gider grubu ile karşılaştırılmaktadır. Çizelge 2.2.'de gelir tablosunun genel yapısı gösterilmiştir.

Çizelge 2.2. Gelir tablosunun genel yapısı

	Önceki Dönem	Cari Dönem
A-BRÜT SATIŞLAR	0.00	0.00
1-Yurt İçi Satışlar		
2-Yurt Dışı Satışlar		
3-Diğer Gelirler		
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	0.00	0.00
1-Satıştan İadeler (-)		
2-Satıştan İskontolar (-)		
3-Diğer İndirimler (-)		
C-NET SATIŞLAR	0.00	0.00
D-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	0.00	0.00
1-Satılan Mamüller Maliyeti (-)		
2-Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)		
3-Satılan Hizmet Maliyeti (-)		
4-Diğer Satışların Maliyeti (-)		
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	0.00	0.00
E-FAALİYET GİDERLERİ	0.00	0.00
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)		
2-Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)		
3-Genel Yönetim Giderleri (-)		
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	0.00	0.00
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	0.00	0.00
1-İştiraklerden Temettü Gelirleri		
2-Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri		
3-Faiz Gelirleri		
4-Komisyon Gelirleri		
5-Konusu Kalmayan Karşılıklar		
6-Menkul Kıymet Satış Karları		
7-Kambiyo Karları		
8-Reeskont Faiz Gelirleri		
9-Enflasyon Düzeltmesi Karları		
10-Faaliyetlerle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar		
G-DİĞER FAAL. OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR(-)	0.00	0.00
1-Komisyon Giderleri (-)		
2-Karşılık Giderleri (-)		
3-Menkul Kıymet Satış Zararları (-)		
4-Kambiyo Zararları (-)		
5-Reeskont Faiz Giderleri (-)		
6-Diğer olağan Gider ve Zararlar (-)		
H-FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	0.00	0.00
1-Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)		
2-Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-)		
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	0.00	0.00
I-OLAĞAN DIŞI GELİR VE KARLAR	0.00	0.00
1-Önceki Dönem Gelir ve Karları		
2-Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar		
J-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	0.00	0.00
1-Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)		
2-Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)		
3-Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)		
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	0.00	0.00
K-DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜK. KARŞ.(-)		
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	0.00	0.00

Gelir tablosundaki bilgilerle; işletmeyi verimli ve karlı bir biçimde yönetme sorumluluğunda olan üst seviye yöneticiler, işletmeye sermaye koyan ortaklar, işletme ile borç ve alacak ilişkisi içinde bulunan kişi kuruluşlar, sermaye piyasasını denetleyen kurumlar ve Vergi İdaresi yakinen ilgilidir.

2.1.3. Satışların maliyeti tablosu

Satışların maliyeti tablosu temel mali tablolardan olan gelir tablosunun ekini oluşturmakta ve ilgili tabloyu tamamlamaktadır. Gelir tablosunda yer alan satışların maliyet kısmı, işletmenin dönem içinde stok hareketleri ile satılan mamul, ticari mal, ilk madde ve malzeme gibi maddelerin ve satılan hizmetlerin maliyetini göstermek üzere ayrı bir tablo halinde düzenlenmektedir [29].

Satışların maliyeti tablosu işletmenin faaliyet gösterdiği alana göre değişiklik göstermektedir. Ticaret yapan ve sadece mal alıp satan işletmelerde satışların maliyeti tablosunu oluşturmak kolay ancak üretim yapan işletmelerde ise söz konusu tabloyu hazırlamak oldukça zordur.

Satılan ticari mallar maliyeti tablosu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde üretim maliyetlerinin hesaplanması, ikinci bölümde ticari mallar maliyetinin hesaplanması, üçüncü bölümde ise satılan hizmet maliyetinin hesaplanmasına yönelik ana başlıklar bulunmaktadır.

2.1.4. Fon akım tablosu

Fon akım tablosu işletmelerin belirli bir dönemde sahip oldukları fon kaynaklarını ve bunların kullanıldığı alanları göstermektedir. Bu tablo fon kaynaklarının tüm mali değişimlerini ifade etmektedir. Bilanço ve gelir tablosunun tamamlayıcısı konumda olan fon akım tablosu şirketlerin finansal durumlarının yorumlanmasına yardımcı olmaktadır.

İlgili tablo, fon kullanımları ve fon kaynakları olarak adlandırılan iki ana bölümden oluşur. Fon kullanımları bölümünde elde edilen fonların kullanıldığı yerleri gösterilmekte, fon kaynakları bölümünde ise cari faaliyet döneminde elde edilen fonların kaynağı gösterilmektedir.

Nakit Akım Tabloları

İşletmelerin bir dönemde elde ettiği nakitleri ve nakit çıkışlarını gösteren tablodur. Nakit kaynaklarını ve nakit kullanım yerlerini göstermesi bakımından bilanço ve gelir tablosunun tamamlayıcısı olarak kabul edilir.

Yatırımcılar için oldukça önemli bir tablodur. Yatırım yapılacak şirketlerin nakit ve nakit benzeri varlıklarının nasıl oluştuğunu ve nerelerde kullanıldığını göstermesi doğru karar almada yatırımcılara oldukça yararlı bilgilerin sağlanması açısından önem arz etmektedir.

Kar Dağıtım Tablosu

Kar dağıtım tablosu işletmelerin dönem karının dağıtım şeklini göstermektedir. Özellikle sermaye şirketlerinde vergilerin, hisse başına hesaplanan kar ile hisse başına hesaplanan temettünün, dönem karından ödenecek temettülerin, ayrılacak yedeklerin açıkça gösterilmesi amacıyla düzenlenmektedir.

Öz kaynaklar Değişim Tablosu

İşletmelerin belli bir dönemde öz kaynak hesaplarında gözlenen değişiklikleri içeren tablodur. Öz kaynak değişim tablosu özellikle sermaye şirketlerinde öz kaynak kalemlerinde gözlenen değişimleri toplu olarak görebilmek amacıyla düzenlenmektedir.

“Öz kaynaklar değişim tablosu, ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri, geçmiş dönem kar (zarar) ve dönem net kar (zarar) kalemlerinin her birinin dönem başı tutarları, dönem içinde kalemlerde meydana gelen azalışları, artışları dönem sonu kalanını ayrı ayrı gösterecek biçimde her bir öz kaynak kalemi için birer sütun açılır ve her kalemin hareketi bu sütun içinde izlenir” [30].

2.2. Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri, Finansal Tablo Kullanıcıları Ve Mali Analiz Türleri

Mali analiz, işletmelerin finansal durumlarının gözler önüne serilmesi amacıyla mali tablo kalemlerinde gözlenen artış ve azalışların, kalemler arasındaki ilişkilerin,

trendlerin değerlendirilmesi ve gerekli grldğinde belirlenmiş standart ve piyasa ortalamaları ile karşılaştırılarak elde edilen sonuçların değerlendirilmesi faaliyetleridir.

2.2.1. Analizi yapan kişi bakımından analiz türleri

Mali analizi yapan kişiler bakımından analiz türü dış analiz ve i analiz olmak üzere iki grupta değerlendirilmektedir. Dış analiz kredi ve finans kuruluşları, hisse senedi ve tahvil alımı yapacak kişi ya da kurumlar ve işletmeye mal satacak tedarikçiler tarafından işletme ile ilgili üçüncü şahışlar tarafından yaptırılan analizi türüdür.

İ analiz ise analiz yapan kişinin işletmeye bir iş akdi ile bağlı kişiler tarafından yapılan analiz türüdür. İ analiz yapan kişiler işletmenin üst yönetimi, yöneticiler ve işletme içerisindeki diğer kişilere işletmenin mali durumu, karlılığı, verimliliği ve iktisadi yapısı hakkında raporlama yaparlar [31].

2.2.2. Yapılış amacına göre mali analiz türleri

Mali analiz türleri yapılış amaçlarına göre aşağıda belirtilen üç grupta incelenmektedir:

- yönetim analizi
- kredi analizi
- yatırım analizi [32].

Yönetim analizi işletme üst yönetimi tarafından yönetim çalışmalarının etkinliğini sağlamak ve alınacak kararlara dayanak olmak üzere yaptırılan analiz türüdür [32]. Yönetim analizi işletmenin faaliyetlerindeki başarı derecesini ölçmek, dönem başlarında belirlenen hedeflere ulaşabilmek, üretim politikalarını geliştirmek ve işletme verimliliğini arttırabilmek amacıyla yapılmaktadır. Analiz sonucu elde edilen bilgiler ışığında işletme üst yönetimi ve yöneticiler işletme ile ilgili sağlıklı karar alabilirler.

Kredi analizi genellikle işletmeye kredi sağlayan kredi ve finans kuruluşları tarafından işletmenin mevcut borç ödeme gücü, varlık yapısı ve finansman kaynakları hakkında bilgi edinmek amacıyla yapılan analiz türüdür. Gelişen ekonomik konjonktürde işletmelerin ihtiyaç duyduğu finansman desteğinin sağlanması amacıyla gelecek yıllarda

daha da önem kazanacak analiz türü olmakla birlikte günümüzde de en çok yapılan analiz türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yatırım analizi işletmeye yatırım yapan ve yatırım yapmayı düşünen potansiyel yatırımcılar tarafından yatırımın geri ödeme gücü, yatırımın devamlılığı, yatırımın emniyetliliğini ve karlılığının tespit edilmesi amacıyla yapılan analiz türüdür [33]. Bu analizin temel amacı yatırımın gelecek dönemlere ilişkin geri dönüşüm değerini hesaplamaktır. Yatırımcılar yatırımların gelecek dönemlerdeki durumunun tespiti sonucunda işletmeye ait hisselerin satışı ya da hisselerin yenilerini satın alınmasına yönelik karar vermektedirler.

2.2.3. Analizin içeriğine göre analiz türleri

Analizin içeriğine göre analiz türleri statik ve dinamik analiz olarak iki gruba ayrılmaktadır. Statik analiz işletmeye ait yalnızca tek bir döneme ait düzenlenen finansal tablolar üzerinden yapılan analiz türüdür. Bu analizin amacı tek bir faaliyet dönemine ait bilgi vermektir. Dinamik analiz ise birbirini takip eden hesap dönemlerine ait finansal tablolar üzerinden gerçekleştirilen analiz türüdür. Birden çok döneme ait finansal tabloların analiz edilmesi kalemler arasındaki eğilimlerin saptanmasında, inceleme dönemleri itibariyle kalemler arasında yaşanan değişimlerin görülmesinde ve işletmenin bulunduğu durumla geçmiş dönemdeki durumunun karşılaştırılmasında kullanılmaktadır. İstatistiksel olarak yedi ya da daha çok döneme ait finansal tabloların incelenmesi analizin daha sağlıklı yapılmasına neden olmaktadır. Ancak genellikle birbirini takip eden üç dönem incelenerek analiz yapılmaktadır.

2.3. Mali Analiz Teknikleri

Mali analiz teknikleri uygulamada dört farklı teknik ile yapılmaktadır. Bu teknikler:

- Karşılaştırmalı Mali Tablolar Analizi,
- Eğilim Yüzdeleri Yöntemi ile Analiz,
- Dikey Analiz,
- Oranlar Yöntemi ile Analiz.

2.3.1. Karşılaştırmalı mali tablolar analizi

İşletmelerin farklı tarihlerde düzenlenmiş finansal tablo kalemlerinde gözlenen değişikliklerin değerlendirilmesini kapsayan analiz türüdür. Karşılaştırmalı analiz dinamik bir özelliğe sahip olduğundan finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerden ziyade , bu kalemlerde zaman içinde gözlenen değişimler incelenmektedir.

İşletmenin belli bir döneme ait finansal tabloları, tek başına işletmeyle ilgili ayrıntılı bilgilerin sağlanmasında yeterli olmadığından, işletmenin farklı dönemlerine ait finansal tablolarının karşılaştırılması hem işletmenin mevcut durumunu görmeye, hem de gelecekle ilgili anlamlı tahmin yapmaya yardımcı olmaktadır [34]. Karşılaştırmalı finansal tablolar analizinde analistler işletmenin en az iki dönemine ait finansal tablolarını inceler, işletmenin ekonomik ve finansal yapısındaki, verimliliğindeki ve karlılığındaki gelişmeler konusunda önemli bilgiler elde eder. Bu yöntemle işletmenin finansal tablolarında yer alan verilerin karşılaştırılması için kullanılan karşılaştırmalı analizi yönteminin en önemli yararı, finansal analize konu olan işletmenin gelişme yönü hakkında yeterli bilgileri sağlamasıdır. Özellikle, bilançonun kaynak ve kullanım yapısında yer alan unsurlardaki değişmelerin incelenmesi, işletmenin finansal yönden hangi doğrultuda gelişmekte olduğunun belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır.

Bu yöntemin uygulanması için işletmenin en az iki yıla ait bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin artış ve azalışları hem tutar ve hem de yüzde olarak hesaplanmalıdır.

İkiden fazla yıla ait finansal tabloların karşılaştırılması yapılırken bir takım güçlükler ortaya çıkabilmektedir. Her kalemin rakamlarını okumak, fark rakamlarını incelemek, değişimlerin büyüklüğü ve kalemler arası karşılaştırılmasının yapılarak anlamlı ilişkiler kurmak bu yolla son derece güç olabilmektedir. Bu sebeple, karşılaştırmalı tabloları düzenlerken tablolara artış ve azalış mutlak rakamları ile bunların yüzdelerini ilave etmek analizi kolaylaştırır.

Özetle, finansal tabloları karşılaştırmalı olarak analiz edilirken aşağıdaki işlemlere yer verilmelidir:

- Birbirini izleyen dönemlere ait finansal tablolar bir arada gösterilir.

- Finansal tablolardaki artış ve azalışlar belirlenir ve bu değişimler yüzde olarak ifade edilir.
- Karşılaştırmalı tablolarda, karşılaştırmalar belli bir yıl temel alınarak bu yıla göre mutlak rakam ve yüzde olarak artış ve azalış biçiminde yapılır [34].

2.3.2. Eğilim yüzdeleri ile analiz (Trend analizi)

Ardışık dönemlere ait mali tablolarda bulunan hesapların temel alınmış olunan finansal tablo hesaplarına göre sergilediği değişim eğilimlerinin pozitif veya negatif yönde olduğunu belirlerken aralarında anlamlı ilişkiler kurulabilecek hesapları bir arada değerlendirilen analiz çeşididir. Eğilim yüzdeleri analize yatay analiz olarak da adlandırılmaktadır. Zira hesaplarda görülen değişimler yıllar itibariyle izlenmektedir.

Eğilim yüzdeleri analizi ile işletmelerin gösterdiği gelişmeler yıllar itibariyle görüldüğünden, bu analize yatay analiz de denilmektedir.

Eğilim yüzdeleri ile analiz, belli tarihler arasındaki dönemde finansal tablo kalemlerindeki değişimlerin temel yıl ile karşılaştırılmasını içermesi sebebiyle dinamik bir analiz yöntemidir.

Birkaç yıllık finansal tabloların incelenmesi karşılaştırmalı tablolar ile yapılabilirse de, uzunca bir dönemi kapsayan süre içerisinde işletmenin durumu görülmek istenildiğinde bu yöntemin uygulanmasında güçlükler yaşanabilmektedir. Öte yandan yıllar itibariyle tablo kalemlerinin eğilim yüzdelerinin hesaplanması işletme seyrinin daha kolay görülmesini ve finansal tablo kalemleri arasındaki ilişkilerin daha uygun kurulmasını sağlamaktadır [35].

Eğilim yüzdeleri yoluyla analiz yöntemi uygulanırken, temel olarak seçilen yıldaki finansal tablolarda yer alan kalemlerin değeri 100 olarak kabul edilmekte ve her bir kalemin baz yılını izleyen dönemlerdeki değeri, temel yıldaki değerine bölünerek eğilim yüzdesi hesaplanmaktadır.

Eğilim yüzdeleri yönteminde önemsiz bilanço kalemlerine ya da diğer kalemlerle ilişki kurulamayan kalemlere ilişkin eğilimler hesaplanmamaktadır. Aralarında anlamlı

ilişkiler kurulabilen kalemlerin eğilim yüzdeleri hesaplanmakta ve bu yüzdeler beraber yorumlanmaktadır [35]. Eğilim yüzdeleri analizinin yorumu daima pozitif olup, yüzün üzerindeki artışı, yüzün altındakiler ise azalışı ifade eder. Eğilim, bir kalemin analize konu dönem içerisinde yüzdelerin artış veya azalış yönünde en çok ağırlıkta oranlarıyla belirlenmektedir. Yüzdeler aynı seyri gösteriyorsa o kalemin eğilimi yok kabul edilmektedir. Bu işlem için aşağıdaki sırayı izlemek gerekir:

- Ele alınan her kalemin eğilimi belirlenir.
- Kalemlerin eğilimleri arasındaki benzerlik veya farklılık ortaya konulur.
- Birlikte ele alınan kalemlerin eğilimlerinin etkileşimi araştırılır.
- Kalemlerin eğilimlerindeki etkileşiminin finansal durumu ve faaliyet sonuçları açısından olumlu olup olmadığı tespit edilir.
- Belirlenen etkileşimin devamı halinde bunun gelecekteki finansal durumu veya faaliyet sonuçlarını ne yönde etkileyeceği üzerinde tahminde bulunulur [36].

2.3.3. Dikey yüzde yöntemi ile analiz

Her bir hesabın aynı tablodaki belirli bir hesaba veya toplam kısma oranlanması suretiyle bulunan yüzdeler yorumlanarak sonuç elde edilmektedir. Dikey yüzdeler yöntemiyle analiz, işletmelerin finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını izlemek amacıyla kullanılmaktadır. Dikey yüzde yönteminin uygulanmasıyla mali tabloların kaynak ve varlık yapılarında yer alan her bir hesabın aktif ile pasif toplamı içerisinde yüzdesel olarak ifade edilmektedir.

Dikey yüzdeler yöntemi ile analize uygun olarak hazırlanan finansal tablolar, farklı işletmeler arası karşılaştırma yapabilmek amacıyla ortak bir baz oluşturmaktadır. Bu yöntem, analize konu işletmelerin finansal tabloları rakip işletmelerin finansal tablolarıyla karşılaştırılabilmeye imkan sağlamaktadır. Ayrıca, dikey yüzdeler yöntemi tek dönemin yorumlanması için de birden fazla dönemin yorumlanması için de elverişli bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Bu sebepten dolayı ilgili yöntem hem dinamik hem de statik özellikler taşımaktadır. Bu bilgiler ışığında dikey yüzdeler yöntemi hem rakip firmalar arası karşılaştırma, hem analizi yapılacak işletmenin sektör içerisindeki konumunun belirlenmesinde faydalı bir araç olarak kullanılabilir [37].

Dikey yüzdeler yönteminin diğer tekniklere oranla iki önemli avantajı vardır. Bunlardan ilki, finansal tablolarda yer alan her hesabın toplam içerisindeki yüzdesi ortaya koyulabilmektedir. İkincisi ise, hesaplardaki değişiklikler sadece rakamsal olarak belirtildiğinde, aynı iş kolundaki farklı büyüklükteki işletmeler arasında anlamlı karşılaştırmaların yapılması mümkün olmadığından, bu yöntemle bu sakınca yok edilmiş olmaktadır.

Dikey yüzdeler yönteminde her hesabın grup toplamı içerisindeki ağırlığı hesaplanmaktadır. Örneğin bilanço analizinde bilanço toplamı 100 kabul edilir ve her kalemin tek tek bilanço toplamına oranı hesaplanır. Hatta her hesabın kendi grubu içindeki oranı da bulunup kullanılabilir. Bilanço kalemleri genel ve grup toplamı içinde net tutarlarıyla yer aldıklarından, bu kalemlerin indirim tutarları varsa net değerleri üzerinden hesaplamaya katılmaları gerekir. Bu açıklamalardan sonra dikey yüzdeler yöntemine göre finansal tabloların analizinde her bilanço kaleminin hesaplanmasında aşağıdaki formüllerden yararlanılır [34].

$$\text{Genel Toplama Göre} = \frac{\text{Kalem} \times 100}{\text{Aktif veya Pasif Toplamı}} \quad (2.1)$$

$$\text{Grup Toplamına Göre} = \frac{\text{Kalem} \times 100}{\text{Grup Toplamı}} \quad (2.2)$$

Bilançoda olduğu gibi, gelir tablosu kalemlerinin de yüzde yöntemiyle analizi mümkündür. Ancak, bilanço kalemlerinde olduğu gibi yukarıdan aşağıya toplama yapmak yerine, aynı türden kalemlerin toplanması ve farklı türden kalemlerin çıkarılması esası uygulandığından farklılık taşımaktadır.

2.3.4. Oran analizi

Çeşitli dillerdeki karşılığı rasyo olan oran kavramı, iki veri arasındaki mantıklı ilişki olarak tanımlanmaktadır. Oran analizi, finansal tabloların analizinde en çok kullanılan analiz yöntemlerinden birisidir. Bundan önceki açıklanan analiz yöntemleri,

işletmenin finansal tablolarında yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş oldukları değişimleri belirlemek amacıyla kullanılır. Buna karşılık oranlar, finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerinin ortaya konulmasını sağlamaktadır [34].

Oran analizi, işletmenin finansal yapısı ile faaliyet ve verimlilik durumlarının zaman içinde değişimini belirlemeye yarayan bir yöntemdir. Analist, işletmenin finansal durumunu anlayıp finansal güçlüklerini çözmede oran analizinden yararlanır. Hesaplanan oranlar yüzde şeklinde belirtilebilmekle birlikte ilgili oranlar tek başına bir anlam ifade etmeyebilir. Oran analizi yönteminin en önemli özelliği, incelenmek istenen tek bir konuda bile uygulanabilir olmasıdır. Bahsi geçen analiz yöntemi sayesinde, işletmenin finansal tablo kalemleri arasında anlamlı ilişkiler kurularak işletmenin borç ödeme gücü, aktiflerin verimliliği, işletmenin yabancı ve öz kaynak bileşimi ve performansı ölçülebilmektedir.

Oran analizi aracılığıyla yapılacak finansal analiz ile elde edilen bilgilerin doğru bir şekilde yorumlanabilmesi için bu oranların belirlenen bir dönemdeki değişimi de dikkatlice izlenmelidir. Yorumlama sırasında gelişen sosyal ve yapısal olayların da analize etkileri hesaba katılmalıdır [38].

Mali tablo hesapları arasındaki ilişkileri göstermek amacıyla birçok oran hesaplanabilir. Fakat oran analizinde işlem kalabalığının önlenmesi amacıyla aralarında anlamlı ilişkiler kurulabilen hesaplarla alakalı oranlar hesaplanmaktadır. Hesaplanan oran sayısı ne olursa olsun, finansal analizde kullanılan oran sayısı yapılacak analizin amacına göre değişmektedir.

Oran analizinde çok fazla sayıda aritmetiksel oran bulunmakla birlikte genel olarak bu analiz türü beş farklı bölüme ayrılmaktadır.

- Likidite Analizinde Kullanılan Oranlar,
- Finansal Yapı İle İlgili Oranlar,
- Faaliyetler İle İlgili Oranlar,
- Karlılık İle İlgili Oranlar.

Likidite Analizinde Kullanılan Oranlar

Likidite oranları, işletmelerin kısa vadeli borç ödeme gücünü ölçmek, net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını saptamak için kullanılan oranlardır. Finansal yatırımcılar açısından da borç ödemelerinde sorun yaşamayan işletmeler her zaman bir adım öndedir [39]. Bunu bilen işletme üst yönetimi işletmenin likiditesini olduğundan yüksek göstererek mevcut kredibilitesini arttırmaya çalışmaktadırlar.

Likidite analizinde genel olarak cari oran, likidite oranı ve nakit oranı kullanılmaktadır.

- Cari Oran

Dönen Varlıklar

(2.3)

Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

Eş. 2.3'de ifade edilen oran firma dönen varlıklarının kısa vadeli yabancı kaynaklara oranlanması suretiyle hesaplanmaktadır. Cari oran, kısa vadeli yabancı kaynakların dönen değerlerle karşılanabilme derecesini göstermektedir. İdeal cari oran değerinin 2 olduğu belirtilmektedir.

Cari oranın kullanılmasındaki temel maksat işletmelerin vadesi bir yıldan az olan borçlarının ödeme gücünü tespit etmek ve net işletme sermayesinin yeterliliği hakkında yorum yapabilmektir. Bu oran özellikle kısa vadeli kredi veren kurum ve kuruluşlar için önem arz etmektedir. Cari oranın 2'nin üzerinde bulunması işletmenin kısa vadeli yükümlülüklerini rahatlıkla yerine getirebileceği anlamı taşımakla birlikte hileli işlemlerin yapılabileceğine yönelik bir belirti de olabilir.

Cari oranın yüksek hesaplanması için işletme üst yönetimi tarafından dönen varlıkları oluşturan kalemlerde muhasebe hileleri yapılmakta ve işletmenin kısa vadeli yükümlülüklerini rahatlıkla yerine getirebileceği izlenimi yaratılmaya çalışılmaktadır. Özellikle gerçek olmayan stok tutarları, ticari bir işleme dayanmayan alacakların varlığı, yüksek tutardaki kasa mevcutları gibi hileli işlemler cari oranın yanlış hesaplanmasına

neden olmaktadır. Bu nedenle cari oranı yüksek olan işletmelerde dönen varlıkları oluşturan etkin kalemlerin dikkatle incelenmesi ve işletmenin içinde bulunduğu sektörün ortalamalarıyla karşılaştırılması gerekmektedir.

Cari oran üretim süreci uzun olan (gemi, uçak imalatı gibi) faaliyet kollarında yüksek düzeyde stokla çalışılmakta olması nedeniyle genellikle yüksek seyrederken, ulaştırma sektörü ile kamu hizmet işletmelerinde düşük bulunmaktadır. Stok devir hızı düşük işletmelerde cari oran yüksek, stok devir hızı düşük işletmelerde ise cari oran düşük seviyelerdedir.

Peşin satış yapan işletmenin likiditesi vadeli satış yapan firmaya nazaran kuşkusuz daha yüksek olur. Bunun yanı sıra alışlarının önemli bir bölümünü vadeli yapabilen firma, alışları için peşin ödemede bulunmakta olan firmaya göre daha düşük cari oranla faaliyet gösteriyor denilebilmektedir. Alacak devir hızı yüksek bulunan şirketlerde nakit girişi sağlama olanağına sahip bulunmakta olup, borç ödeme açısından diğer koşullar sabit kalmak kaydıyla, alacak devir hızı düşük olan işletmelere kıyasla daha yüksektir.

- Likidite Oranı

$$\frac{\text{Dönen Varlıklar} - (\text{Stoklar} + \text{Diğer Dönen Varlıklar})}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}} \quad (2.4)$$

Eş. 2.4'de ifade edilen bu oran cari oranı tamamlamamaktadır. Bir diğer anlatımla işletmenin ani kısa vadeli borç ödeme yeteneğinin cari orandan daha hassas olarak ölçümüdür. Likidite oranının literatürde 1 olması gerektiği kabul edilmektedir. Likidite oranının değerlendirilmesinde faaliyetler ile ilgili oranlar da göz önünde bulundurulur.

Likidite oranı işletmenin stoklarını ve diğer dönen varlıklarını ayırdığı için daha keskin bir oran olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu oranın ani bir durgunlukta işletmenin ödeme gücünü göstermesi bakımından oldukça önem arz etmektedir. Ülkemizdeki pek çok işletme finansmanda büyük ölçüde kısa vadeli kredi kullanmakta olup likidite oranı 1'den daha düşük seviyelerle faaliyetlerini yürütmektedir. Sermaye yapısında yabancı kaynak kullanımının yoğun olması nedeniyle işletmeler kredi kullanmak ya da yatırımcıları

kandırmak amacıyla likiditelerini olduğundan daha yüksek göstermeye çalışmakta ve muhasebe hilelerine başvurmaktadır.

- Nakit Oranı

Hazır Değerler + Menkul Kıymetler

(2.5)

Kısa Vadeli Yabancı

Eş. 2.5’de nasıl hesaplandığı gösterilen nakit oranı, işletmelerin ani ödeme gücünü yansıtmakta olup, cari ve likidite oranlarına göre çok daha duyarlı bir ölçüdür. Literatürde %20 olarak kabul edilen oran, Ülkemiz ekonomisi çerçevesinde değerlendirildiğinde %20’den daha düşük düzeylerde bulunabilmektedir. Hazır değerler ve menkul değerler hesap gruplarında yapılan hileler bu oranı doğrudan etkilemektedir. Hazır değerler içerisinde yüksek kasa bakiyelerinin bulunması, yüksek tutarda bloke mevduatları taşınması, spekülatif amaçla alınan ancak piyasa değerinin üzerinde mali verilere aktarılan hisse senetlerinin varlığı gibi durumlarda bu oranın yanlış hesaplanabilmektedir. Bu nedenle nakit oranının hesaplanmasında etkili olan kalemlerin dikkatlice incelenmelidir. Gerçek olmayan tutarların tespit edilerek hesaba dahil edilmeden nakit oran hesaplanmalıdır. Hileli işlemlerin tespit edilememesi yatırımcıların uyguladığı analiz metotlarının sağlıklı yorumlanamamasına sebep olmaktadır

Finansal Yapı Analizinde Kullanılan Oranlar

Finansal yapı analizlerinde işletmelerin öz kaynakların dış kaynaklar ile olan bileşimine ilişkin finansman politikaları değerlendirilmektedir. Bu oranlar özellikle aşağıda belirtilen konularda işletmelerin durumu hakkında bilgi vermektedir [40].

- Borçlanma düzeyinin gösterdiği eğilimler.
- Etkili bir oto finansman politikasının varlığı.
- Oto finansman yoluyla öz sermaye güçlendirilemiyorsa bunun nedenleri.
- Öz sermayesinin süreklilik niteliği.
- Borçlanmada vadelere göre dış kaynak dengesinin kurulup kurulmadığı [40].

Finansal yapı analizinde pek çok oran kullanılmaktadır. Bu oranlar aşağıda tek tek açıklanacaktır.

- Finansman Oranı

$$\frac{\text{Öz kaynaklar}}{\text{Yabancı Kaynaklar}} \quad (2.6)$$

Finansman oranı işletmenin öz kaynaklara göre ne oranda borçlandığını gösterir.(Bkz. Eş. 2.6) Finansman oranının literatürde 1 olması kabul edilir. Ancak bu oran ülkemizde ideal oranın oldukça altındadır. Sermaye birikimi düşük bir ülke olmamız nedeniyle pek çok işletme kendi öz sermayesi ile faaliyetlerini yürütememektedir. Bu nedenle işletmeler öz sermayesinden çok daha fazla tutarda yabancı kaynağa gereksinim duymaktadırlar. Bu yabancı kaynak banka kredileri, satıcı kredileri olabileceği gibi ortaklar tarafından işletmeye aktarılan tutarlar da olabilir.

İşletme tepe yöneticileri işletme aktiflerinin finansmanında öz kaynaklar ve yabancı kaynaklar arasında optimal bir denge kurmak zorundadırlar. Optimal dengenin sağlanamaması durumunda yabancı kaynak kullanımını artacak ve öz kaynakların etkinliği azalacaktır. Bu durum işletmenlerin kredibilitesi ve kaynak kullanım maliyetlerini arttıracaktır. Bu nedenle borçlanmanın artması durumunda finansman oranı düşecek ve kredibilite azalacaktır.

- Toplam Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı (%)

Varlıklarının yüzde kaçının yabancı kaynaklar ile karşılandığını göstermektedir. Bir işletmenin içinde bulunduğu sektördeki diğer şirketlerden çok farklı bilançoya sahip olması durumunda işletmenin hileli işlem yaptığına yönelik bir izlenim uyandırmaktadır.

- Duran Varlıkların Öz kaynak ve Uzun Vadeli Yabancı Kaynak Toplamına Oranı

$$\frac{\text{Duran Varlıklar}}{\text{(Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar + Öz kaynaklar)}} \quad (2.7)$$

Duran varlıklar toplamı genel kabul gören prensiplere göre öz kaynaklarla karşılanması gerekmektedir. Firma öz kaynaklarının duran varlık finansmanında yetersiz kalması durumunda uzun vadeli yabancı kaynaklardan da yararlanılabilmektedir.

Bulunan oran; öz kaynak ve vadesi bir yılın üzerinde olan yabancı kaynakların bir yıldan daha uzun sürede paraya dönüştürülebilir varlıklara bağlanmış olan kısmını verir. (Bkz. Eş. 2.7) Bu oranın hesaplanmasında duran varlıkların niteliği ve özellikleri belirlenmelidir. Duran varlıkların içerisinde yer alan yüksek bakiyelerin kontrolü ve doğru değer üzerinden muhasebe kayıtlarına alındığının tespit edilmesi gereklidir. Mali duran varlıklarda yer alan iştirak ya da bağlı ortaklıkların yüksek bedelle muhasebe kayıtlarına alınması, envantere kayıtlı maddi duran varlıkların kullanımları, mülkiyet durumunun belirlenmesi, maliyetlerin doğru hesaplanması, maddi olmayan duran varlıklarda ekonomik değer doğru tespit edilmesi bu oranın doğru hesaplanmasına önem arz etmektedir.

- Öz kaynaklar / Pasif Toplamı (%) :

Varlıkların yüzde kaçının öz kaynaklar kullanılarak finanse edildiğini gösteren orandır. Bir işletmenin öz kaynaklarının güçlü olması o işletmenin yatırımcılar ve diğer ilgililer tarafından daha güvenilir olmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle öz kaynakların detaylarının incelenmesi ve işletmenin yükümlülüklerinin tam olarak tespit edilmelidir. Öz kaynaklarda taahhüt edilen sermaye tutarlarının ödenmiş gibi gösterilmesi, aynı olarak taahhüt edilen sermayenin yüksek bedelle değerlendirilmesi, maddi duran varlıkların yüksek bedelle yeniden değerlendirilerek öz kaynakların içerisine alınması durumunda yapılan işlemler dikkatle incelenmelidir.

Faaliyet Analizinde Kullanılan Oranlar

İşletmelerin sahip olduğu iktisadi varlıkların işletme faaliyetlerinde ne derece etkin kullanıldığının belirlenmesinde kullanılan oranlardır. Hesaplanan oranlar gelir tablosu kalemleri ile bilanço kalemleri arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Likidite ve finansal yapı oranları tek başlarına doğru bir analiz için yeterli değildir. Bu nedenle faaliyet analizinde kullanılan oranlar diğer hesaplanan oranların yorumlanmasında ve yapılacak yorumların desteklenmesinde katkıda bulunur.

- Stok Devir Hızı ve Süresi

Satılan Malın/Mamulün Maliyeti

(2.8)

Ortalama Ticari Mal Tutarı

Stok Devir Hızı; Eş. 2.2’de belirtildiği gibi hesaplanır ve firma stokların yılda kaç kez devrettiğini gösterir. Stok devir hızı satılan emtianın alım ve satım niteliklerine göre değerlendirilir. Sektörel olarak emtianın işletmenin deposunda durma süreleri farklıdır.

Stok Devir Süresi (Stok Tutma Süresi) = 365/Stok Devir Hızı (2.9)

Stok Devir Süresi, stokların 365 gün içerisinde kaç günde bir yenilendiğini göstermektedir.(Bkz. Eş. 2.9)

Stok devir hızı için belirli bir oran vermek mümkün değildir. Stok devrinin yeterli düzeyi her iş alanı için ayrı ayrı olmak üzere saptanabilir. Stok devir hızları benzer işletmelerin yıllar içerisindeki ulaştıkları stok devir hızları karşılaştırılarak incelenebilir.

- Ticari Alacak Devir Süresi

Net Satışlar

(2.10)

Ortalama Ticari Alacaklar

360

Alacakların Ortalama Tahsil Süresi = _____ (2.11)

Alacak Devir Hızı

Alacakların devir hızı ve ortalama tahsil süresi bir işletmenin satışlardan kaynaklanan alacaklarının ne derece etkin ve bir dönem içerisinde kaç günde bir tahsil ettiğini göstermektedir.(Bkz. Eş. 2.10 ve Eş. 2.11) Alacakların devir hızı işletmelerin likiditesini doğrudan etkilemektedir. Alacak tahsil devir hızının yükselmesi tahsilat

sürelerinin kısaldığı, devir süresinin uzaması ise tahsilat sürelerinin uzadığının göstergesidir.

Ticari alacaklarda yapılan hileli işlemler alacak devir sürelerini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle ticari alacakların mahiyeti oldukça önemlidir. Alacakların gerçek bir ticari işlemde kaynaklanıp kaynaklanmadığı, alacakların içerisinde tahsil kabiliyetini yitiren tutarların olması durumunda alacak devir hızları ve ticari alacakların ortalama tahsil süreleri yanlış hesaplanacaktır. Bu nedenle mali analistler işletmelerin ticari alacaklarıyla yakından ilgilenmektedirler. Ticari alacağın meydana gelmesindeki en önemli unsur satıştır. Gerçek işleme dayanmayan alacaklar alacak tahsil sürelerini ve net satışları etkileyerek hesaplanan mali analiz oranlarını etkilemektedir. Bu nedenle alacakların içerisinde gerçek bir işleme dayanmayan ticari alacakların tespit edilmesi halinde bunların analiz kapsamından çıkartılması gerekmektedir.

Alacak tahsil süresi aynı zamanda sektörel olarak karşılaştırılmalı ve sektör ortalamalarının üzerinde olması durumunda ise alacaklar ile mutabakat yapılmalı ve nedenleri araştırılmalıdır.

Ticari Borç Devir Hızı

Kredili Satışlar

(2.12)

Ortalama Ticari Borçlar

Bu oran Eş. 2.12'de belirtildiği üzere kredili satışların ortalama ticari borçlara bölünmesi suretiyle hesaplanmakta olup işletmenin üretimde kullandığı yada alım satıma konu ettiği malların satın alınmasında yararlandığı vadeyi göstermektedir. Ticari borç devir hızının düşmesi alımlarda daha uzun vadeden yararlanıldığını göstermektedir. Devir hızının yükselmesi ise işletmenin hammadde ya da ticari mal alımlarında daha kısa vadelerden yararlandığını göstermektedir. Devir hızı ticari alacak devir hızı ve stok devir hızından daha düşük olması işletmenin likiditesini arttırmaktadır.

- Aktif Devir Hızı

Net satışlar

(2.13)

Ortalama Aktif Toplamı

Eş. 2.13’de ifade edilen bu oran, işletmenin mevcut kaynaklarını, etkin kullanıp kullanmadığının göstergesi olup; varlık kullanımı ile sermaye ve emek yoğunluğu hakkında bilgi vermektedir. Bu oran işletme aktifinde yer alan duran değerlerin görece önemini vurgulamaktadır. Bu nedenle duran varlıkların aktif yapı içerisindeki konumu varlık devir hızını etkilemektedir.

- Finansman Süresi

$$\text{Finansman Süresi} = \text{Alacakların Ortalama Tahsil Süresi} + \text{Stok Tutma Süresi} - \text{Borç Tediye Süresi} \quad (2.14)$$

Eş. 2.4’de belirtilen finansman süresi bir işletmenin bir dönem içerisinde ne kadar süre finansman ihtiyacı olduğunu göstermektedir. Likiditesi yüksek, alacak tahsil süresi ve stok tutma süreleri ile borç ödeme süreleri arasında meydana gelecek lehte fark işletmenin finansman ihtiyacının olmadığı, aleyhte farkın ise ne kadar sürelik finansman ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Alacak devir süresinin hesaplanması sırasında yapılan hileler, stok devir hızının hesaplanmasında yapılan hileler ve borç ödeme sürelerinin hesaplanması sırasında yapılan hileler bu oranı doğrudan etkilemektedir. Yukarıda sayılan oranların hileli işlemler nedeniyle yanlış hesaplanması işletmelerin finansman ihtiyacının yanlış yorumlanmasına neden olmaktadır. Kredi kurumlarının işletmelere doğru finansman ürününün kullanılması ve kaynakların etkin kullanılması finansman süresinin doğruluğu önem arz etmektedir.

- Kısa Vadeli Mali Borçlar / Net Satışlar (%)

Bu oran, işletmenin kısa vadeli finansal borç ödeme gücünün değerlendirilmesinde dikkate alınmaktadır. Söz konusu oranın artan bir seyir izlemesi, borç ödeme gücü açısından olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle işletme üst yönetimi tarafından mali borç kullanımını arttırdığında uzun vadeli kullanılan kredilerde vade ayarlaması

yapmamakta ya da kullanılan bazı kredilerin muhasebe kayıtlarına almayarak söz konusu oranın yükselmesine engel olunmaktadır.

- Toplam Mali Borçlar / Net Satışlar (%)

Bu oran, firmanın toplam mali borç yükünün değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Söz konusu oranın artmakta oluşu, borç ödeme gücü açısından olumsuz olarak değerlendirilmektedir.

2.3.5. Karlılık ile ilgili oranlar

İşletmelerin temel amacı kar elde etmektir. İşletmelerin ve yöneticilerin başarı dereceleri elde edilen karla ölçülür ve sermaye sahipleri işletmeye koydukları fonlardan mümkün olan karın en yüksekini almak isterler. Mali tablolar işletmenin inceleme döneminde ne miktarda kar elde ettiğini ortaya koyar. Karlılıkla ilgili oranlar değerlendirilirken sermayenin alternatif kullanılışıyla elde edilecek gelir, genel ekonomik koşullarda işletmenin sermaye yapısı, aynı endüstri koşullarında faaliyet gösteren diğer işletmelerin kar oranları, geçmiş yıl karlarının eğilimi ve planlanan kar hedefleri göz önünde tutularak değerlendirme yapılmalıdır [39]. Karlılık analizi ise işletmenin dönemsel faaliyetleri sonucunda ulaşılan başarının ölçülmesinde kullanılır.

- Net Karın Öz kaynaklara Oranı

$$\text{Öz Sermaye Karlılığı} = \frac{\text{Net Kar}}{\text{Öz Sermaye}} \quad (2.15)$$

Öz kaynakların karlılığının rakamsal olarak ifade edilmesine yarayan öz sermaye karlılığı oranı öz sermaye ve diğer fonların karlılık derecesinin saptanmasına yardımcı olmaktadır. (Bkz. Eş. 2.15). Öz sermaye karlılığı oranı ne kadar yüksekse işletme sahip veya ortaklarının işletmeye getirdiği fonların karlılık derecesi de o kadar yüksektir denilebilmektedir.

- Brüt Satış Karının Net Satış Tutarına Oranı

Brüt Satış Karı

Net Satışlar

(2.16)

Eş. 2.16’da ifade edilen bu oran brüt kar marjını ortaya koyar. İşletmelerin faaliyet giderleri ve diğer giderler haricinde sadece satışlarından elde ettiği karın oransal gösterimidir. Brüt satış karının yüksek olması işletmenin yüksek karlı ürünlerin satışını gerçekleştirdiğini göstermektedir.

- Faaliyet Karının Net Satış Tutarına Oranı

İşletmelerin esas faaliyet alanlarının karlılık derecesini ortaya koyan orandır. Bir işletmenin kendi tüzel kişiliğini sürdürebilmesi için faaliyetlerinden kar elde etmesi gerekmektedir. Faaliyetlerinden kar elde edemeyen bir işletmenin kredibilitesi oldukça düşüktür. Bu nedenle işletmelerde yatırımcıların dönem net karından sonra en çok dikkat ettikleri yer faaliyet karlılığıdır.

İş hacmi rantabilitesi olarak da adlandırılabilen bu oran ana faaliyetlerden elde edilen karın önemini ortaya koymaktadır. Bir işletmenin sürdürülebilir bir karlığa sahip olması için faaliyetlerinden kar elde etmesi gerekmektedir. Faaliyetlerinden kar elde edemeyen işletmeler belirli bir süre sonra tasfiye haline girerler. Bu nedenle faaliyet karı gerek işletme gerekse de yatırımcılar açısından önem arz etmektedir.

- Dönem Karının Net Satışlara Oranı

Dönem Karı (Vergi Öncesi Kar)

Bilanço Karlılığı = $\frac{\text{Dönem Karı (Vergi Öncesi Kar)}}{\text{Net Satışlar}}$

(2.17)

Net Satışlar

Net satışlarının yüzde kaçının vergi öncesi karı oluşturduğunun belirlenmesinde kullanılmaktadır. (Bkz. Eş. 2.17) Bu oranın yükselmesi işletmenin daha yüksek karlığa ulaştığı anlamına gelmektedir.

Bu oran hesaplanırken finansman giderleri, esas dışı gelir ve giderler de dikkate alınmaktadır. Bu nedenle finansman giderleri ve esas dışı gelir ve giderlerde yapılacak hileler bilanço karlılığını doğrudan etkilemektedir. Örneğin aktifleştirilmemesi gereken finansman giderlerinin aktifleştirilerek gelir tablosu ile ilişkilendirilmemesi durumunda dönem net karı aktifleştirilen finansman gideri kadar yüksek hesaplanacaktır.

- Net Karın Aktif Toplamına Oranı

$$\text{Aktif Karlılığı} : \frac{\text{Net Kar}}{\text{Aktif Toplamı}} \quad (2.18)$$

Aktif karlılığı, işletmelerin bilanço pasifini oluşturan kısmının ne derece karlı kullandığını göstermekle birlikte firma net karının varlıklar toplamına bölünmesiyle elde edilmektedir. (Bkz. Eş. 2.18) Aktif karlılığı yükseldikçe karlı kaynak kullanımı artmakta ve bu durum firma verimliliğindeki arışı da beraberinde getirmektedir. Elde edilen oranların sürekli iyileşmesi işletme üst yönetimince başarılı işler ortaya konulduğu, oranların sürekli düşmesi ise üst yönetimince etkin ve verimli bir yönetim oluşturulamadığı algısı oluşturabilmektedir.

2.3.6. Finansal tablolar analizinin önemi ve amacı

Finansal tablolar analizi, çeşitli analiz yöntemlerinin uygulanarak analiz sonuçlarının bulunup değerlendirilmesi ve yorumlanması, işletmelerin karlılık ve borç ödeme durumunun tespit edilmesi, doğabilecek sorunların belirlenmesi ve yok edilebilmesi için alınacak tedbirlerin ifade edilmesini içermektedir.

Finansal tablo analizi sayesinde, işletmelerin geçmiş faaliyetleri değerlendirilir ve mevcut durumunun belirlenir ve bu sayede geleceğe yönelik tahminlerinin yapılması da kolaylaşır. Finansal analiz, işletmenin karlılık ve borç ödeme gücü, yatırımcı ve ödünç verenler tarafından risk oranlarının belirlenmesi, sermaye maliyeti ve firmanın gelecekteki kazançlarının tahmin edilmesi gibi çeşitli hareketlerle ilgilidir [41].

Finansal analiz, işletmelerin geçmiş ve güncel durumlarını yorumlamak, gelecek dönemlerdeki performansı hakkında tahminlerde bulunabilmek amacıyla finansal verilerin

incelenmesi olarak ifade edilebilir. Bu bilgiler ışığında mali tabloların irdelenmesi, klasik anlamda yalnızca oran analizi, karşılaştırmalı analiz ve trend analizinden oluşan finansal teknikerlerden ibaret değildir [34].

Finansal analiz, bir işletmenin hakkında daha iyi bir yargıya varılmasında, işletmenin faaliyetleri hakkında tahminde bulunulmasında, gelecekte oluşabilecek belirsizlik durumlarının önüne geçilmesinde, faaliyetlerin daha etkin ve verimli sürdürülebilmesinde ve işletmenin etkin olarak sevk ve idare edilmesinde kullanılan bir araçtır. Finansal analiz işletmenin yapısına farklı açılardan bakarken, işletmenin hangi konularda irdelenmesi isteniyorsa, analizlerde farklı tablolar üzerinden işlem yapılabilir [34].

İşletmelerin mali yapısı, yönettiği ekonomik varlıklardan, finansal yapısından, likit değerlerinden ve faaliyetini sürdürdüğü şartlardaki değişime uyum gösterebilme yeteneğinden etkilenir. İşletmenin kontrolünde bulunan ekonomik varlıklara ilişkin veriler ve bu kaynakların geçmiş dönemdeki değerlendirilmesine ilişkin bilgiler işletmenin gelecekteki fon yaratma kapasitesine tahmin etmek için kullanılabilir.

Borç ödeme gücü işletmede vadesi gelen mali taahhütler yerine getirildikten sonra faaliyetlerin sorunsuz sürdürülebilmesi için geriye kalan maddi güç anlamına gelmektedir. Bir işletmenin hali hazırdaki mali performansı, başta karlılıkla ilgili veriler olmak üzere, ilerleyen dönemlerde işletme kontrolündeki finansal kaynakların hangi amaçla kullanılacağı ve kaynaklarda olası değişimler hakkında fikir yürütmek açısından önem arz etmektedir. Bundan dolayı işletmenin performansını yakından incelemek için gerekli veriler önemlidir. Bu döngülerin iyi irdelenmesi, işletmenin mevcut faaliyetleri için gereken kaynakları kullanması sonucunda nakit yaratma kapasitesinin tespit edilmesi konusunda bilgi vereceği gibi, ilave kaynakların en verimli bir şekilde nasıl kullanılabileceği konusunda yardımcı olacaktır. İşletmenin faaliyet döngüsüne ilişkin veriler, analize döneminde finansman, yatırım ve işletme faaliyetlerinin irdelenmesine yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda bu veriler, analiz yapan kişiye, işletmenin nakit yaratma kapasitesini, olanaklarını ve elde edilen fonların nerelere kanalize edildiğini de gösterir [42].

Finansal analizden elde edilen sonuçlardan işletme içi ve işletme dışı olmak üzere iki grup faydalanmaktadır. İşletme içi olarak nitelendirilen grup, işletme ortakların, sevk ve idareden sorumlu yöneticiler ve çalışanlar olarak sınıflandırılabilir. Bu grupta yer alanlar finansal analizden elde edilen sonuçları; işletmenin etkinlik ve verimliliğinin ölçülmesinde, yıl sonu başarı durumunun belirlenmesinde, yeni dönemde izlenecek yol haritasının çizilmesinde, karar mekanizmasının en uygun şekilde çalışmasında kullanılmaktadırlar. İşletme dışı olarak nitelendirilen grup ise hali hazırda yer alan yatırımcı ve işletmeye yatırım yapmak isteyen yatırımcılar başta olmak üzere kamu, firma tedarikçileri, alacakları, kredi değerlendirme kurumları gibi unsurlar sıralanabilir. Bu gruptakiler ise finansal analizden elde edilen sonuçları; firmanın faaliyetlerini riske atmadan taahhütlerini yerine getirme gücünü, mevcut durumu itibarı ile risk seviyesini ve faaliyetlerin sevk ve idaresinde sorun olup olmadığını belirlemede kullanmaktadır [34].

2.3.7. Finansal tablolar analizinin yararları

Herhangi bir işletme ya da kurumda, ilgili yöneticilerin en temel amacı bağlı bulunduğu organizasyonun piyasa değerinin maksimum seviyesine ulaştırmaktır. Bu amaca ulaşabilmek için finans birimindeki yöneticilerin vereceği kararları almada ve uygulamada risk ve karlılığı göz önünde bulundurmaları zorundadırlar. Finans bölümündeki yöneticilerin asli olarak üzerinde durması gereken konular; firmanın gereksinim duyduğu fonların işletmeye kazandırılması ve kazandırılan bu fonların varlık yatırımına kanalize edilmesinin yanında, düzenli bir şekilde paydaşlara kar payı dağıtımının sağlanmasıdır. Ele alınan bu konular sonrasında, bu çerçevede yapılmış olan faaliyetlerin işletmenin piyasa değeri üzerinde ne gibi etkilerde bulunduğu ortaya koyulması ve ulaşılan sonuçların analize tabi tutulması gerekmektedir. Sonuçların değerlendirilmesi diğer bir açıdan işletmenin yaşam döngüsü çerçevesinde ilerleyen zamanlarda ne tür kararlar alınması gerektiğini ortaya koymak için yol gösterici nitelikte olmaktadır. Elde edilen sonuçların ne gibi etkileri meydana getirdiğine ise finansal tablolar analize ile ulaşmak mümkündür [43].

Finansal tablolar sadece tarihi verileri içeren belgeler değildir aynı zamanda statik bir özellik de gösterir. Sadece geçmişe dönük gerçekleşenlerin anlatımına imkan verir. Ancak mali tablo kullanıcıları bununla ilgilendikleri gibi belli bir dönem içinde trendi takip etmek isterler. Bunun sebebi mali tabloların statik bir dönemin inceleniyor olmasının mali tablo sonuçlarını değerlendirirken yetersiz kalmasıdır. Finansal tabloların ortaya koyduğu

sonuçların karşılaştırmalı olarak belirli bir trend dahilinde incelenmesi, hatta bazı durumlarda sektör ve rakiplerle karşılaştırılması önemine göre akılcı karar alınabilmesine olanak verir [44].

Finansal analiz yöneticilere aşağıdaki hususlarda yarar sağlayacaktır,

- Belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşmadığının görülmesinde,
- İşletme faaliyetlerinin verimli olup olmadığının yorumlanmasında,
- İşletme varlığının sürekliliğinin sağlanmasında,
- Belirlenen üretim ve fiyat politikalarının yorumlanmasında,
- Faaliyetlerin kontrol ve denetiminde,
- Geleceğe yönelik planlamada ve başarısızlıkları önleyici tedbirler alınmasında önemli yararlar sağlamaktadır [45].

Diğer bir görüşe göre;

- Faaliyet sonuçlarının yeterli olup olmadığının belirlenmesi,
- Kaynakların işletme faaliyetlerini etkin olarak yürütülmesinde yeterlilik derecesinin değerlendirilmesi.
- Öz sermaye düzeyi ve yeterliliğinin belirlenmesi,
- Belirlenen hedef ve amaçlar ulaşıp ulaşılmadığının kontrolü,
- Maliyet, kapasite ve fiyatlandırma politikasının değerlendirilmesi,
- Geleceğe yönelik tahmin ve planların belirlenmesi,
- Çalışanlarının performans ölçümü ve denetimi [46].

Başka bir deyişle,

- Bir hesap dönemine ait mali tabloları irdelemek, bu sayede varlık ve sermaye durumuyla sonuçları karşılaştırmak,
- Geçmiş yılların mali tabloları incelenerek gelişme seyrini yorumlamak,
- Mali tablolarının sektördeki diğer işletmelerin mali tablolarıyla karşılaştırılması suretiyle sektördeki durum ve yer hakkında yorum yapabilmek,
- Aynı karşılaştırmayı ülke ekonomisi açısından ve ülkedeki kurumların sonuçlarıyla yapmak,
- Kredi talep eden kurumun kredibilitelerini belirlemek,
- Kurumun yeni yatırım ya da genişlemesine yönelik kararlar alabilmek [47].

2.4. Verimlilik

2.4.1. Verimlilik ve verimlilikle ilgili kavramlar

Verimlilik genel anlamda bir işletmenin veya bir örgütün mal ve hizmet üretirken kaynaklarını etkin biçimde kullanıp kullanmadığını ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Avrupa Verimlilik Kuruluşu bu kavramı “Verimlilik, her bir üretim ögesinin etkin kullanım derecesidir; verimlilik her şeyden önce düşünce tarzıdır ve sürekli var olanı iyileştirmeye çalışır; her şeyin bugün dünden, yarın bugünden daha iyi yapılabileceği inancına dayanır.” şeklinde açıklamaktadır [48].

Teknik anlamda verimlilik “üretilen mal ve hizmet miktarı ile bunların üretiminde kullanılan girdiler arasındaki oran” olarak tanımlanmakta ve genellikle “çıktı/girdi” olarak formüle edilmektedir [49].

Yukarıdaki tanımlardan yola çıkılarak, verimlilik kavramını, üretim faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan fiziki miktarın, bu fiziki miktarın oluşumu için kullanılan girdi bileşimlerinin (emek, sermaye, doğa, faiz gibi üretim faktörleri) fiziki miktarına oranlanması olarak ifade etmek mümkün olmaktadır.

Verimlilik, kullanılan belirli girdiler ve üretim faktörleri ile en iyi çıktıyı elde edebilmenin mümkün olup olmadığını tahmin etmek için bir kriterdir. Diğer bir açıdan değerlendirmek gerekirse; fiziksel çıktı miktarında bir kısıtlanma durumu söz konusu olması durumunda ise, kullanılmış ya da kullanılacak olan girdi bileşimlerinin minimum düzeye indirgemek suretiyle verimliliği arttırabilmek mümkün olabilmektedir. Bu durum girdi-çıktı yönünde faaliyet sürecinde oluşabileceği gibi, tanımdan anlaşılacağı üzere çıktı-girdi yönünde de verimlilik kavramının kullanılmasını olanaklı hale getirebilir.

Verimli kullanım açısından kaynakları ayırma tabi tutmak gerekirse makro ve mikro olmak üzere iki grupta değerlendirilebilir. İşletmenin bütünü kapsayan faaliyet dilimi olarak algılanan makro anlamda verimlilik “geniş kapsamlı verimlilik” olarak tanımlanırken, bir dönüşüm süreci faaliyeti sonrasında ortaya çıkan tek bir mal ve hizmet için ise mikro anlamda verimlilik olarak ifade edilebilir. Mikro anlamda verimlilik “dar kapsamlı verimlilik” olarak tanımlanmaktadır [49]. Verimlilik üzerine yapılan diğer bir ayırım ise “teknik ve fiziksel verimlilik” ve “ekonomik verimlilik” olarak yapılmaktadır.

Girdi ve Çıktı arasındaki sayısal ilişkinin tanımlanması “Teknik ve fiziksel” verimlilik olarak ele alınabilir. Diğer taraftan olayın makro boyutta toplumsal perspektifte ele alınması “ekonomik verimlilik” olarak ifade edilmektedir [50].

Bir kurumun, idarenin ya da işletmenin verimlilik kavramı; üretmiş olduğu ya da eldeki kaynaklarla üretim potansiyeline sahip bulunduğu mal ve hizmetlerle bu sonucun girdilerini oluşturan üretim faktörleri (girdi bileşimleri) arasındaki ilişkide yatar. Girdi bileşimini oluşturan üretim faktörlerinde bir sınırlama söz konusu ise, verimli bir faaliyet bu bileşimleri kullanarak maksimum düzeyde çıktı elde etmeyi amaçlayacaktır

İşletmelerin yoğun rekabet ortamında buldukları piyasa koşullarında başarıya ulaşmalarında önemli bir yere sahip olan “verimlilik ölçüm ve analizi” nin geliştirilmesinde aşağıdaki konulara dikkat edilmelidir.

- Verimlilik ile ilgili ana hedefler belirlenmeli ve belirlenen bu ana hedefler çerçevesinde verimlilik bilincinin işletme içinde her düzeydeki çalışan tarafından benimsenmesi için çaba sarf edilmelidir. Bunun yanı sıra, verimlilik hedeflerine erişebilmek için hangi faktörlerin göz önüne alınması gerektiği de olabildiğince açık bir şekilde belirlenmelidir.
- İşletme içinde sağlıklı bir veri tabanına ışık tutacak olan muhasebe kayıtları ve zaman standartlarının dikkatlice geliştirilmesi gereklidir. Bu amaçla, raporların eksiksiz ve doğru bilgileri içermesi için gerekli özenin gösterilmesinde tüm çalışanların katkıda bulunabileceği bir ortamın yaratılmasına gereksinim duyulur.
- Verimlilik ölçümü için işletme yapısına en uygun ölçüm yöntemi belirlenmelidir.
- Ölçüm sonucu elde edilen bilgilerin en iyi bir şekilde irdelenmesi ve verimliliğin sürekli olarak değerlendirilip geliştirilmesi ile işletmelerin önlerini görerek planlama faaliyetlerini sürdürmelerine olanak sağlanmalıdır.

Performans ve etkinlik kavramları da verimlilik ile doğrudan ilişkili olmakla beraber ilgili kavramların bilinmesinin verimlilik konusunun kavranmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Performans: Performans genel manasıyla, amaçlanmış ve programlanmış faaliyetlerin neticesinde alınan değeri sayısal ve sözel olarak yorumlamaya yarayan bir ifadedir. Performans yönetim anlayışı, işletmeyi oluşturan sistemin tüm bileşenlerinin etkileşimi ve ortak çabaları ile oluşan toplam sonuçtur ve bu sonuç işletmenin sevk ve idaresinin sorunsuz bir şekilde sürdürülerek hedeflere ulaşma seviyesi olarak değerlendirilmelidir. Bundan dolayı, performans, hedeflere ulaşmak için sarf edilen tüm eforun analiz edilmesi şeklinde ifade edilebilir [51].

Etkinlik: Etkinlik kavramı, yararlı çıktıların üretilmesi için kullanılan kaynakların veya girdilerin ne derecede etken kullanıldığını anlatan bir kavramdır. İşletmeler etkinlik analizini kullanarak içinde buldukları konum ile ilgili fikir edinirler ve mevcut kapasitelerinin kullanılma seviyesine ilişkin bir gösterge elde ederler. Bu bağlamda belli girdilerden daha fazla çıktı elde etmek veya nihai tüketim esnasında faydayı maksimize etmek amacıyla, etkinlik kavramı işletmeler tarafından önem verilen bir performans kriteri olmuştur. [52].

Etkinlik ölçütleri, verimlilik ölçütlerine dayanmakla birlikte verimlilik ölçütlerinin değerlendirilmesinde de yardımcı olmaktadır. Bir ölçüde verimliliği tanımlayan etkinlik ölçütlerinin amacı bankaların fonlarını ne derece etkin kullandıklarını saptamaya yardımcı olmakta kullanılmaktadır.

Etkinlik-Verimlilik Ayrımı: Bahsedilen iki kavram bazı kaynaklarda aynı kelimeleri karşılayacak şekilde kullanılsalar da birbirlerinden farklı anlamlar taşımaktadırlar. Çıktı/girdi olarak formülize edilen verimlilik, kaynakların toplam etkinliğini ölçmeye yarayan bir kavramdır. Etkinlik ise her bir üretim faktörü başına çıktıdır [53].

2.4.2. Verimliliğin ölçülmesi

Kavramsal Açıdan Ölçüm

Etkili bir ölçümün; eldeki kıt kaynakları kullanarak, bu kaynaklarla ulaşılmak istenen hedefin ne olduğu ve bu hedefe ulaşırken kullanılacak olan mali ve fiziksel kısıtların mevcut çalışan yapısı içerisinde nasıl kullanılacağı, işleyen sürecin yürütülmesi aşamasında hangi usuller ile hedefe yol alınabileceği ve nihai olarak çıktı olarak üretilen

mal ve hizmetlerin üretimi ile beraber bu hedeflerin ne oranda gerçekleştirildiği, ek olarak süreci tamamlanmış işlemin işletmeye ne gibi faktörler yoluyla etki edebildiğinin değerlendirilebilir olması gerekmektedir [54].

İnsan yaşamını oluşturan zaman diliminin her anında ölçümle karşılaşmamız mümkündür. Sosyolojik açıdan yaşamsal sürecin devam ettiği zaman diliminden, herhangi bir işletmenin üretim aşamasından vb. birçok olaylarda da gerekli olan doneler ölçüm yoluyla sağlanabilmektedir. Ülke için gerekli olan politikaların belirlenmesinde kullanılacak olan verilerden ücret, okuryazar oranı, eğitim oranı, maliyetler, işsizlik, ulusal gelir gibi birçok istatistiksel olgular ölçüm yoluyla temin edilmektedir [51].

Verimliliğin Ölçümü

Verimliliğin ölçülmesi, verimlilik artışı sağlamada kullanılacak veri açısından önemlidir. Hatta başlı başına tüm ekonomik düzeylerde karar almaya yardımcı olan etkili bir araçtır.

Verimlilik ölçümünün başarısı, büyük ölçüde, örgütün etkinliğinde, “neden” önemli olduğunun ilgili tüm kişi ve gruplarca çok iyi kavranmasına bağlıdır. Verimliliğin ölçülmesi, verimlilik artırma programlarının odak noktasını oluşturmaktadır. Herhangi bir işletme ya da kurumda yapılması düşünülen olası bir değişiklik, kullanılan üretim faktörlerinde hiçbir şekilde artırım yapılmadan, sadece ölçme sistemi uygulanacağını duyurulması durumunda bile emek verimliliğini bazen %5 ile %10 arasında artırmaktadır.

Verimlilik indeksleri, örgüt geliştirme süreci sonucunda, Performanstaki engel ve darboğazları göstererek teşhis faaliyetleri için gerçekçi hedefler konulmasına yardımcı olmaktadır.

Verimliliği ölçmek için çok sayıda ve birbirinden farklı ölçüm tekniği olmakla birlikte bu tekniklerin her biri ayrı sonuçlar vermektedir. Kısaca verimlilik output / input oranı olarak tanımlanmaktadır. Pay ve paydayı oluşturan faktörlere göre ortaya değişik verimlilik tanımları çıkmaktadır.

Verimliliği belirleyecek tek ya da en iyi olan herhangi bir ölçüm olabileceği gibi, bu nokta üzerinde bir ölçümler ailesinden söz etmek gerekmektedir. Böylelikle işletme ya da kurumun ulaşmak isteyeceği amaca yönelik olarak birden fazla seçenek oluşmasının ve mümkün olan en optimum seçeneklerin kullanılması daha doğru olacaktır.

Verimlilik ölçüm türlerini temelde üç genel sınıfa ayırabiliriz:

$$\begin{array}{l} \text{Toplam Faktör} \\ \text{Verimliliği} \end{array} = \frac{\text{Üretimden Elde Edilen Toplam Çıktı}}{\text{Üretime Giren Toplam Girdi}} \quad (2.19)$$

(İşgücü + Sermaye + Enerji + Malzeme, Diğer Girdiler)

$$\begin{array}{l} \text{Çoklu Faktör} \\ \text{Verimliliği} \end{array} = \frac{\text{Üretimden Elde Edilen Toplam Çıktı}}{\text{Toplam Girdi}} \quad (2.20)$$

(İşgücü + Sermaye)

$$\begin{array}{l} \text{Kısmi Verimlilik} \end{array} = \frac{\text{Üretimden Elde Edilen Toplam Çıktı}}{\text{Faktör Girdi}} \quad (2.21)$$

(İşgücü / Sermaye/Enerji/Hammadde)

Temel anlamda tanım olarak çıktı/girdi olarak adlandırılan verimlilik ölçütünün pratik olarak anlam kazanabilmesi için ele alınan değişkenler arasında birbirleri ile mukayese edilebilir bir özellikte olması gerekmektedir.

Toplam Faktör Verimliliği Ölçümü: Çıktıyı, üretim sürecinde kullanılan bütün girdiler ile yani malzeme, emek, ekipman, enerji, vb. karşılaştırır. (Bkz. Eş. 2.19) Üretim faktörlerinden hiçbiri tek basına verimlilikteki değişimleri tümüyle açıklayamadığından böylesi bir ölçü, bir firmanın performansı için ideal bir ölçü olarak kabul edilebilir [55].

Çoklu Faktör Verimliliği Ölçümü: Özellikle iki önemli girdinin (işgücü +sermaye) toplamlarının , “hammadde ve dışarıdan satın alınan hizmetlerin (diğer giderler) dışarıda bırakılarak” toplam çıktıya oranlanmasıdır.(Bkz. Eş. 2.20) [56].

Kısmi Verimlilik Ölçümü: Belirli bir zaman dilimi içinde elde edilen toplam üretim miktarının, üretim sırasında harcanan üretim faktörlerinden herhangi birine oranlanmak suretiyle ifade edilmektedir.(Bkz. Eş. 2.21) [57].

Yukarıda sınıflandırılan ölçüm türleri makro düzeyde ülke genelinde kullanılabilirdiği gibi, özellikle kar amaçlı iktisadi kuruluşlarda daha işlevsel olarak kullanılmaktadır.

Kar amacı gütmeyen ve genellikle hizmet üreten kurum ve kuruluşlarda (kamu kuruluşlarında) verimlilik ölçümlerinde çıktının sayısal olarak hesaplanamaması sorunsalında karşılaşılan zorluklar, başka bir deyişle etkililik kavramının tanımlanamaması sebebiyle ölçülen verim ölçümleri hizmet ya da faaliyet sonucu oluşan fiziksel çıktının, bu girdi çıktı süreci içerisinde sadece girdi odaklı olarak değerlendirilerek ele alınmaktadır ve etkinlik kavramı kullanılan girdi miktarı bakımından değerlendirilmektedir. Esasen, belirli bir maliyette artan hizmet yoğunluğu ve kalitesi bu kuruluşların verimlilik ölçümlerinin temel göstergesi olmaktadır

Geniş anlamda ve sayısal olarak düşünülürse, verimlilik artışı pay/payda oranında birinin büyüyüp diğerinin küçülmesi sonucu ortaya çıkar. Verimlilik genelde, üretimde kullanılan kaynakların daha iyi değerlendirilmesidir. Yani en az maliyetle daha çok malın üretimidir. Bu açıdan, üretilen ile tüketilenlerin gerçekçi bir biçimde tanımlanması gerekmektedir

Ancak verimlilik ölçümünde pay ve paydanın hangi değerlere göre hesapları kapsayacağı ve kriter olarak nelerin baz alınacağı konusunda aşağıda belirtilen üç yöntem yaygın olarak kullanılmaktadır [58].

Fiziksel olarak ölçüm

Bu ölçümde fiziksel büyüklükler ele alınır. Bunun için örneğin output yani ürün miktarı uygun birimler ifade edilir.(adet, ağırlık metre... gibi), Aynı şekilde input içinde fiziki birimler esas alınır.

Parasal olarak ölçüm

Verimlilik oranını oluşturan pay ve paydanın parasal değerler olarak alınması durumunda değer verimliliğini saptamak amacıyla kullanılmaktadır. Ekonomistlerce yapılan hesaplarda çokça kullanılan bir ölçüm yöntemidir. Bu ölçüm yönteminde para değerindeki değişimler de göz önünde bulundurulur. Böylece nominal ve reel verimlilik sonuçları ortaya çıkar. Parasal değerlendirmeye girdilerin fiziksel olarak homojenlik arz etmediği olmadıkları durumlarda sıkça başvurulur.

Karma ölçüm yöntemi

Girdi ya da çıktılarının birinin parasal, diğerinin fiziksel birimle ifade edilmesiyle bulunan verimliliktir. Bazı durumlarda böyle bir hesaplama çıkar yol olabilir.

2.4.3. Verimlilik ölçüm teknikleri

Bankacılık sistemi ülkelerin ekonomik gelişmesinde merkezi konumdadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bankacılığın etkin ve verimli çalışması diğer ekonomik sektörlerden farklı olarak büyük önem taşımaktadır. Tasarruflarını verimli yatırımlara dönüştüremeyen bir bankacılık sisteminin etkinliğinden ve verimliliğinden söz edilememektedir. Bu nedenlerle bir bankacılık sisteminin performans analizini yapabilmek için verimlilik ölçütlerinin incelenmesi gerekmektedir.

Karamustafa (1999) çalışmasında, “ 1990-1997 yılları arasında Türk bankacılık sisteminin finansal karakteristiklerini toplam on sekiz tane rasyo kullanarak faktör analizi yöntemi” ile incelemiştir. Bahsedilen çalışmada sermaye yeterliliği ile ilgili faktörlerin bankacılık sistemimizin en önemli finansal karakteristiklerini oluşturduğu saptanmıştır [59].

Rasyo analizi

Rasyo analizi, girdinin ve çıktının birbirine oranlanması sonucu ortaya çıkan verinin belirli bir süre için izlenmesi şeklinde tanımlanabilir[60]. Bundan dolayı, hesaplanan her rasyo performansla ilgili olarak sadece bir bölüm hakkında bilgi verirken, diğer bölümlerin hakkında bilgi vermemektedir. Bu yönüyle rasyo analizinin bir çok girdi ve çıktıyı içeren birimlerde kullanılması sakıncalıdır. Bu açıdan bankacılık sektörü gibi faaliyetler çerçevesinde çok sayıda veriyi barındıran sistemlerde tek bir rasyoya bakarak değerlendirme yapmak, şubelerin ve bütün bankanın verimliliği değerlendirmek mümkün değildir. Bu hatadan kaçınmak amacıyla rasyo analizi uygulanırken, çok sayıda rasyo eş zamanlı olarak analiz edilmektedir. Ancak bu durumda, analiz edilen rasyoların anlamlı hale getirilememesi ve bir bütün halinde değerlendirilememesi gibi problemler oluşmaktadır. Bütün girdiler ve çıktılar ortak paydada buluşturulamadığında, analize konu olan girdilerin ve çıktılarının tek başlarına yorumlanması önem arz etmektedir. Bu durum ise yapılan yorumların anlamsız sonuçlar doğurmasına neden olan bir veri kirliliğine yol açmaktadır [61].

Bankacılık sisteminde birden fazla sayıda girdi ve çıktı içermektedir. Fakat çok sayıda olduğu belirtilen girdi ve çıktılarının ne olması gerektiğine dair belirli bir yöntem yahut genel kabul görmüş bir standart yoktur. Herhangi bir yöntemin girdi olarak kabul ettiği değişkenlerin başka yöntemlerde çıktı olarak kabul edilebildiği durumlara rastlanılmaktadır.

Girdi ve çıktı olarak kabul görmüş olan değişkenler arasında da herhangi bir şekilde homojen bir bağ bulunmamaktadır. Rasyo analizi ile yapılan çalışmaların incelenmesinde belirtilen sakıncalar dikkate alınmalıdır.

Verimlilik rasyoları

- **net karın aktif toplamı içindeki oranı:** Net karın toplam aktif içindeki oranı, aktif verimliliği bakımından önemli bir göstergedir.
- **net karın öz sermayeye oranı:** İşletmelerde, işletme sahipleri minimum sermaye ile maksimum kar sağlamayı amaçlarlar. Bu nedenle sermayelerini karlı faaliyet alanlarına yöneltirler. Bu amaçla, bankaların öz sermaye karlılığını

gösteren net karın öz sermayeye oranı, verimliliğin ölçülmesi açısından önem arz etmektedir. Şunu da ifade etmek gerekir ki, öz sermaye karlılığını ifade eden oranın %100 olması kabul edilebilir bir düzeydir.

- **net karın toplam mevduata oranı:** Bankaların kaynak kullanım etkinliklerine dair yorum yapabilmek amacıyla kullanılan orandır.
- **net karın toplam kredilere oranı:** Bu oran kredilerin karlılığını göstermektedir. Bilindiği gibi bankacılıkta kar, basit olarak faiz gelirleri, komisyon gelirleri ve diğer giderlerin çıkarılması sonucu kalan pozitif değer olarak ifade edilmektedir. Bu bakımdan kredilerin karlılığının ölçülmesi banka faaliyetlerinin geleceği açısından önem arz etmektedir. Özellikle mevduat faizlerinin yüksek olması kredi faiz oranlarını yükseltmektedir. Yatırımcılar yüksek faizle borçlanmak istemediğinden kredi kullanımları azalmaktadır. Yüksek faizle kullanılan kredilerde ise batık riski yükselmekte ve batık kredi miktarını artırmaktadır. Batık krediler zarar olarak bankaya dönmektedir.
- **net faiz gelirlerinin toplam aktiflere oranı:** Net faiz geliri; kredilerden elde edilen faiz gelirleri ile mevduata ödenen faiz gelirleri arasındaki olumlu farktır. Bankaların sadece mevduat toplayıp kredi vermeleri durumunda elde edebilecekleri net kar, net faiz gelirlerinden işletme giderlerini düşükten sonra kalacak değer olacaktır. Bu nedenle net faiz gelirin, toplam aktiflere, öz sermaye, toplam mevduata ve toplam kredilere oranının hesaplanması ve incelenmesi gerekmektedir.
- **net faiz gelirlerinin toplam öz sermayeye oranı:** Bu oran bankaların sadece mevduat toplayıp bu mevduatı kredi olarak kullandırması durumunda öz sermayenin karlılığını ölçmeye yarar.
- **net faiz gelirlerinin toplam mevduata oranı:** Bu oran mevduatın karlılığı hakkında fikir vermektedir. Bankaların ilan etmiş oldukları mevduat faiz oranlarının üzerine artı puanlar vermeleri son yıllarda yaygın hale gelmiştir.
- **net faiz gelirlerinin toplam kredilere oranı:** Bu oran kredilerin karlılığı hakkında bilgi verir. Bankaların mevduatlarının ne yoğunlukta krediye dönüştürüldüğünü net faiz gelirlerinin toplam mevduata oranı ve net faiz gelirlerinin toplam kredilere oranını karşılaştırarak görebiliriz. Net faiz gelirlerinin toplam kredilere oranının net faiz gelirlerinin toplam mevduata

oranından daha büyük değerlere ulaşması toplanan mevduatın nispeten az bir bölümünün ekonomiyeye kredi olarak kullanıldığını gösterir.

- **net faiz gelirinin toplam krediler ile menkul kıymetler portföyünün toplamına oranı:** Bankalar, piyasaya kredi vermenin yanı sıra, hazine bonosu, devlet tahvili gibi menkul kıymet portföyüne de yatırım yaparlar ki, bu anlamda bankalar devlete kredi verir. Bu nedenle, net faiz gelirinin toplam krediler ile menkul kıymetler portföyünün toplamına oranı, menkul kıymet portföyü ile krediler toplamının karlılığını ölçmede önemli bir araç olarak kullanılmaktadır.
- **personel giderlerinin toplam aktiflere oranı:** Burada personel giderleri bankalarda çalışan işgücünün maaş, ikramiye ve diğer sosyal ödeneklerinin toplamını ifade etmektedir. Banka personelinin etkinliği ya da etkin kullanımı hakkında bilgi vermektedir.
- **personel giderlerinin net faiz gelirlerine oranı:** Bankaların yönetim kurulları genellikle net faiz gelirlerinin kar olarak bilançolarına yansımalarını, öte yandan, personel giderleri, kira giderleri gibi diğer giderlerin de komisyon gelirleri ve diğer gelirlerle kapatılmasını arzu ederler. Bu oran da yine personel etkinliği ile ilgili bilgi vermektedir.
- **personel giderlerinin toplam mevduata oranı:** Özellikle kamu bankalarında, personel giderlerinin toplam mevduata oranı düşük seviyelerdedir. Bu durum, söz konusu bankaların mevduat hacimlerinin özel bankalara oranla büyük olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca kamu bankalarının yüksek faizle mevduat toplamaları ve kamu kuruluşlarına ait atıl paraların kamu bankalarında bulundurulması da, mevduat hacimlerini büyötmektedir.
- **personel başına düşen mevduat hacmi:** Personel giderlerinin toplam mevduata oranı ve personel başına düşen mevduat hacmi oranları birlikte incelendiğinde personel istihdamının aşırılığı ya da etkinliği saptanabilir. Personel giderlerinin toplam mevduata oranı yüksek ve personel başına düşen mevduat hacmi düşük ise aşırı istihdamdan söz etmek mümkündür.
- **personel başına düşen kredi miktarı:** Personel başına düşen kredi miktarı da personel başına düşen mevduat hacmi gibi personelin etkin kullanılıp kullanılmadığına dair bilgi vermektedir.
- **personel başına düşen toplam aktif miktarı:** Personelin etkin kullanılıp kullanılmadığına dair bilgi sağlar.

- **personel başına düşen net kar miktarı:** Bu oran personel başına düşen kar miktarını, yani personel karlılığını gösterir. Diğer personel etkinlik rasyolarıyla benzeşmesi muhtemeldir.
- **personel başına düşen net faiz geliri:** Personelin etkin kullanılıp kullanılmadığına dair bilgi sağlar.
- **işletme giderlerinin toplam aktiflere oranı:** Bilindiği gibi bankaların işletme giderleri; personel giderleri, kıdem tazminat karşılıkları, diğer karşılıklar, vergi ve harçlar, kira giderleri, amortisman giderleri ve diğer giderlerin toplamından oluşmaktadır.
- **şube başına düşen toplam aktif miktarı:** Bir başka ifadeyle, bu oran şubelerin ortalama aktif büyüklüğünü göstermektedir. Bu anlamda, şube sayısı az olan banka şube başına düşen aktif büyüklüğü açısından avantajlı konuma sahip olmaktadır.
- **şubelerin ortalama mevduat hacimleri:** Şubelerin ortalama mevduat hacimleri değerlendirilirken mevduata verilen faiz oranına dikkat etmek gerekmektedir. Çünkü mevduata verilen yüksek faiz şubelerin kaynak toplamada olduğundan daha başarılı görünmelerine neden olabilir.
- **şube başına ortalama kredi hacmi:** Ortalama mevduat hacmi oranında olduğu gibi bu oran değerlendirilirken de verilen kredilerinde faiz oranları göz önüne bulundurulmalıdır. Ayrıca kredilerin risk yapısının da değerlendirilmesi fayda sağlamaktadır.
- **şube başına ortalama net faiz geliri:** Yatırımcılara veya nakit döngüsünün finansmanında kullanılmak üzere tahsis edilen kredilerden, krediyi veren kuruluşun elde ettiği faiz geliri ile mevduata ödenen faiz gideri arasındaki olumlu fark net faiz gelirini oluşturmaktadır. Şube performans değerlendirmelerinde kullanılmaktadır.
- **şube başına ortalama personel miktarı:** İstihdam fazlası olup olmadığını gösteren bir personel etkinlik oranıdır.

Parametrik yöntemler

Verimlilik ölçümünde kullanılan diğer ölçüt de parametrik yöntemlerdir. Parametrik yöntemler, verimlilik ölçümü yapılacak olan endüstri alanına ilişkin üretim

fonksiyonun analitik bir yapıda olduğu varsayımı altında, bu yapıda yer alan parametrelerin belirlenmesini amaçlayan yöntemleri kapsamaktadır. Bahsedilen bu yöntemlerde regresyon teknikleri kullanılarak öngörülerde bulunulur ve regresyon analizi sonucunda bulunan üretim fonksiyonu çoğunlukla bir tek çıktı birçok girdi ile ilişkilendirilerek tanımlanmaktadır [62].

Parametrik olmayan yöntemler

Parametrik yöntemlerin eksiklerini gidermek için uygulamaya konulan bu yöntemler genel olarak matematiksel programlamayı çözüm tekniği olarak kullanan genel bir ölçüm yaklaşımıdır. Parametrik yöntemler ilk kez Farrel tarafından kullanılmış olup analitik bir fonksiyonu esas almamaları sebebiyle birden fazla girdi ve çıktının bulunduğu üretim alanlarında etkinliği ölçebilecek esnekliğe sahiplerdir. Parametrik olmayan ölçüm yöntemlerinin çoğunluğu girdi ve çıktı ölçüm birimlerinden bağımsız olduklarından ölçümü yapılan örgütlerin değişik boyutlarının aynı anda ölçülebilmesine olanak tanımaktadırlar [63].

2.4.4. Kamu yönetiminde verimliliğin ölçülmesi

Verimlilik analizlerinin kamu kurumlarına uygulanmasında zorluklarla karşılaşmaktadır. Zira kamunun ürettiği bir kısmı emtia ve hizmetin parasal olarak karşılığı bulunmamaktadır. Bunda dolayı özel sektöre yapılan verimlilik analizlerinden elde edilen sonuçlar gibi, kamu kurumlarından analiz sonucu almak çok zordur. Kamunun sağladığı genel hizmetlerinden en çok aşına olunanı milli savunma hizmetlerini parasal değer ve fiziki ürün olarak ifade etmek oldukça güçtür [49]. Hammadde veya mamullerde belirli standartların oluşturulduğu düşünülür ancak ekseriyetle bu durumlarda standartlar geçersizdir. En çok kullanılan standartlar ölçüm yapılan kurumlar tarafından tespit edilmiş girdileri ile çıktıları belirlemektir. Eğer bu durum geçerli değilse, verimlilik seviyesinin tespiti için farklı teknikler uygulanmaktadır. En yaygın olarak kullanılan tekniklerden bazıları şunlardır [50].

Benzer kurumlar arası karşılaştırma

Karşılaştırması mümkün olan bölümlerde, faaliyet ve program açısında birbirine benzer kurumların kıyaslanması, yapılabilecek tasarruf alanlarının tespit edilmesinde kullanılabilir. Karşılaştırması mümkün alanlar şu şekilde sıralanabilir.

- İşletme giderleri,
- Hizmetin veya alıcı nüfusun kullanım şekilleri,
- Tedarik edilen hizmetin birim maliyeti,
- İşgücü (personel) düzeyleri,
- Performans göstergeleri [50].

Kurum içi karşılaştırma :

Farklı yerler yahut departmanlarda aynı yetkili tarafından sağlanacak farklı hizmetler ve olanaklar arasından maliyetlerin karşılaştırılması şeklinde yapılmaktadır.

Özel sektör kıyaslanması

Aynı piyasa koşullarında ve birbirlerine yakın hizmetlerin üretildiği özel sektör alanları ile yapılacak karşılaştırmaları ifade etmektedir. Bu alanla yapılacak karşılaştırmaların yalnızca kaçınılabilir veya kaçınılmaz maliyetler ayrıldığında yararlı olacağı düşünülmektedir.

Geçmiş performans

Firmanın ya da bir kurumun elde ettiği çıktıyı geçmiş yıllar ile mukayese etmesi muhtemel tasarruf alanlarını da gözler önüne sermektedir. Bu açıdan maliyet ve çıktı eğilimleri irdelenmelidir.

Hedefler

İdarenin daha önceden belirli bir amaç yolunda saptamış olduğu hedefler karşılaştırma unsuru olarak ele alınabilir. Fakat Kamu Yönetiminde Verimlilik ölçümünde bazı ön koşullar da bulunmaktadır. Hizmet ya da fiziksel çıktının bir örnek ve tekrarlanabilir olması gerekmektedir.

3. İLBANK 2010 – 2015 DÖNEMİ FİNANSAL TABLOLARI, AÇIKLANMASI, MALİ ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

“5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’nun 37 ve 93. maddeleri ile 01.11.2006 tarihli ve 26333 Sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğe dayanılarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından hazırlanan Tek Düzen Hesap Planı ve İzah namesi Hakkında Tebliğ, 26.01.2007 tarih ve 26415 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak 01.01.2007 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir” [64].

Söz konusu tebliğin 1.Maddesine göre tek düzen hesap planının amacı; “tüm bankalar için muhasebeleştirme ve mali raporlama açısından tek düzeni sağlama, tek tip bilanço ve gelir tablosunun doğrudan elde edilmesi, denetim ve gözetim için gerekli olan bilgilerin doğrulanabilir ve denetlenebilir bir şekilde doğrudan ve sağlıklı olarak elde edilmesi, ekonominin izlenmesi ve yönlendirilmesi için yetkili mercilerin ihtiyaç duyduğu bilgilerle, diğer istatistiki bilgilere doğrudan ulaşılması, finansal analiz, risk analizi, verimlilik analizi gibi çeşitli analiz ve yorumlar için ihtiyaç duyulan bilgilerin standart bir şekilde elde edilmesini sağlamak” olarak belirlenmiştir [64].

Bankaların belirli bir dönemde nasıl çalıştıklarını görmek ve önceden belirlenmiş amaçların sağlanmasına yönelik olarak sergiledikleri performansın değerlendirilebilmesi amacıyla mali tabloları incelenmektedir. Bahsi geçen finansal tablolar içerisinde en önemlileri literatürde temel finansal tablolar olarak ifade edilen bilanço ile gelir tablosudur. Bankaların çalışma performansını değerlendirebilmenin en iyi yolu sahip olduğu varlıklar ile kaynaklarını gösteren bilançolarını irdelemektir. Bilanço, çift taraflı kayıt sisteminin gereği olarak eşitlik arz etmekte olup bu eşitlik aşağıdaki temel özdeşliğe dayanmaktadır;

$$\text{Varlıklar} = \text{Borçlar} + \text{Sermaye} \quad (3.1)$$

$$\text{Aktifler} = \text{Pasifler}$$

Yukarıda belirtilen 3.1. nolu eşitlik bilanço temel eşitliği olarak adlandırılmaktadır. Bu eşitliğe göre firma varlıkları toplamı kaynak toplamına eşit olmak zorundadır. Pasif taraf olarak da adlandırılan kaynaklar işletme için fon kaynaklarını gösterirken, aktif taraf

olarak da adlandırılan varlıklar ise fonların nasıl kullanıldığını göstermektedir. Tek Düzen Hesap Planı'ndaki hesaplar aşağıdaki gruplardan oluşmaktadır :

- 0 Dönen Değerler
- 1 Krediler
- 2 Yatırım Amaçlı Değerler ve Diğer Aktifler
- 3 Mevduat ve Diğer Yabancı Kaynaklar
- 4 Öz kaynaklar
- 5 Faiz Gelirleri
- 6 Faiz Giderleri
- 7 Faiz Dışı Gelirler
- 8 Faiz Dışı Giderler
- 9 Bilanço Dışı Hesaplar

Ayrıca Çizelge 3.1.'de de banka bilançosunu oluşturan bu hesapların karakterlerine göre bilançodaki yerleri gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. Tek düzen hesap planı'ndaki hesap gruplarının aktif-pasif nitelikleri

AKTİF HESAPLAR	PASİF HESAPLAR
(0) DÖNEN DEĞERLER	(3) MEVDUAT VE DİĞER YABANCI KAYNAKLAR
(1) KREDİLER	(4) ÖZ KAYNAKLAR
(2) YATIRIM AMAÇLI DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER	(5) FAİZ GELİRLERİ
(6) FAİZ GİDERLERİ	(7) FAİZ DIŞI GELİRLER
(8) FAİZ DIŞI GİDERLER	
(9) BİLANÇO DIŞI HESAPLAR	(9) BİLANÇO DIŞI HESAPLAR

Ticari bankalar mevduat kabul eden, kabul ettiği mevduatı çeşitli kredi işlerinde kullanma amacına sahip veya faaliyetlerinin esas konusunu kredi almak ya da kredi vermek olarak belirleyen finansal kuruluşlardır. İller Bankası A.Ş. de kalkınma ve yatırım bankası olmakla birlikte mevduat kabul etmemekte, kredi alıp verme mekanizması ticari bankalardan farklılık göstermektedir. Çalışmanın konusunu oluşturan İller Bankası A.Ş.'nin mali tabloları de ticari banka mali tablolarından belirgin farklılıklar arz etmektedir.

“Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5. Maddesine göre bankaların düzenleyecekleri temel finansal tablolar; bilanço(bilanço dışı hesaplarla birlikte), gelir tablosu (kar ve zarar cetveli), öz kaynak değişim tablosu, nakit akım tablosu, kar dağıtım tablosu ve öz kaynaklarda muhasebeleştirilen gelir gider kalemlerine ilişkin tablodur.” [65].

Mali tablo dipnot ve açıklamaları ile mali tablolarda yer alan bilgilere ilişkin açıklayıcı rapor ve tablolar, mali tabloların ayrılmaz parçaları olarak kabul edilmektedir. Bilanço ve gelir tablosu, dipnot, açıklama ve ekleri ile birlikte temel mali tabloları oluşturduğundan bahsi geçen mali tablolarda yer alan hesapların açıklaması yapılacak ve yorumlanacaktır.

Çalışmanın amacı İller Bankası'nın mali tablolarının analizi olduğundan ticari banka bilançosunda yer alan tüm hesaplar açıklanmayacak, İller Bankası A.Ş. mali tablolarında yer alan ve göreceli olarak yüksek tutar ihtiva eden hesapların açıklanması ayrıntılandırılacak ve 2010 yıl sonu mali verilerinden başlayarak 2015 yılsonu mali verileri de kullanılmak suretiyle mali tabloların analizi üzerinde durulacaktır.

İller Bankası A.Ş. mali verileri açıklanmaya başlanmadan önce mali verilerin okunmasıyla ilgili bilgiler sunmak da çalışmanın amacına ulaşabilmesi açısından önem arz etmektedir. Nitekim analizi yapılacak firmanın mali verilerine bakıldığında ilişkili kalemlerin birlikte yorumlanması gerekmektedir. Mali tablolar yorumlanırken, işletmelerin faaliyet döngülerinin iyi bilinmesi, zaman içerisinde geçirdiği evreler, ekonomik ve konjonktürel gelişmeler, faaliyet gösterilen sektör de dikkate alınmalıdır.

Bilanço ve gelir tablosundaki her kalem, bir veya birden fazla kalemlerle ilişkilendirilip, birlikte değerlendirildiğinde daha doğru yorumlara ulaşılır. Bilanço ve gelir tablosu yorumlanırken tek bir yıldan ziyade karşılaştırma yapabilme adına en az 3 yıllık mali verilerin temin edilerek birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

3.1. 2010-2015 Dönemi Mali Verileri

İller Bankası A.Ş.'nin 2010-2015 yılları mali verileri Çizelge 3.2, Çizelge 3.3, Çizelge 3.4, Çizelge 3.5, Çizelge 3.6, Çizelge 3.7'de görünmektedir.

Çizelge 3.2. İller Bankası 2010 yılı mali verileri

Aktifler					Pasifler				
(Milyon TL)					(Milyon TL)				
	Aralık 2010			%		Aralık 2010			%
	TP	YP	Toplam	Dağ.		TP	YP	Toplam	Dağ.
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	1	0	1	0,0	Mevduat	0	0	0	0,0
Diğer Menkul Değerler	0	0	0	0,0	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar	0	0	0	0,0
Bankalar	2 832	7	2 839	29,3	Alınan Krediler	0	344	344	3,6
Para Piyasalarından Alacaklar	0	0	0	0,0	Para Piyasalarına Borçlar	0	0	0	0,0
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	0	0	0	0,0	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)	0	0	0	0,0
Krediler ve Alacaklar	6 334	336	6 670	68,9	Fonlar	1 774	0	1 774	18,3
Krediler ve Alacaklar	6 334	336	6 670	68,9	Diğer	1 774	0	1 774	18,3
Diğer	6 334	336	6 670	68,9	Muhtelif Borçlar	77	5	81	0,8
Faktoring Alacakları	0	0	0	0,0	Diğer Yabancı Kaynaklar	22	0	22	0,2
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırım.(Net)	0	0	0	0,0	Kiralama İşlemlerinden Borçlar	0	0	0	0,0
İştirakler (Net)	1	0	1	0,0	Riskten Kor. Amaç. Türev Finan. Borçlar	0	0	0	0,0
Konsolide Edilmeyenler	1	0	1	0,0	Karşılıklar	34	0	34	0,4
Mali Olmayan İştirakler	1	0	1	0,0	Çalışan Hakları Karşılığı	34	0	34	0,4
Bağlı Ortaklıklar (Net)	0	0	0	0,0	Vergi Borcu	46	0	46	0,5
Birlikte Kontrol Edi. Ortaklık.(iş ort.) (Net)	0	0	0	0,0	Cari Vergi Borcu	46	0	46	0,5
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	2	0	2	0,0	Satış Amaç.EL.Tut. ve Dur.Faal.İl.DV Borç.	0	0	0	0,0
Faaliyet Kiralaması Alacakları	2	0	2	0,0	Sermaye Benzeri Krediler	0	0	0	0,0
Riskten Korunma Amaçlı Türev FV	0	0	0	0,0	Özkaynaklar	7 377	0	7 377	76,2
Maddi Duran Varlıklar (Net)	112	0	112	1,2	Ödenmiş Sermaye	5 905	0	5 905	61,0
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	1	0	1	0,0	Sermaye Yedekleri	883	0	883	9,1
Diğer	1	0	1	0,0	Maddi Duran Varlıklar Yen. Değ. Farkları	6	0	6	0,1
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Net)	18	0	18	0,2	Diğer Sermaye Yedekleri	877	0	877	9,1
Vergi Varlığı	7	0	7	0,1	Kâr Yedekleri	347	0	347	3,6
Ertelenmiş Vergi Varlığı	7	0	7	0,1	Yasal Yedekler	347	0	347	3,6
Satış Amaç. Elde Tut. ve Durdu. Faal. İliş. DV	0	0	0	0,0	Kâr veya Zarar	242	0	242	2,5
Diğer Aktifler	23	5	27	0,3	Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları	2	0	2	0,0
					Dönem Net Kâr ve Zararı	240	0	240	2,5
Toplam Aktifler	9 329	348	9 677	100,0	Toplam Pasifler	9 329	349	9 677	100,0

Çizelge 3.3. İller Bankası 2011 yılı mali verileri

Aktifler					Pasifler				
(Milyon TL)					(Milyon TL)				
	Aralık 2011			%		Aralık 2011			%
	TP	YP	Toplam	Dağ.		TP	YP	Toplam	Dağ.
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	0	0	0	0,0	Mevduat	0	0	0	0,0
Gerçeğe Uygun D. Farkı K/Z Yan.FV (Net)	0	0	0	0,0	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar	0	0	0	0,0
Bankalar	3 432	7	3 439	30,2	Alınan Krediler	0	434	434	3,8
Para Piyasalarından Alacaklar	0	0	0	0,0	Para Piyasalarına Borçlar	0	0	0	0,0
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	0	0	0	0,0	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)	0	0	0	0,0
Krediler ve Alacaklar	7 360	425	7 785	68,3	Fonlar	2 369	0	2 369	20,8
Krediler ve Alacaklar	7 360	425	7 785	68,3	Diğer	2 369	0	2 369	20,8
Diğer	7 360	425	7 785	68,3	Muhtelif Borçlar	27	2	28	0,2
Factoring Alacakları	0	0	0	0,0	Diğer Yabancı Kaynaklar	20	0	20	0,2
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırım.(Net)	0	0	0	0,0	Kiralama İşlemlerinden Borçlar	0	0	0	0,0
İştirakler (Net)	1	0	1	0,0	Riskten Kor. Amaç. Türev Finan. Borçlar	0	0	0	0,0
Özkaynak Yönt. Göre Muhasebeleştirilenler	0	0	0	0,0	Karşılıklar	55	0	55	0,5
Konsolide Edilmeyenler	1	0	1	0,0	Çalışan Hakları Karşılığı	53	0	53	0,5
Mali Olmayan İştirakler	1	0	1	0,0	Diğer Karşılıklar	2	0	2	0,0
Bağlı Ortaklıklar (Net)	0	0	0	0,0	Vergi Borcu	47	0	47	0,4
Birlikte Kontrol Edi. Ortaklık.(iş ort.)(Net)	0	0	0	0,0	Cari Vergi Borcu	47	0	47	0,4
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	3	0	3	0,0	Satış Amaç.EL.Tut. ve Dur.Faal.İL.DV Borç.	0	0	0	0,0
Faaliyet Kiralaması Alacakları	3	0	3	0,0	Sermaye Benzeri Krediler	0	0	0	0,0
Riskten Korunma Amaçlı Türev FV	0	0	0	0,0	Özkaynaklar	8 440	0	8 440	74,1
Maddi Duran Varlıklar (Net)	113	0	113	1,0	Ödenmiş Sermaye	6 945	0	6 945	61,0
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	1	0	1	0,0	Sermaye Yedekleri	883	0	883	7,8
Diğer	1	0	1	0,0	Maddi Duran Varlıklar Yen. Değ. Farkları	6	0	6	0,1
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Net)	18	0	18	0,2	Diğer Sermaye Yedekleri	877	0	877	7,7
Vergi Varlığı	10	0	10	0,1	Kâr Yedekleri	360	0	360	3,2
Ertelenmiş Vergi Varlığı	10	0	10	0,1	Yasal Yedekler	360	0	360	3,2
Satış Amaç. Elde Tut. ve Durdu. Faal. İliş. DV	0	0	0	0,0	Kâr veya Zarar	251	0	251	2,2
Diğer Aktifler	20	2	23	0,2	Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları	4	0	4	0,0
					Dönem Net Kâr ve Zararı	247	0	247	2,2
Toplam Aktifler	10 958	435	11 393	100,0	Toplam Pasifler	10 957	436	11 393	100,0

Çizelge 3.4. İller Bankası 2012 yılı mali verileri

Aktifler					Pasifler				
(Milyon TL)					(Milyon TL)				
	Aralık 2012			%		Aralık 2012			%
	TP	YP	Toplam	Dağ.		TP	YP	Toplam	Dağ.
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	1	0	1	0,0	Mevduat	0	0	0	0,0
Gerçeğe Uygun D. Farkı K/Z Yan.FV (Net)	10	0	10	0,1	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar	0	0	0	0,0
Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	10	0	10	0,1	Alınan Krediler	0	413	413	3,3
Diğer Menkul Değerler	10	0	10	0,1	Para Piyasalarına Borçlar	0	0	0	0,0
Bankalar	3 473	12	3 485	27,6	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)	0	0	0	0,0
Para Piyasalarından Alacaklar	0	0	0	0,0	Fonlar	2 680	0	2 680	21,2
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	0	0	0	0,0	Diğer	2 680	0	2 680	21,2
Krediler ve Alacaklar	8 550	400	8 950	70,8	Muhtelif Borçlar	47	0	47	0,4
Krediler ve Alacaklar	8 550	400	8 950	70,8	Diğer Yabancı Kaynaklar	26	0	26	0,2
Diğer	8 550	400	8 950	70,8	Faktoring Borçları	0	0	0	0,0
Takipteki Krediler	1	0	1	0,0	Kiralama İşlemlerinden Borçlar	0	0	0	0,0
Özel Karşılıklar (-)	1	0	1	0,0	Riskten Kor. Amaç. Türev Finan. Borçlar	0	0	0	0,0
Faktoring Alacakları	0	0	0	0,0	Karşılıklar	114	0	114	0,9
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırım.(Net)	0	0	0	0,0	Çalışan Hakları Karşılığı	72	0	72	0,6
İştirakler (Net)	1	0	1	0,0	Diğer Karşılıklar	42	0	42	0,3
Konsolide Edilmeyenler	1	0	1	0,0	Vergi Borcu	55	0	55	0,4
Mali Olmayan İştirakler	1	0	1	0,0	Cari Vergi Borcu	55	0	55	0,4
Bağlı Ortaklıklar (Net)	0	0	0	0,0	Satış Amaç.El.Tut. ve Dur.Faal.İl.DV Borç.	0	0	0	0,0
Birlikte Kontrol Edi. Ortaklık.(iş ort.)(Net)	0	0	0	0,0	Sermaye Benzeri Krediler	0	0	0	0,0
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	3	0	3	0,0	Özkaynaklar	9 306	0	9 306	73,6
Faaliyet Kiralaması Alacakları	3	0	3	0,0	Ödenmiş Sermaye	7 735	0	7 735	61,2
Riskten Korunma Amaçlı Türev FV	0	0	0	0,0	Sermaye Yedekleri	885	0	885	7,0
Maddi Duran Varlıklar (Net)	128	0	128	1,0	Maddi Duran Varlıklar Yen. Değ. Farkları	9	0	9	0,1
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	8	0	8	0,1	Diğer Sermaye Yedekleri	877	0	877	6,9
Diğer	8	0	8	0,1	Kâr Yedekleri	386	0	386	3,1
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Net)	18	0	18	0,1	Yasal Yedekler	373	0	373	3,0
Vergi Varlığı	22	0	22	0,2	Statü Yedekleri	13	0	13	0,1
Ertelenmiş Vergi Varlığı	22	0	22	0,2	Olağanüstü Yedekler	0	0	0	0,0
Satış Amaç. Elde Tut. ve Durdu. Faal. İliş. DV	0	0	0	0,0	Kâr veya Zarar	300	0	300	2,4
Diğer Aktifler	15	1	16	0,1	Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları	8	0	8	0,1
					Dönem Net Kâr ve Zararı	292	0	292	2,3
Toplam Aktifler	12 228	413	12 642	100,0	Toplam Pasifler	12 228	414	12 642	100,0

Çizelge 3.5. İller Bankası 2013 yılı mali verileri

Aktifler					Pasifler				
(Milyon TL)					(Milyon TL)				
	Aralık 2013			%		Aralık 2013			%
	TP	YP	Toplam	Dağ.		TP	YP	Toplam	Dağ.
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	0	0	0	0,0	Mevduat	0	0	0	0,0
Gerçeğe Uygun D. Farkı K/Z Yan.FV (Net)	0	0	0	0,0	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar	0	0	0	0,0
Bankalar	2 926	14	2 940	20,0	Alınan Krediler	0	552	552	3,8
Para Piyasalarından Alacaklar	0	0	0	0,0	Para Piyasalarına Borçlar	0	0	0	0,0
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	0	0	0	0,0	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)	0	0	0	0,0
Krediler ve Alacaklar	10 820	539	11 359	77,2	Fonlar	3 365	2	3 367	22,9
Krediler ve Alacaklar	10 820	539	11 359	77,2	Diğer	3 365	2	3 367	22,9
Diğer	10 820	539	11 359	77,2	Muhtelif Borçlar	110	0	110	0,7
Takipteki Krediler	1	0	1	0,0	Diğer Yabancı Kaynaklar	201	0	201	1,4
Özel Karşılıklar (-)	1	0	1	0,0	Kiralama İşlemlerinden Borçlar	0	0	0	0,0
Factoring Alacakları	0	0	0	0,0	Riskten Kor. Amaç. Türev Finan. Borçlar	0	0	0	0,0
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırım.(Net)	0	0	0	0,0	Karşılıklar	221	0	221	1,5
İştirakler (Net)	1	0	1	0,0	Çalışan Hakları Karşılığı	81	0	81	0,6
Konsolide Edilmeyenler	1	0	1	0,0	Diğer Karşılıklar	140	0	140	0,9
Mali Olmayan İştirakler	1	0	1	0,0	Vergi Borcu	72	0	72	0,5
Bağlı Ortaklıklar (Net)	0	0	0	0,0	Cari Vergi Borcu	72	0	72	0,5
Birlikte Kontrol Edi. Ortaklık.(iş ort.)(Net)	0	0	0	0,0	Satış Amaç.El.Tut. ve Dur.Faal.İl.DV Borç.	0	0	0	0,0
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	3	0	3	0,0	Sermaye Benzeri Krediler	0	0	0	0,0
Faaliyet Kiralaması Alacakları	3	0	3	0,0	Özkaynaklar	10 191	0	10 191	69,3
Riskten Korunma Amaçlı Türev FV	0	0	0	0,0	Ödenmiş Sermaye	8 528	0	8 528	58,0
Maddi Duran Varlıklar (Net)	154	0	154	1,0	Sermaye Yedekleri	885	0	885	6,0
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	6	0	6	0,0	Maddi Duran Varlıklar Yen. Değ. Farkları	9	0	9	0,1
Diğer	6	0	6	0,0	Diğer Sermaye Yedekleri	877	0	877	6,0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Net)	158	0	158	1,1	Kâr Yedekleri	431	0	431	2,9
Vergi Varlığı	44	0	44	0,3	Yasal Yedekler	388	0	388	2,6
Ertelenmiş Vergi Varlığı	44	0	44	0,3	Statü Yedekleri	42	0	42	0,3
Satış Amaç. Elde Tut. ve Durdu. Faal. İliş. DV	0	0	0	0,0	Kâr veya Zarar	347	0	347	2,4
Diğer Aktifler	48	0	48	0,3	Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları	20	0	20	0,1
					Dönem Net Kâr ve Zararı	327	0	327	2,2
Toplam Aktifler	14 161	553	14 714	100,0	Toplam Pasifler	14 159	555	14 714	100,0

Çizelge 3.6. İller Bankası 2014 yılı mali verileri

Aktifler					Pasifler				
(Milyon TL)					(Milyon TL)				
	Aralık 2014			%		Aralık 2014			%
	TP	YP	Toplam	Dağ.		TP	YP	Toplam	Dağ.
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	0	0	0	0,0	Mevduat	0	0	0	0,0
Gerçeğe Uygun D. Farkı K/Z Yan.FV (Net)	0	0	0	0,0	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar	0	0	0	0,0
Bankalar	4 359	18	4 377	26,9	Alınan Krediler	0	615	615	3,8
Para Piyasalarından Alacaklar	0	0	0	0,0	Para Piyasalarına Borçlar	0	0	0	0,0
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	0	0	0	0,0	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)	0	0	0	0,0
Krediler ve Alacaklar	10 882	596	11 478	70,4	Fonlar	3 706	0	3 706	22,7
Krediler ve Alacaklar	10 882	596	11 478	70,4	Diğer	3 706	0	3 706	22,7
Diğer	10 882	596	11 478	70,4	Muhtelif Borçlar	63	0	64	0,4
Takipteki Krediler	1	0	1	0,0	Diğer Yabancı Kaynaklar	192	0	192	1,2
Özel Karşılıklar (-)	1	0	1	0,0	Karşılıklar	296	0	296	1,8
Factoring Alacakları	0	0	0	0,0	Çalışan Hakları Karşılığı	89	0	89	0,5
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırım.(Net)	0	0	0	0,0	Diğer Karşılıklar	207	0	207	1,3
İştirakler (Net)	0	0	0	0,0	Vergi Borcu	90	0	90	0,6
Bağlı Ortaklıklar (Net)	0	0	0	0,0	Cari Vergi Borcu	90	0	90	0,6
Birlikte Kontrol Edi. Ortaklık.(iş ort.)(Net)	0	0	0	0,0	Satış Amaç.El.Tut. ve Dur.Faal.İl.DV Borç.	0	0	0	0,0
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	3	0	3	0,0	Sermaye Benzeri Krediler	0	0	0	0,0
Faaliyet Kiralaması Alacakları	3	0	3	0,0	Özkaynaklar	11 335	0	11 335	69,6
Riskten Korunma Amaçlı Türev FV	0	0	0	0,0	Ödenmiş Sermaye	9 402	0	9 402	57,7
Maddi Duran Varlıklar (Net)	154	0	154	0,9	Sermaye Yedekleri	885	0	885	5,4
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	4	0	4	0,0	Maddi Duran Varlıklar Yen. Değ. Farkları	9	0	9	0,1
Diğer	4	0	4	0,0	Diğer Sermaye Yedekleri	877	0	877	5,4
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Net)	168	0	168	1,0	Kâr Yedekleri	482	0	482	3,0
Vergi Varlığı	58	0	58	0,4	Yasal Yedekler	405	0	405	2,5
Ertelenmiş Vergi Varlığı	58	0	58	0,4	Statü Yedekleri	77	0	77	0,5
Satış Amaç. Elde Tut. ve Durdu. Faal. İliş. DV	0	0	0	0,0	Kâr veya Zarar	566	0	566	3,5
Diğer Aktifler	54	0	54	0,3	Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları	41	0	41	0,3
					Dönem Net Kâr ve Zararı	525	0	525	3,2
Toplam Aktifler	15 682	615	16 297	100,0	Toplam Pasifler	15 682	616	16 297	100,0

Çizelge 3.7. İller Bankası 2015 yılı mali verileri

Aktifler					Pasifler				
(Milyon TL)					(Milyon TL)				
	Aralık 2015			%		Aralık 2015			%
	TP	YP	Toplam	Dağ.		TP	YP	Toplam	Dağ.
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	0	0	0	0,0	Mevduat	0	0	0	0,0
Gerçeğe Uygun D. Farkı K/Z Yan.FV (Net)	0	0	0	0,0	Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar	0	0	0	0,0
Bankalar	4 878	33	4 910	26,6	Alınan Krediler	0	863	863	4,7
Para Piyasalarından Alacaklar	0	0	0	0,0	Para Piyasalarına Borçlar	0	0	0	0,0
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	0	0	0	0,0	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)	0	0	0	0,0
Krediler ve Alacaklar	12 054	831	12 885	69,9	Fonlar	4 430	1	4 431	24,0
Krediler ve Alacaklar	12 054	831	12 885	69,9	Diğer	4 430	1	4 431	24,0
Diğer	12 054	831	12 885	69,9	Muhtelif Borçlar	93	3	96	0,5
Takipteki Krediler	1	0	1	0,0	Diğer Yabancı Kaynaklar	39	0	39	0,2
Özel Karşılıklar (-)	1	0	1	0,0	Karşılıklar	334	0	334	1,8
Factoring Alacakları	0	0	0	0,0	Çalışan Hakları Karşılığı	96	0	96	0,5
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırım.(Net)	0	0	0	0,0	Diğer Karşılıklar	238	0	238	1,3
İştirakler (Net)	0	0	0	0,0	Vergi Borcu	110	0	110	0,6
Bağlı Ortaklıklar (Net)	0	0	0	0,0	Cari Vergi Borcu	110	0	110	0,6
Birlikte Kontrol Edi. Ortaklık.(iş ort.)(Net)	0	0	0	0,0	Satış Amaç.El.Tut. ve Dur.Faal.İl.DV Borç.	0	0	0	0,0
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	3	0	3	0,0	Sermaye Benzeri Krediler	0	0	0	0,0
Faaliyet Kiralaması Alacakları	3	0	3	0,0	Özkaynaklar	12 557	0	12 557	68,1
Riskten Korunma Amaçlı Türev FV	0	0	0	0,0	Ödenmiş Sermaye	10 484	0	10 484	56,9
Maddi Duran Varlıklar (Net)	331	0	331	1,8	Sermaye Yedekleri	885	0	885	4,8
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	3	0	3	0,0	Maddi Duran Varlıklar Yen. Değ. Farkları	9	0	9	0,0
Diğer	3	0	3	0,0	Diğer Sermaye Yedekleri	877	0	877	4,8
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller (Net)	86	0	86	0,5	Kâr Yedekleri	556	0	556	3,0
Vergi Varlığı	66	0	66	0,4	Yasal Yedekler	433	0	433	2,3
Ertelenmiş Vergi Varlığı	66	0	66	0,4	Statü Yedekleri	123	0	123	0,7
Satış Amaç. Elde Tut. ve Durdu. Faal. İliş. DV	0	0	0	0,0	Kâr veya Zarar	632	0	632	3,4
Diğer Aktifler	142	3	145	0,8	Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları	56	0	56	0,3
					Dönem Net Kâr ve Zararı	576	0	576	3,1
Toplam Aktifler	17 564	867	18 431	100,0	Toplam Pasifler	17 564	867	18 431	100,0

3.2. İller Bankası A.Ş. mali verilerinin açıklanması

3.2.1. Aktif hesaplar

- **nakit değerler ve merkez bankası:** Nakit mevduatın bankaya konulmasından veya çekilmesinden kaynaklanan işlemlerin kaydedildiği hesaptır. Ayrıca kasa ve bankanın TCMB' den olan alacakları da bu grupta değerlendirilmektedir. İlgili hesap bakiyeleri İller Bankası A.Ş. nezdinde ihmal edilebilecek tutarlardadır.

- **diğer menkul değerler:** Aktif olarak kullanılan bir hesap grubu olmamakla birlikte 2012 yılında diğer menkul kıymetler hesabında 10 376 Bin TL'lik menkul kıymetin kayıtlı olduğu ve ertesi yıl kayıtlardan çıkarıldığı izlenmektedir. Maliyet bedeli 10 Milyon TL olan Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı'na ait bononun 31 Aralık 2012 tarihli gerçeğe uygun değeri 10 376 bin TL olup, gerçeğe uygun değer kar/zarara yansıtılan finansal varlıklarda sınıflandırılmıştır.

- **bankalar:** İller Bankası A.Ş.'nin mevduat kabulüne yetkili bulunan bankalara ve katılım bankalarına yatırdığı işlemler ile ilgili kuruluşlara yapılan işlemlerden doğmuş olan alacak ve borçların kaydedildiği hesaptır.

- **satılmaya hazır finansal varlıklar:** Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Menkul Değerler ve vadeye kadar elde tutulacak menkul değerler dışındaki bütün menkul değerlerin izlendiği hesap olmakla birlikte hesap bakiyeleri ihmal edilebilecek tutarlardadır. Banka'nın satılmaya hazır finansal varlıkları hisse ve oy oranı %10'un altında olan ve önemli etkinliğinin bulunmadığı Niğbaş Niğde Beton Sanayi A.Ş. ile Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş.' den oluşmaktadır.

Analizi kapsayan 2010-2015 yılları arasında satılmaya hazır finansal varlıklar hesabının sadece 2014 yılında kullanıldığı görülmektedir.

2014 yılı itibariyle ilgili hesap İller Bankası A.Ş.' nin sermaye katılım yüzdesine %1,86 oranında Niğbaş Niğde Beton Sanayi ve Ticaret A.Ş. ile %0,000032152 oranında iştirak ettiği Emlak Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş.' den oluşmaktadır. Toplam kayıtlı değeri 2 667 Bin TL olan satılmaya hazır finansal varlıkların 2 547 Bin TL'si Niğbaş Niğde Beton Sanayi ve Ticaret A.Ş.' ye 120 Bin TL'si Emlak Gayrimenkul Yatırım

Ortaklığı A.Ş.' ye aittir [24]. Bu hesapta takip edilen ortaklık hisseleri BIST' de işlem görmekle birlikte toplam 2 313 Bin TL karşılık tesis edilmiş olup, yılsonu itibariyle bilançoda 354 Bin TL bakiye arz etmiştir.

- **kredi ve alacaklar:** Borçlulara para veya hizmet sağlanması karşılığında yaratılmış bulunan finansal varlıklardır. Banka, kuruluş kanunu gereği sadece yerel yönetimlere kredi kullandırmakta olup kullanılan bu krediler elde etme maliyeti üzerinden kaydedilmektedir. Kredilerin teminatları, genel bütçe vergi gelirlerinden yerel yönetimlere dağıtılmak üzere Banka'ya aktarılan paylar ile belediyelerin içme suyu, terminal, kira vb. gelirleridir.

- **iştirakler:** Bankaların sermaye veya yönetim kontrolü bulunmamakla birlikte, üzerlerinde önemli etkinliğe sahip oldukları ortaklıklarındaki paylarının kaydına özgü aktif karaktere sahip hesaptır. Genel müdürlükte hareket gören bu hesap hisse alış bedeli ile tutulur.

İller Bankası A.Ş. mali verileri İller Bankası A.Ş.' nin sermaye katılım yüzdesine %1,86 oranında iştirak ettiği Niğbaş (Niğde Beton Sanayi ve Ticaret A.Ş.)'ye ait hisse senetleri izlenmektedir. Çalışmanın kapsadığı dönem olan 2010-2015 yılı mali veriler incelendiğinde ilgili hesapta 2014 yılından itibaren tutar bulunmamaktadır.

NİĞBAŞ Niğde Beton Sanayi ve Ticaret A.Ş.' nin sermayesi 2011 yılında 22 000 TL'den 27 000 TL'ye yükseltilmiş olup, 5 000 TL'lik sermaye artışının ortakların rüçhan hakları kısıtlanarak halka arz edilmesi kararlaştırılmıştır. 2012 yılı içerisinde 5 000 TL'nin halka arzı yapılarak 5 Mart 2012 tarihinden itibaren Borsa İstanbul A.Ş.' de (BIST) işlem görmeye başlamıştır. Şirket sermayesindeki Banka iştirak oranı %1,86' ya düşmüş olup, Yönetim Kurulunun 21.02.2013 tarih ve 6/128 sayılı kararları ile NİĞBAŞ Niğde Beton Sanayi ve Ticaret A.Ş.' deki Banka hisselerinin satışı ve satış işlemlerinin yürütülmesi için Genel Müdürlük yetkili kılınmış ve hisselerin satışı için 06.05.2013 tarihinde Halk Yatırım Menkul Değerler A.Ş.' de hesap açılmıştır [24]. Borsa İstanbul A.Ş. (BIST) de işlem gören hisse senedinin satışı 2014 yılı içerisinde gerçekleştirilmiş olup bahsi geçen tarihten itibaren İller Bankası A.Ş. mali tablolarında iştirakler hesabı kullanılmamaktadır.

- **kiralama işlemlerinden alacaklar:** İlgili hesabın alt kalemlerinden olan faaliyet kiralaması alacakları İller Bankası A.Ş. bilançosunda yer almakla birlikte ihmal edilebilecek düzeydedir. Banka'nın finansal kiralama işlemleri bulunmamaktadır. Finansal kiralama işlemleri dışında kalan ve bankacılık işlemlerinde kullanılmayan gayrimenkullerin kiraya verilmesinden kaynaklanan kiralama işlemleri bulunmaktadır.

- **maddi duran varlıklar:** Mal veya hizmet üretilmesinde ya da elde edilmesinde kullanılmak, kira geliri elde etmek veya idari maksatlarla elde tutulan fiziki kalemlerin yer aldığı hesaptır.

Maddi duran varlıkların elden çıkarılmasıyla elde edilen kar veya zararlar net elden çıkarma hâsılatı ile ilgili maddi duran varlığın net defter değerinin arasındaki fark olarak hesaplanır ve gelir tablosunda kar veya zarar olarak kaydedilir.

- **maddi olmayan duran varlıklar:** Mal veya hizmet üretilmesinde ya da elde edilmesinde kullanılmak, kira geliri elde etmek veya idari maksatlarla elde tutulan fiziki öze sahip olmayan varlıkların izlendiği hesaptır. İlgili hesaptaki tutarlar da ihmal edilebilecek seviyelerdir. Analize konu dönemler itibarıyla İller Bankası A.Ş.'nin finansal tablolarında şerefiye kalemi bulunmamaktadır.

- **yatırım amaçlı gayrimenkuller:** Yatırım olarak değerlendirme amaçlı taşınmazların muhasebeleştirilmesinde kullanılan hesaptır.

- **vergi varlığı:** Cari dönemin ve önceki dönemlerin vergileri, henüz ödenmemiş kısımla sınırlı olmak üzere borç olarak kaydedilmekte olup eğer cari dönem ve önceki dönemler için ödenmiş olan vergiler bu dönemlere ait vergiyi aştığı takdirde fazla kısım vergi varlığı olarak muhasebeleştirilmektedir.

- **Ertelenmiş vergi varlığı:** Ertelenmiş vergi varlığı hesaplandığında bu hesabın borcuna, "Ertelenmiş Vergi Varlığı Gelirleri" hesabının alacağına kaydedilmektedir. Cari yıla ilişkin kurumlar vergisi, sonraki dönemlerde vergi varlığından indirilmekte ve "Ertelenmiş Vergi Varlığı Giderleri" nin borcuna, bu hesabın alacağına kaydedilmektedir.

- **diğer aktif hesaplar:** İller Bankası A.Ş. bilançosunda diğer aktifler hesabı, Garanti Komisyonu ve İhtiyat Kesintileri, Dava ve mahkeme masrafları, Bankamız işyeri ve lojmanlarına ait elektrik, su ve doğalgaz depozitoları, Belediye ve Özel İdarelerin sigorta işlemlerinden borçları, İcra Dairelerine verilmek üzere alınan ve nakde çevrilen teminat mektupları, Peşin ödenen giderler, diğer borçlu hesapları ve avansları gibi muhtelif tutarların kaydedildiği hesaptır.

3.2.2. Pasif hesaplar

- **mevduat:** İller Bankası A.Ş. 'nin mevduat kabul yetkisi bulunmadığından ilgili hesapta herhangi bir bakiye izlenmemektedir.

- **alınan krediler:** Belediye Hizmetleri Projesi kapsamında Dünya Bankası'ndan, Belediye Kanalizasyon ve Atık Su Arıtma Tesislerinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı'ndan (JICA) temin edilerek belediyelere kullandırılan kredilerden oluşmakta olup, bu kredilerdeki kur farkları kredi kullanan yerel yönetimlere yansıtılmaktadır. Belediye Hizmetleri Projesi kapsamında Dünya Bankası'ndan temin edilen kredilerden kurumsal güçlendirme, Belediye, Kanalizasyon ve Atık Su Arıtma Tesislerinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA)'ndan temin edilen kredilerden danışmanlık adı altında Bankaca kullanılan kısma ait, Avrupa Yatırım Bankası ile imzalanan İller Bankası Çevre Kredisi Projesi'ne yönelik kredi anlaşması kapsamında banka kapasite artırımı, yatırımları desteklemek ve diğer bileşenler için kullanılan hibeye ait kur farkları Banka'ya ait olup, dönem sonlarında aktif ve pasif hesaplarda yer alan kalemler T.C. Merkez Bankası kuru üzerinden TL'ye çevrilmektedir [24].

- **fonlar:** İller Bankası A.Ş.'ye kamu otoritesi tarafından tahsis edilen fonların izlendiği hesap grubudur.

- **muhtelif borçlar:** Alacaklı veya borçlu cari hesabı mevcut olmayan İller Bankası A.Ş.'den alacaklıların bankadan alacakları ile bankaca açılan nakdi ve gayri nakdi kredilerin nakdi teminatı olarak alınan tutarların ve diğer borçların yer aldığı hesaptır.

- **diğer yabancı kaynaklar:** İller Bankası A.Ş. bilançosunda Diğer Yabancı Kaynaklar Hesabı, müteakip senede İcra tahsilatı tutarları, muhtelif projelerden bankaya aktarılan tutarlar, belediyelere verilen teminat mektuplarından peşin alınan komisyon tutarları ve emekliye ayrılan personelin ikramiye karşılığı tutarları gibi muhtelif yabancı kaynakların kaydedildiği hesaptır.

- **karşılıklar ve koşullu yükümlülüklerle ilişkin açıklamalar**

Karşılıklar ve şarta bağlı yükümlülükler “Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı” (“TMS 37”) hakkındaki tebliğe uygun olarak muhasebeleştirilmektedir. Karşılıklar bilanço tarihi itibarıyla mevcut bulunan ve geçmişten kaynaklanan yasal veya yapısal bir yükümlülüğün bulunması, yükümlülüğü yerine getirmek için ekonomik fayda sağlayan kaynakların çıkışının gerçekleşme olasılığının olması ve yükümlülük tutarı konusunda güvenilir bir tahminin yapılabildiği durumlarda muhasebeleştirilmektedir. Geçmiş dönemlerdeki olayların bir sonucu olarak ortaya çıkan yükümlülükler için karşılık ayrılmaktadır [24].

çalışan hakları karşılığı: Kıdem tazminatı ve sözleşmeli personelin emekli ikramiyesi için ayrılan karşılıkların yer aldığı hesaptır.

diğer karşılıklar: Kontrollük gelirleri ve sigorta gelirlerinden Banka ana sözleşmesinin 32’nci maddesine istinaden personele dağıtılması için sendika tarafından hukuki süreç başlatılmasıyla ayrılmaya başlayan karşılıkların izlendiği hesaptır.

- **vergi borcu:** “5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu” gereği Kurumlar Vergisi oranı % 20’dir. Banka Kanunu gereği, Banka karından belediyelerin ve köylerin alt ve üstyapı ihtiyaçları için ayrılan % 51’lik kısım üzerinden Gelir Vergisi Kanunu gereği % 15 stopaj tahakkuk ettirilir ve ilgili dönemde ödenir. Yıl içinde ödenen geçici vergi o yıla ait olup izleyen yıl verilecek kurumlar vergisi beyannamesi üzerinden hesaplanacak kurumlar vergisinden mahsup edilmekle birlikte mahsuba rağmen ödenmiş geçici vergi tutarı kalması durumunda bu tutar nakden iade alınabileceği gibi devlete karşı olan diğer mali borçlara da mahsup edilebilmektedir [24].

- **sermaye:** Kuruluş sözleşmesinde Türk parası olarak ifade edilip ticaret siciline tescil edilen sermayenin yer aldığı hesaptır. İlgili hesap, pasif nitelikte olup genel müdürlük muhasebesinde izlenmektedir.

“6107 sayılı Bankacılık Kanunu” gereği Banka’nın sermayesi 2 Temmuz 2008 tarih ve 5779 sayılı “İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun” a göre her ay Maliye Bakanlığı ve Banka tarafından dağıtılacak vergi gelirleri paylarının toplamı üzerinden aylık olarak % 2 oranında kesilen miktarlardan oluşmakta olup, 18 Milyar TL tutarındaki nominal sermayenin 31 Aralık 2015 tarihi itibarıyla 10 483 745 Bin TL tutarındaki kısmı ödenmiştir. Banka sermayesi Belediye ve İl Özel İdarelerinden yukarıdaki mevzuat çerçevesinde yapılan kesintilerden oluşmakta olup, paylara bölünmemiştir.

2015 yılında İller Bankası A.Ş.’ nin 18 Milyar TL olan nominal sermayesinin 2015 yılı sonunda tahsil edilmiş kısmı 10 483 745 Bin TL olup, bu tahsilatın; 8 656 390 Bin TL’si Belediyeler ve belediyelere bağlı kuruluşlara, 897 659 Bin TL’si İl özel idarelerine, 929 696 Bin TL’lik kısmı ise kardan aktarılan sermaye payına ait bulunmaktadır.

- **sermaye yedekleri:** Hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları ve yeniden değerlendirme farkları gibi sermaye hareketleri dolayısıyla ortaya çıkan ve bankada bırakılan tutarların izlendiği hesap grubudur.

İlgili grubun alt kalemlerinden biri olan Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme farkları hesabında duran varlıkların değerlendirme farkları izlenmektedir.

- **kar yedekleri:** Dağıtılmamış veya bankada alıkonulmuş öz kaynak hesaplarının yer aldığı gruptur.

-**yasal yedekler:** Türk Ticaret Kanunu gereği yıllık kardan ayrılan yedek akçelerin izlendiği hesaptır.

-**statü yedekleri:** Ana sözleşme hükümleri çerçevesinde faaliyet yılı karından mahsup edilmek suretiyle ayrılan yedekler bu hesaba kaydedilmektedir.

-Olağanüstü Yedekler: Yıllık vergi sonrası kardan yasal yedeklerin ayrılmasından sonra genel kurul kararı uyarınca ayrılan yedek akçelerin izlendiği hesaptır.

- **Geçmiş Yıllar Kar ve Zararı:** Bilanço ve Kar/Zarar cetveli, yetkili makamlar tarafından henüz onaylanmamış bankaların önceki dönem kar ve zararının izlendiği hesaptır. “6107 Sayılı İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun”un 13’üncü maddesinin 3’üncü fıkrasına göre :

“Banka, Genel Kurul tarafından onanan bilançoya göre ortaya çıkan safi karın yüzde elli birini; il özel idareleri tarafından yerine getirilen, köylerin teknik ve sosyal altyapı hizmetlerinin finansmanını; nüfusu 200 000’in altında olan belediyelerin harita, imar planı, içme suyu, atık su, katı atık, kent bilgi sistemi ve benzeri kentsel altyapı projelerinin finansmanı ile nüfusu 25 000’in altında olan belediyelerin anılan projelerinin ayrıca yapımının finansmanında hibe olarak kullanmaktadır. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Yönetim Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.” [24].

3.3. Mali Tablo Kalemlerinin Analizler Yolu İle İrdelenmesi

3.3.1. Aktif yapısındaki değişimler

Çalışmanın bu bölümünde aktif içerisindeki hesapların yıllar itibarı ile değişimleri, aktif içerisindeki paylarının durumları, artış ve azalış sebepleri çeşitli analiz yöntemleri ile irdelenecektir.

Aktif kalemlerinin karşılaştırmalı yöntem ile analizi

Analizi yapılacak firmanın iki ya da daha fazla hesap dönemine ait finansal tablolarının, ardışık dönemlerde yatay olarak, birbirini izleyen dönemlerdeki değerleri mukayeseli olarak yorumlanmasında kullanılan finansal analiz tekniğidir. Bu bağlamda dinamik bir analizdir. Bu çalışmada İller Bankası A.Ş.’nin 2010 yılından 2015 yılına kadar geçen süredeki değişimi irdelenecektir.

Mali veriler yıllar itibarıyla incelendiğinde aktif kalemler içerisinde kasa ve bankalar ile kredi ve alacakların varlık toplamı içerisindeki ağırlığı belirgin düzeylerde olduğundan ilgili kalemlerin 2010-2015 yılları arasındaki değişimleri de karşılıklı yöntem ile yapılan analiz içerisinde ayrıca verilmiştir. (Kasa ve Bankalar ile Krediler ve Alacaklar

hesapları aktifin 2010 yılında % 98,3'ünü, 2011 yılında % 98,5'ini, 2012 yılında % 98,4'ünü, 2013 yılında % 97,2'sini, 2014 yılında % 97,3'ünü ve 2015 yılında % 96,6'sını oluşturmaktadır.)

Kasa ve Bankalar Hesabı

İller Bankası A.Ş.'nin aktifinde yer alan önemli kalemlerden biri olan Kasa ve Bankalar hesabının yıllar itibarı ile seyri Çizelge 3.8'de, Kasa ve bankalar hesabının detayı Çizelge 3.9.'da gösterilmiştir.

Çizelge 3.8. Kasa ve bankalar hesabı

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kasa ve Bankalar	2.839	3.439	3.486	2.941	4.378	4.911
Değişim (%)*		21%	1%	-16%	49%	12%

* İlgilin yılın altındaki değişim oranı, bir önceki yıl baz alınarak hesaplanmıştır.

Çalışmanın baz yılını oluşturan 2010 yılında 2 839 milyon TL olan Kasa ve Bankalar hesabı 2011 yılında % 21 oranında artarak 3 439 milyon TL'ye ulaşmıştır. Yurtiçi banka mevduatlarındaki yaklaşık 600 milyon TL'lik artış gerçekleşmiş olup, diğer kalemlerdeki azalışa rağmen Kasa ve Bankalar hesabı toplamı 2011'de yükselmiştir. 2012 yılında ise bir önceki yıla göre paralel bir seyir izlenmiş olup artış tutarı 46 milyon TL, artış oranı ise % 1 ile sınırlı kalmıştır. 2013 yılında ise yurtiçi bankalarda TL bazında tutulan mevduatta yaşanan 547 milyon TL'lik düşüş neticesinde Kasa ve Bankalar hesabı % 16 oranında azalarak 2 941 milyon TL'ye düşmüştür. 2014 yılında analize konu dönemlerdeki en keskin artış gerçekleşmiş olup, 2013 yılında gerçekleşen düşüşten sonra % 49'luk bir artış yaşanmıştır. Yurtiçi Bankalarda yer alan mevduatta toplam 1 437 milyon TL'lik artış neticesinde ilgili hesap 4 378 milyon TL'ye ulaşmıştır. Analizin son döneminde de artış trendi sürmüş olup, 2015 yılsonunda bir önceki döneme göre % 12 artış yaşanmış ve Kasa ve Bankalar hesabı 4 911 milyon TL'ye yükselmiştir.

Çizelge 3.9. Kasa ve bankalar hesabının detayı

(bin TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Yurtiçi Bankalarda (TL)	2 831 534	3 432 008	3 473 183	2 926 330	4 358 998	4 877 730
Yurtiçi Bankalarda (YP)	7 025	6 825	11 839	14 089	18 376	32 678
Merkez Bankası'nda	555	117	624	174	59	67

Çizelge 3.9. (devam) Kasa ve bankalar hesabının detayı

(bin TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Merkez ve Bölge Müdürlükleri Kasasında	145	44	124	147	177	179
Toplam	2 839 259	3 438 994	3 485 770	2 940 740	4 377 610	4 910 654

Analize konu 2010 ve 2015 yılları arasında Kasa ve Bankalar hesabının % 99,6'lık kısmını yurtiçi bankalardaki TL bazlı mevduat oluşturmaktadır. Bu bağlamda Kasa ve Bankalar hesabının artış ve azalış hareketleri doğrudan bankalardaki TL bazlı mevduattan etkilenmektedir. YP bazlı mevduat, Merkez Bankası'nda yer alan mevduat ve Merkez-Bölge Müdürlükleri kasasında yer alan tutarlar Kasa ve Bankalar hesabı üzerinde ciddi bir etkiye sahip değildir.

Krediler ve Alacaklar Hesabı

İller Bankası A.Ş.'nin aktifinde yer alan en önemli kalem olan Krediler ve Alacaklar hesabının yıllar itibarı ile seyri ve ilgili hesabında detayı sırası ile Çizelge 3.10'da ve şekil 3.11'de sunulmuştur.

Çizelge 3.10. Krediler ve alacaklar hesabı

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Krediler ve Alacaklar	6 670	7 785	8 950	11 359	11 478	12 885
Değişim (%)*		17%	15%	27%	1%	12%

* İlgilin yılın altındaki değişim oranı, bir önceki yıl baz alınarak hesaplanmıştır.

Çizelge 3.11 Kredi ve alacaklar hesabının detayı

(bin TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kısa Vadeli İhtisas Dışı Kredileri	28 810	18 756	22 592	35 666	20 010	22 008
Kısa Vadeli Teminath Diğer Kredileri	13 458	14 697	17 013	18 251	29 355	44 881
Orta ve Uzun Vadeli İhtisas Kredileri	6 291 457	7 326 051	8 509 897	10 765 813	10 832 144	11 987 196
Orta ve Uzun Vadeli İhtisas Kredileri (YP)	335 788	425 409	400 247	539 237	596 019	830 895
Toplam	6 669 608	7 784 913	8 949 749	11 358 967	11 477 528	12 884 980

Çalışmanın baz yılını oluşturan 2010 yılında 6 670 milyon TL olan Krediler ve Alacaklar hesabı 2011 yılında % 17 oranında artarak 7 785 milyon TL'ye ulaşmıştır. Orta ve Uzun Vadeli İhtisas Kredileri yaklaşık 1 035 milyon TL'lik artış gerçekleşmiş ve

yükselişi tetikleyen temel unsur olarak göze çarpmaktadır. 2012 yılında da aynı durum devam etmiş olup Orta ve Uzun Vadeli İhtisas Kredileri artış tutarı 1 184 milyon TL, artış oranı ise % 15 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2013 yılında analize konu dönemlerdeki en keskin artış gerçekleşmiş olup, orta ve uzun vadeli ihtisas kredileri 10 765 milyon TL'ye ulaşmış ve artış oranı % 27 olarak hesaplanmıştır. 2014 yılında paralel bir seyir izlenmiştir. Kredi ve Alacaklar hesap detaylarında yer alan bütün kalemlerde ciddi bir değişiklik yaşanmamış ve hesap toplamında 118,5 milyon TL'lik ve % 1'lik bir artış yaşanmıştır. Analizin son döneminde de artış trendi sürmüş olup, 2015 yılsonunda bir önceki döneme göre % 12 artış yaşanmış ve Kredi ve Alacaklar hesabı 12 885 milyon TL'ye ulaşmıştır.

Analize konu 2010 ve 2015 yılları arasında Kredi ve Alacaklar hesabının % 95'lik kısmını Yerel Yönetimlere kullandırılan İhtisas Kredilerinin Orta ve Uzun Vadeli bölümü oluşturmaktadır. Bu bağlamda Kredi ve Alacaklar hesabının artış ve azalış hareketleri doğrudan Orta ve Uzun Vadeli İhtisas Kredilerinden etkilenmektedir. Personel tarafından kullanılan Kısa Vadeli İhtisas Dışı Krediler, Kısa Vadeli Teminatlı Diğer Kredileri ve YP bazlı Orta ve Uzun Vadeli İhtisas Kredileri, Kredi ve Alacaklar hesabı üzerinde ciddi bir etkiye sahip değildir.

2010 yılında 2015 yılı arasında geçen 6 yıllık süreçte kredi ve alacaklar hesabının nerdeyse % 100 oranında arttığı görülmektedir. Yerel yönetime yönelik olarak kullandırılan kredilerin ve ilgili dönemde yapılan projelerdeki artış miktarına bağlı olarak kredi plasmanı artmış ve bu durum doğrudan İller Bankası A.Ş.' nin kredi ve alacaklar hesabında artışa yol açmıştır. Ayrıca kredi ve alacaklar hesabı aktif içerisinde ortalama % 70'lik paya sahip olup, ilgili hesaptaki artış aktif tutarında doğrudan artışa neden olmuştur.

Aktifte Yer Alan Diğer Hesaplar

Yukarıda sunumu ve detaylı analizi yapılan Kasa ve Bankalar ile Krediler ve Alacaklar hesapları aktifin 2010 yılında % 98,3'ünü, 2011 yılında % 98,5'ini, 2012 yılında % 98,4'ünü, 2013 yılında % 97,2'sini, 2014 yılında % 97,3'ünü ve 2015 yılında % 96,6'sını oluşturmaktadır.

Yıllar itibarı ile İller Bankası A.Ş.' nin aktif toplamının büyüdüğü görülmektedir. Aktifin neredeyse tamamını oluşturan Kasa ve Bankalar ile Kredi ve Alacaklar hesabının

dalgalı bir seyir izlediği, özellikle 2013 yılında Kasa ve Bankalar hesabındaki azalışa rağmen, kullanılan kredilerdeki artış nedeniyle Kredi ve Alacaklar hesabının yükseldiği ve nakit mevduatın projelere aktarıldığı görülmektedir.

Aktif kalan cüzi kısmını oluşturan kısmı ise Faaliyet Kiralaması Alacakları, Maddi Duran Varlıklar (Net), Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller, Ertelenmiş Vergi Varlığı ve Diğer Aktiflerden oluşmaktadır.

Faaliyet kiralaması alacakları, bankanın gayrimenkullerini kiraya vermesi sonucunda doğan alacaklardan oluşmaktadır. Analize konu dönemler itibarı ile 3 milyon TL seviyesinde izlenmiş olup, aktif içerisinde % 0,018 paya sahiptir.

Maddi Duran Varlıklar hesabında ise mal veya hizmet üretiminde kullanmak, kira geliri elde etmek veya idari amaçlar çerçevesinde kullanılmak maksadıyla bulundurulmuş varlıkların yer aldığı gruptur. Maddi duran varlıkların değerinden amortisman ayrılmış olup, aktifte yer alan tutar Maddi Duran Varlıkların net değeridir.

İlgili hesap 2010 yılında 113 milyon TL seviyesinde ve aktif içerisinde % 1 paya sahip iken, 2015 yılında net değeri 331 milyon TL'ye yükselmiş ve aktif içerisindeki payı % 1,79'a yükseldiği izlenmektedir.

Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller ise Maddi Duran Varlıklardan farklı olarak, kira geliri elde etmek ya da gayrimenkulün değerindeki olası artıştan kazanç elde etmek ya da her iki maksatla bulundurulmuş gayrimenkullerin izlendiği hesaptır. İlgili hesap 2010, 2011 ve 2012 yıllarında 18 milyon TL seviyesinde iken, 2013 yılında 158 milyon TL'ye yükselmiştir. İlgili artış neticesinde, 2012 yılına kadar aktif içerisinde % 0,2'den de az paya sahip olan Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller, 2013'teki artışın ardından % 1,07'lik paya sahip olmuştur. 2014 yılında da artış devam etmiş ve ilgili gayrimenkul tutarı 168 milyon TL'ye yükselmiş ancak aktifin diğer kalemlerindeki daha fazla artış neticesinde aktif içerisindeki payı % 1,03'e düşmüştür. 2015 yılında ise yatırım amaçlı gayrimenkullerin bir kısmı elden çıkarılmış ve hesap bakiyesi 86 milyon TL'ye, aktif içerisindeki payı da % 0,46'ye gerilemiştir.

Vergi Varlığı hesabı ise cari dönem ve geçmiş dönem vergilerinin, henüz ödenmemiş kısmıyla sınırlandırmak üzere muhasebeleştirilmesi neticesinde oluşturulan hesaptır. Firmanın faaliyet karlılığı ile şekillenen hesabın aktif içerisindeki payı % 0,1'in altındadır.

Diğer aktifler hesabı ise yukarıda belirtilen hesap kalemlerine yerleştiremeyen hesapların dahil edildiği hesaptır. Banka aktiflerinin vadeli satışından doğan alacaklara, Garanti Komisyonu ve İhtiyat Kesintileri, Dava ve mahkeme masrafları, Banka işyeri ve lojmanlarına ait depozitolar gibi tutarların yer aldığı hesap 2010 yılında 23 milyon TL, 2014 yılında 54 milyon TL iken, 2015 yılında 145 milyon TL'ye yükselmiştir. 2010 ve 2014 yılları arasında ciddi bir yükseliş göstermeyen ilgili hesap 2015 yılında ise yaklaşık 91 milyon TL'lik artış göstermiştir. Artışın nerdeyse tamamı İller Bankası A.Ş.' nin Aktiflerinin vadeli satışından alacakları hesabındaki artıştan ileri gelmektedir. 2013 yılında alınan yatırım amaçlı gayrimenkuller 2015 yılında satılmış ve vadeli satışın kalan bakiyesi Diğer Aktif içerisinde kaydedilmiştir.

Aktif kalemlerinin eğilim yüzdeleri ile analizi

Malî tablolarda yer alan kalemlerin zaman içerisindeki eğilimlerini gösterir. Eğilim Analizi ve Eğilim Yüzdeleri Analizi olarak da bilinir. Dinamik bir analiz olup, formülü aşağıdaki gibidir:

$$\text{Eğilim Yüzdesi} = (\text{İlgili Yıldaki Kalemin Değeri} / \text{Baz Yılı Değeri}) \times 100$$

Temel yıldaki (baz yılındaki) değer 100 olarak alınmaktadır.

Eğilim yüzdeleri yöntemiyle yapılan incelemede 31.12.2010 yılı baz alınmış olup. 31.12.2010 tarihinde sonraki dönemlere ait bilanço baz yıla göre göstermiş olduğu eğilimler karşılaştırılmıştır.

Bilanço açıklamaları ve karşılaştırılması analizi başlıklarında belirtildiği üzere Kasa ve Bankalar ile Krediler ve Alacaklar hesapları aktifin 2010 yılında % 98,3'ünü, 2011 yılında % 98,5'ini, 2012 yılında % 98,4'ünü, 2013 yılında % 97,2'sini, 2014 yılında % 97,3'ünü ve 2015 yılında % 96,6'sını oluşturmaktadır.

Bu bağlamda eğilim yüzdeleri analizi altında bu iki hesap için inceleme yapılacaktır.

Kasa ve Bankalar

Kasa ve Bankalar hesabının eğilim yüzdeleri hesaplanan tablosu Çizelge 3.13.'de sunulmuştur.

Çizelge 3.12 Kasa ve bankalar hesabının eğilim yüzdeleri

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kasa ve Bankalar	2 839	3 439	3 486	2 941	4 378	4 911
Eğilim Yüzdeleri	100	121	123	104	154	173

Baz alınan 2010 yılındaki Kasa ve Bankalar hesabı 100 olarak alınmış ve diğer yıllar baz yıla göre hesaplanmıştır. Bu bağlamda analize konu bütün dönemlerde baz yılın üzerinde bir Kasa ve Bankalar hesabı izlenmiştir.

2011 ve 2012 yıllarında artış trendi görünse de, 2013 yılında gerileme yaşanmış ancak yine de baz yılın üzerinde bir Kasa ve Bankalar hesabı izlenmiştir. 2014 yılında sonra artış yükselerek devam etmiş ve 2015 yılında analizin en yüksek Kasa ve Bankalar hesabı oluşmuştur. 2013 yılındaki düşüşte, İller Bankası A.Ş.'nin temel misyonu olan belediyelerin projelerin finansmanı sebebiyle, artan projelerden dolayı kredi kullandırımı artmış ve Kasa ve Bankalar hesabında azalış etkili olmuştur. Diğer dönemlerde ise artış trendi tekrar devam etmiştir.

Kredi ve Alacaklar

Kredi ve Alacaklar hesabının eğilim yüzdeleri hesaplanan tablosu Çizelge 3.13.'deki gibidir;

Çizelge 3.13. Kredi ve alacaklar

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Krediler ve Alacaklar	6 670	7 785	8 950	11 359	11 478	12 885
Eğilim Yüzdeleri	100	117	134	170	172	193

Baz alınan 2010 yılındaki Kredi ve Alacaklar hesabı 100 olarak alınmış ve diğer yıllar baz yıla göre hesaplanmıştır. Bu bağlamda analize konu bütün dönemlerde baz yılın üzerinde bir Kredi ve Alacaklar hesabı izlenmiştir. 2011 ve 2012 yıllarında artış trendi görünse de, asıl artış 2013 yılında yaşanmıştır. Zira yukarıda da belirtildiği üzere projelere aktarılan fonlar Krediler ve Alacaklar hesabının artmasına, Kasa ve Bankalara hesabının azalmasına neden olmuştur. 2014 yılında projelere plase edilen fonlar tekrar eski seviyelerine ulaşmış, İller Bankası A.Ş. bünyesindeki fonlar mevduat olarak değerlendirilmeye devam etmiş ve Kredi ve Alacaklar hesabı paralel bir seyir izlemiştir. 2015 yılında analizin en yüksek Kredi ve Alacaklar hesabı oluşmuştur.

Aktif kalemlerinin dikey yüzde yöntemi ile analizi

Dikey analiz, analizi yapılacak firmaya ait bilanço ya da gelir tablosunda yer alan hesapların kendi grupları ve genel toplam içeriğinde ne kadar bir yüzdeye sahip olduğunun belirlenmesi ile yorumlanması olarak tanımlanabilir. Eğilim yüzdeleri analizi veya karşılaştırmalı tablo analizlerinin aksine dikey yüzde yöntemi ile analizde işletmenin sadece bir döneme ait verileri incelenip yorumlanabilmektedir. Bu bağlamda statik bir niteliğe sahip analiz alternatifini olarak değerlendirilmektedir.

Yıllar itibarı ile İller Bankası A.Ş.’nin mali tabloları incelendiğinde göze ilk çarpan husus banka aktifin sürekli artış yönünde bir performans sergilemesidir. Çizelge 3.14.’deki aktif hesapları dağılımı incelendiğinde hangi yıllarda hangi kalemlerde artış olduğu ve bu artışın toplam varlıklara olan yansıması daha net anlaşılacaktır.

Çizelge 3.14. 2010-2015 dönemi aktif hesapları dağılımı

(milyon TL)	2010	%	2011	%	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%
Kasa ve Bankalar	2 839	29%	3 439	30%	3 486	28%	2 941	20%	4 378	27%	4 911	27%
Krediler ve Alacaklar	6 670	69%	7 785	68%	8 950	71%	11 359	77%	11 478	70%	12 885	70%
Diğer Hesaplar	169	2%	169	1%	206	2%	414	3%	442	3%	635	3%
Aktif Toplamı	9 677	100%	11 393	100%	12 642	100%	14 714	100%	16 297	100%	18 431	100%

Analize konu dönemler irdelendiğinde firma aktifin yıllar itibarı ile artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2010 yılında 9,6 milyar TL seviyesinde olan aktif toplamı 6 sene içerisinde % 90 artarak 18,4 milyar TL seviyesine yükselmiştir. Aktifin % 2’lik kısmı 2012 yılına kadar diğer hesaplardan oluşmakta iken, 2013 yılı ve sonrasındaki artış neticesinde % 3’e yükselmiştir.

Aktif artışıındaki en büyük etkenlerden olan kredi ve alacaklarıındaki artış ise bütün dönemlerde devam etmektedir. Özellikle 2013 yılıındaki artış neticesinde payı % 77'ye yükselmiştir. Aynı dönemde Kasa ve Bankaların payı ise % 20'ye kadar gerilemiş olup, 2010 – 2015 yıllarıındaki en düşük seviyesinde inmiştir. Bu nedenle 2013 yılında Kasa ve Bankalar hesabında yer alan tutarın Kredi ve Alacaklar' a aktarıldığı ve projelerin bir kısmının mevduatlardan aktarılan tutarlarla finanse edildiği değerlendirilmektedir. 2013 yılı dışarıda tutulduğunda İller Bankası A.Ş. aktifinin % 70 oranında Kredi ve Alacaklar, % 28 oranında Kasa ve Bankalar % 2 oranında da diğer aktiflerden ibaret olduğu, 2013 yılıındaki değişimin ise hesaplar arası transferden ileri geldiği görülmektedir.

3.3.2. Pasif yapısındaki değişiklikler

Çalışmanın bu bölümünde pasif içerisindeki hesapların yıllar itibarı ile değişimleri, pasif içerisindeki paylarının durumları, artış ve azalış sebepleri çeşitli analiz yöntemleri ile irdelenecektir.

Pasif kalemlerinin karşılaştırmalı yöntem ile analizi

Çalışmanın bu bölümünde pasif içerisindeki hesapların yıllar itibarı ile değişimleri, aktif içerisindeki paylarının durumları, artış ve azalış sebepleri çeşitli analiz yöntemleri ile irdelenecektir.

Fonlar Hesabı

Fonlar hesabı İller Bankası A.Ş.' ye, bütçeden, bakanlıklardan ve diğer kamusal kaynaklardan yasa ve idari kararlarla tahsis edilen fonları izlemek için kullanılan hesap olmakla birlikte ülke genelinde projelerin artmasına paralel olarak fonlar hesabında yer alan tutarların da artan bir seyir izlemediği görülmektedir. İller Bankası A.Ş.'nin aktif finansmanında öz kaynaklardan sonra en çok ağırlığa sahip olan hesap olan fonlar hesabındaki değişim ayrıca irdelenmiştir.

İller Bankası A.Ş.' nin pasifinde yer alan önemli kalemlerden biri olan Fonlar hesabının yıllar itibarı ile seyri Çizelge 3.15.'deki gibidir:

Çizelge 3.15. Fonlar hesabının detayı

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Fonlar	1.774	2.369	2.680	3.367	3.706	4.431
Değişim (%)*		34%	13%	26%	10%	20%

* İlgilin yılın altındaki değişim oranı, bir önceki yıl baz alınarak hesaplanmıştır.

2010 yılında 1 774 milyon TL olarak izlenen hesap, ülke genelinde yapılan projelerin artan sayısına paralel olarak yıllar itibarı ile gelişme göstermiş ve 2015 yıl sonu itibarı ile 4 431 milyon TL'ye ulaşmıştır. Belediyelere ve diğer projelere yönelik olarak kullanılan kredi miktarında artışa paralel olarak bütçeden İller Bankası A.Ş.' ye aktarılan fon miktarında da artış yaşanmıştır. Yıllar itibarı ile ortalama olarak Fonlar hesabının % 85'i takip eden yılın ilk 10 günü içerisinde havale edilmesi gereken Belediye ve İl Özel İdare paylarına ve SUKAP projesi kapsamında Maliye Bakanlığı'ndan aktarılan tutara aittir. Daha birçok alt kaleme sahip olan Fonlar hesabının 2015 yılında izlenen 4 431 438'lik tutarın detayı ise şöyledir:

2 561 507'si 10 Ocak 2016 tarihine kadar havalesi gereken belediye ve il özel idare paylarına, 1 303 701'si SUKAP projesi kapsamında Banka'ya Maliye Bakanlığı'ndan aktarılan tutara, 398 415'si Banka Kanunu gereği Banka kârından ayrılan Belediye ve Köy payı hibe tutarına, 70 573'si Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bütçesinden Kentsel Alt Yapı Hizmetleri kapsamında aktarılan tutara, 68 759'si İstanbul Finans Merkezi altyapı yatırımı gereğince aktarılan tutara, 8 906'si Riskli alan ve gecekondu bölgelerinin kentsel dönüşümü için aktarılan tutara, 8 528'si BELDES projesi kapsamında Maliye Bakanlığı'ndan aktarılan tutara, 5 714'si ÇEVDES projesi kapsamında aktarılan tutara 2 919'si Çevrenin iyileştirilmesine yönelik hibe tutara, 1 101 Avrupa Yatırım Bankasından sağlanan tutara ve 1 315 ise diğer fonlara ait bulunmaktadır. [24].

Öz kaynaklar

İller Bankası A.Ş.' nin pasifinde yer alan en önemli kalem olan Öz kaynaklar hesabının yıllar itibarı ile seyri Çizelge 3.16.'daki gibidir.

İller Bankası A.Ş.' nin yıllar itibarı ile aktif finansmanındaki en büyük pay öz kaynaklara aittir. Öz kaynakların detayı Çizelge 3.17.'de gösterilmiştir. Ödenmiş sermaye tutarının yıllar itibarı ile yükselmesi, elde edilen karların banka bünyesinde bırakılarak kar

yedekleri hesap bakiyesinin yükselmesine sebep olmuştur. Ayrıca plasmanı yapılan kredilerin artması neticesinde yıllar itibarı ile yükselen net kar tutarı öz kaynak yükselmesine neden olan başka bir etkidir.

Çizelge 3.16. Öz kaynaklar hesabının yıllar itibarı ile değişimi

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Özkaynaklar	7.377	8.440	9.306	10.191	11.335	12.557
Değişim (%)*		14%	10%	10%	11%	11%

* İlgilin yılın altındaki değişim oranı, bir önceki yıl baz alınarak hesaplanmıştır.

Çizelge 3.17. Öz kaynaklar hesabının detayı

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Öz kaynaklar	7.377	8.440	9.306	10.191	11.335	12.557
Ödenmiş Sermaye	5.905	6.945	7.735	8.528	9.402	10.484
Sermaye Yedekleri	883	883	885	885	885	885
Kâr Yedekleri	347	360	386	431	482	556
Kâr veya Zarar	242	251	300	347	566	632
Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları	2	4	8	20	41	56
Dönem Net Kâr ve Zararı	240	247	292	327	525	576

Analize konu yıllardan 2010 ve 2013 yılları arasında 9 Milyar TL olan nominal şirket sermayesi 2014 yılında 18 Milyar TL'ye yükselmiştir.

Sermaye yedekleri hesabının 2015 yılsonu bakiyesi 885 246 olup, bu hesabın 876 514'si Enflasyonlu Muhasebe sonucunda oluşan Sermaye Yedeğine, 8 732'si 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5'inci maddesinin (e) bendi gereği gayrimenkuller ve iştirak hisselerinin satışından doğan kazançlarının %75'lik kısmına ait bulunmaktadır.

İller Bankası A.Ş.'nin yıllık safi kârlarından Banka Ana Sözleşmesi Esasları doğrultusunda ayrılan yasal yedeklerin yılsonu bakiyesi 555 961'dir. 340 314'lik kısmı Kanuni Yedek Akçelere, 92 066'lik kısmı İhtiyari Yedek Akçelere, 123 426'lik kısmı statü yedeklerine, 155'lik kısmı ise diğer mevzuatlar çerçevesinde yedek akçelere aktarılan tutarlara ait bulunmaktadır.

Yıllar itibarı ile sermaye detayı Çizelge 3.18.'deki gibidir;

Çizelge 3.18. Sermaye hesabının detayı

(bin TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sermaye	9 000 000	9 000 000	9 000 000	9 000 000	18 000 000	18 000 000
Ödenmiş Sermaye	5 904 894	6 945 406	7 735 190	8 528 315	9 402 380	10 483 745
- Belediyeler ve belediyelere bağlı kuruluşlara	4 822 543	5 772 572	6 420 881	7 049 670	7 780 718	8 656 390
- İl özel idarelerine	613 208	677 926	740 419	813 793	857 533	897 659
- Kardan aktarılan sermaye payı	469 143	494 908	573 890	664 852	764 129	929 696

Ödenmiş sermaye tutarı Belediyeler ve Belediyelere bağlı kuruluşlara ait paylarda yaşanan artışa bağlı olarak yıllar itibarı ile yükselmektedir.

Öz kaynaklarda yaşanan tutarsal olarak artışa rağmen aktif finansmanındaki öz kaynak payının yıllar itibarı ile gerilediği görülmektedir. Zira 2010 yılında aktif finansmanındaki öz kaynak payı % 76,2 iken, 2015 yılında bu oran % 68,1'e gerilemiştir. Oransal olarak görülen bu gerilemedeki en büyük neden ise pasifteki bir diğer önemli kalem olan Fonlardaki yükseliştir. Yapılan projelere aktarılan fonlardaki artış Fonların aktif finansmanındaki 2010 yılında % 18,3 olan payını 2015 yılında % 24,4'e yükseltmiştir.

Bu bağlamda 2015 yılında Fonlar ve Öz kaynakların aktif finansmanındaki payı % 92,2'dir. Kalan % 7,8'lik kısmı ise Alınan Krediler (% 4,7), Karşılıklar (% 1,8), Cari Vergi Borcu (% 0,6), Muhtelif Borçlar (% 0,5) ve Diğer Yabancı Kaynaklar (% 0,2)' a aittir.

Pasifte Yer Alan Diğer Hesaplar

Alınan Krediler hesabında Yurtdışı Banka ve Kuruluşlardan İller Bankası A.Ş. aracılığıyla yerel yönetimlere kullanılmak üzere temin edilen yabancı para kredileri izlenmektedir.

2010 yılında 344 milyon TL seviyelerinde olan bu hesap, artan proje sayısına paralel olarak 2015 yılında 863 milyon TL'ye ulaşmıştır. Sağlanan yurtdışı kaynaklarla birlikte artan fonlar sebebiyle 2010 yılında % 3,6 olan pasif toplamı içerisindeki payı 2015 yılında % 4,7'ye yükselmiştir. 2015 yılı itibarı ile bu hesabın yılsonu bakiyesi 863 145 TL olup, bu tutarın; 717 335 TL'si Dünya Bankası'ndan Belediye Hizmetleri Projesi

kapsamında alınan kredilere, 145 810 TL'si Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı'ndan alınan kredilere ait bulunmaktadır.

Karşılıklar hesabı ise Çalışan Hakları Karşılığı ve Diğer Karşılıklar hesaplarından ibarettir. Banka, "Çalışanlara Sağlanan Faydalar Hakkındaki Türkiye Muhasebe Standardı" nda ("TMS 19") belirtilen hükümler çerçevesinde sözleşmeli personel için emekli ikramiyesi, işçi personel için ise kıdem tazminatı karşılığı olarak 31 Aralık 2015 tarihi itibarıyla 95 860 TL tutarında çalışan hakları karşılığı ayırmıştır.

Diğer Karşılıklar ise Banka'nın yerel yönetimlere verdiği danışmanlık hizmetlerinden elde ettiği kontrollük gelirleri ile sigorta gelirlerinden Banka ana sözleşmesinin 32'nci maddesine istinaden personele dağıtılması için sendika tarafından hukuki süreç başlatıldığı için 31 Aralık 2015 tarihi itibarıyla 234 982 TL tutarında karşılık ayrılmıştır.

Cari Vergi Borcu hesabı incelendiğinde ise 2015 yılında, yılsonu bakiyesi 444 075 TL olan bu hesabın 238 177 TL'si dağıtılamaması nedeniyle dava konusu yapılan kontrol fonu gelirleri ile sigorta gelirlerine ve diğer karşılık tutarına, 95 860 TL'si çalışan hakları karşılığına, 47 954 TL'si kurumlar vergisine, 47 062 TL'si kardan ayrılan %51'lik fona ait Gelir Vergisi stopajına, 15 022 TL'si ödenecek vergi, resim, harç ve primlere aittir.

Pasif kalemlerinin eğilim yüzdeleri ile analizi

Eğilim yüzdeleri yöntemiyle yapılan incelemede 31.12.2010 yılı baz alınmış olup. 31.12.2010 tarihinde sonraki dönemlere ait bilanço baz yıla göre göstermiş olduğu eğilimler karşılaştırılmıştır.

Fonlar

Fonlar hesabının eğilim yüzdeleri hesaplanan tablosu Çizelge 3.19.'da sunulmuştur.

Çizelge 3.19. Fonlar hesabının eğilim yüzdesi ile analizi

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Fonlar	1 774	2 369	2 680	3 367	3 706	4 431
Değişim (%)*	100	134	151	190	209	250

Baz alınan 2010 yılındaki Fonlar hesabı 100 olarak alınmış ve diğer yıllar baz yıla göre hesaplanmıştır. Bu bağlamda analize konu bütün dönemlerde baz yılın üzerinde bir Fonlar hesabı izlenmiştir. İller Bankası A.Ş.' ye bütçeden aktarılan tutarların izlendiği Fonlar hesabı, Türkiye'nin artan nüfusu ve buna paralel olarak artan yatırım ve diğer ihtiyaçları sebebiyle yıllar itibarı ile % 20 ortalama ile yükselmiştir. 2010 yılında 100 baz olarak hesaplanan Fonlar hesabı 2015 yılında 2,5 katına çıkmıştır.

Öz kaynaklar

Öz kaynaklar hesabının eğilim yüzdeleri hesaplanan tablosu Çizelge 3.20'de sunulmuştur.

Çizelge 3.20. Öz kaynaklar hesabının eğilim yüzdesi ile analizi

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Öz kaynaklar	7 377	8 440	9 306	10 191	11 335	12 557
Değişim (%)*	100	114	126	138	154	170

Yıllar itibarı ile elde edilen karların şirket bünyesinde bırakılması, ödenmiş sermayedeki artışlar öz kaynak tutarının yıllar itibarı ile yükselmesine neden olmuştur.

Öz kaynakların eğilim yüzdelerinin sunulduğu tabloda görüldüğü üzere analize konu dönem boyunca artış şeklinde trend yakalanmış ve bu artış trendi düzenli olarak devam etmek suretiyle istikrar kazanmıştır. 2010 yılına göre % 70 oranında artış yaşandığı görülmektedir.

Eğilim yüzdeleri yöntemiyle yapılan öz kaynaklar incelemesinde 31.12.2010 tarihi baz alınmış olup. 31.12.2010 tarihinden sonraki dönemlere ait öz kaynaklar tutarının baz yıla göre göstermiş olduğu eğilimler karşılaştırıldığında 2010 yılı 100 kabul edilmiş çalışmanın son yılı olan 2015'de de %70'lik artış izlenmiştir.

Pasif kalemlerinin dikey yüzde yöntemi ile analizi

Yıllar itibarı ile İller Bankası A.Ş.' nin pasifinin hesap bazındaki dağılımı Çizelge 3.21.'de gösterilmiştir.

Çizelge 3.21. 2010-2015 dönemi pasif hesapları dağılımı

(milyon TL)	2010	%	2011	%	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%
Fonlar	1 774	18%	2 369	21%	2 680	21%	3 367	23%	3 706	23%	4 431	24%
Öz kaynaklar	7 377	76%	8 440	74%	9 306	74%	10 191	69%	11 335	70%	12 557	68%
Diğer Pasifler	527	5%	584	5%	655	5%	1 156	8%	1 256	8%	1 442	8%
Toplam	9 677	100%	11 393	100%	12 642	100%	14 714	100%	16 297	100%	18 431	100%

Firma kaynaklarının en önemli kısmını öz kaynaklar oluşturmaktadır. Öz kaynaklarda tutarsal artışa rağmen fonlar hesabındaki artış 2010 yılından 2015 yılına gelindiğinde öz kaynakların katkısını azaltmıştır. 2010 yılında % 76 olan öz kaynak katkısı 2015 yılında % 68'e gerilemiştir. Hazine bütçesinden ve kamudan aktarılan fonlardaki genişleme sebebiyle Fonların payı ise yıllar itibarı ile yükselmiştir. Ayrıca pasifteki diğer hesapların payı da aynı dönemde % 5'ten % 8'e yükselmiştir.

3.3.3. Gelir Tablosu

Belli bir hesap döneminde elde edilen hasılat ve gelirler ile bu hasılat ve gelirlerin elde edilmesi için katlanmak zorunda kalınan tüm maliyet ve giderleri sınıflandırılmış olarak gösteren tablodur.

2010-2015 dönemi gelir ve gider kalemleri

İller Bankası A.Ş. gelir ve gider kalemleri Çizelge 3.22.de gösterilmiştir.

Çizelge 3.22. 2010-2015 dönemi gelir ve gider kalemleri

(Milyon TL)	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015
Faiz Gelirleri	466,50	548,60	647,67	685,33	903,81	1 050,57
Kredilerden Alınan Faizler	361,24	373,38	435,59	555,66	745,85	714,76
Bankalardan Alınan Faizler	76,42	174,40	210,74	129,01	152,83	330,91
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	28,62	0,12	0,00	0,08	0,00	0,00
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	0,00	0,00	0,89	0,12	0,00	0,00
Diğer Faiz Gelirleri	0,23	0,69	0,45	0,46	5,13	4,90
Faiz Giderleri	0,05	0,03	0,02	0,02	1,75	0,13
Diğer Faiz Giderleri	0,01	0,00	0,00	0,00	1,73	0,09
Net Faiz Geliri/Gideri	466,45	548,57	647,64	685,32	902,06	1 050,44
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri/Giderleri	30,24	13,33	12,55	13,26	12,37	13,31
Alınan Ücret ve Komisyonlar	30,44	13,58	12,84	13,61	12,69	13,65
Verilen Ücret ve Komisyonlar	0,20	0,24	0,29	0,35	0,32	0,34
Temettü Gelirleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Çizelge 3.22. (devam) 2010-2015 dönemi gelir ve gider kalemleri

(Milyon TL)	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015
Ticari Kar/Zarar (Net)	-0,09	-0,38	-0,02	-0,79	0,16	-0,09
Kambiyo İşlemleri Kâr/Zararı	-0,09	-0,38	-0,02	-0,79	0,16	-0,09
Diğer Faaliyet Gelirleri	35,91	38,39	64,81	169,08	246,34	185,49
Faaliyet Gelirleri/Giderleri Toplamı	532,52	599,91	724,99	866,87	1 160,93	1 249,15
Kredi ve Diğer Alacaklar Değer Düşüş Karşılığı (-)	0,21	1,63	40,22	98,08	67,34	33,28
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	201,93	263,81	290,82	327,78	384,31	435,96

Çizelge 3.22. 2010-2015 dönemi gelir ve gider kalemleri

(Milyon TL)	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015
Personel Giderleri (bilgi için)*	113,56	154,05	173,41	195,17	217,66	239,31
Net Faaliyet Karı/Zararı	330,38	334,47	393,94	441,02	709,28	779,90
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kar/Zarar	330,38	334,47	393,94	441,02	709,28	779,90
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Karşılığı (±)	-90,09	-87,57	-102,35	-113,90	-184,74	-203,83
Sürdürülen Faaliyetler Dönem Net Kar/Zararı	240,29	246,90	291,59	327,12	524,54	576,08
Durdurulan Faaliyetler Vergi Öncesi Kar/Zarar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Durdurulan Faaliyetler Vergi Karşılığı (±)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Durdurulan Faaliyetler Dönem Net Kar/Zararı	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Net Dönem Karı / Zararı	240,29	246,90	291,59	327,12	524,54	576,08

Gelir hesapları

Gelir – Gider kalemlerinde yer alan hesaplardan gelir hesapları açıklamaları şu şekildedir;

- Kredilerden Alınan Faizler: İller Bankası A.Ş. yalnızca yerel yönetimlere kredi kullanılmaktadır. Bankanın yerel yönetimlere kullandığı kredilere aylık olarak faiz tahakkuku yapılmaktadır. Kısa Vadeli Kredilerden Alınan Faizler, Orta ve Uzun Vadeli Kredilerden Alınan Faizler, Takipteki Alacaklardan Alınan Faizler ve Kaynak Kul. Dest. Fonundan Alınan Primler alt hesapları altında takip edilmekte olup, İller Bankası A.Ş.’nin elde ettiği gelirler Kısa Vadeli Kredilerden Alınan Faizler ve Orta ve Uzun Vadeli Kredilerden Alınan Faizlerden oluşmaktadır.

-Bankalardan Alınan Faizler: İller Bankası A.Ş. tarafından üretilen fonların yurtiçi bankalarda vadeli mevduat olarak değerlendirilmesi neticesinde elde edilen faiz gelirlerinin izlendiği hesaptır. Yurtiçi ve Yurtdışı Bankalardan, TCMB'den, Yurtdışı Merkez ve Şubelerden alınan faiz gelirleri izlenmektedir. İller Bankası A.Ş.' nin elde ettiği faizleri sadece yurtiçi bankalardan temin edilmektedir.

-Alınan Ücret ve Komisyonlar: İller Bankası A.Ş.' nin belediyeler için düzenlendiği ve belediyelerin özel ve kamu bankalarından kullandığı kredilerin teminatı için verilen teminat mektuplarından aldığı komisyonlardır. Kamu bankaları belediyelere İller Bankası A.Ş.' nin düzenlediği teminat mektubu karşılığında nakit kredi kullanırken, İller Bankası A.Ş. ise kullandırdığı ilgili teminat mektupları karşısında belediyelerde komisyon geliri elde etmektedir.

-Diğer Faaliyet Gelirleri: İlgili hesabın altında gayrimenkul ve menkul satışından doğan gelirler, gayrimenkul kiralama ve faaliyet kiralama gelirleri ile kontrol fonu gelirleri izlenmektedir.

Gider hesapları

Bankanın temel gelir kalemleri yukarıda açıklamaları yapılan hesaplardan oluşmaktadır. Gider kalemleri ise şu şekildedir;

-Faiz Giderleri: Yabancı kaynaklara ödenen faizler ile yasal yükümlülüklerin yerine getirilmemesi sebebiyle ödenen faizlerin yer aldığı gruptur..

İller Bankası A.Ş.' nin Belediye Hizmetleri Projesi çerçevesinde Dünya Bankası'ndan, Belediye Kanalizasyon ve Atık Su Arıtma Tesislerinin Geliştirilmesi Projesi kapsamında JICA' dan elde edilerek yerel yönetimlere kullanılan yabancı para cinsinden kredilerde sözleşme gereği aylık olarak faiz reeskontları ve altışar aylık dönemler itibarıyla faiz tahakkukları yapılmaktadır. Ancak temel gider kalemleri arasında düşük seviyelerdedir.

- Faiz Dışı Giderler: Personel giderleri, ödenen vergi ve harçlar, ücretler ve komisyonlar, karşılık giderleri, amortismanlar, kambiyo işlemlerinden doğan zararlar, Faiz

Dışı Giderler bölümünün defteri kebir hesaplarında izlenmektedir. İller Bankası A.Ş. gelir tablosu incelendiğinde ilgili hesabın alt kalemi olan diğer faaliyet giderlerinin banka giderlerinde önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir.

-Diğer Faaliyet Giderleri: İller Bankası A.Ş.’ nin gelir gider tablosunda en büyük kalemi oluşturan giderlerdir. Diğer faaliyet giderleri; personel giderleri, kıdem tazminatı karşılığı, maddi duran varlık amortisman giderleri, maddi olmayan duran varlık amortisman giderleri ve diğer işletme giderleri hesaplarından oluşmaktadır.

Personel giderleri ve diğer işletme giderleri İller Bankası A.Ş.’ nin kurumlar vergisi ile birlikte neredeyse bütün giderlerini oluşturmaktadır.

Diğer işletme giderleri hesabının altında ise bakım ve onarım giderleri, temizlik giderleri, aidat giderleri, taşıt aracı giderleri, faaliyet kiralama giderleri, ısıtma, aydınlatma ve su giderleri ve diğer giderler vs. gibi çok sayıda gider kalemi yer almaktadır. Yıllar itibarı ile diğer faaliyet giderleri hesabının ortalama % 57’lik kısmı personel giderlerinden oluşmaktadır

3.3.4. Gelir tablosunun finansal analizi

İller Bankası A.Ş.’ nin en büyük gelir kalemini oluşturan Kredilerden Alınan Faizler ve Bankalardan Alınan Faizler hesaplarının yıllar itibarı gelişimi Çizelge 3.23.’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.23. Alınan faizler hesabının detayı

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Faiz Gelirleri	438	548	646	685	899	1.046
Kredilerden Alınan Faizler	361	373	436	556	746	715
Bankalardan Alınan Faizler	76	174	211	129	153	331
Değişim (%)*		25%	18%	6%	31%	16%

* İlgilin yılın altındaki değişim oranı, bir önceki yıl baz alınarak hesaplanmıştır.

2010 yılında toplam 438 milyon TL seviyesinde olan faiz gelirleri 2011 yılında % 25, 2012 yılında ise % 18 enflasyon üzeri bir artış sergileyerek 2012 yılsonunda 646 milyon TL’ ye ulaşmıştır. 2013 yılında ise bankalarda tuttuğu mevduatı azaltan İller

Bankası A.Ş. biriken fonlarını belediyelere yönelik projelere aktarması nedeniyle bankalardan alınan faizler hesabında gerileme yaşamıştır. Her ne kadar kredilerden alınan fonlarda artış yaşansa da İller Bankası A.Ş.’nin gelirlerindeki artış % 6 seviyesinde kalmış ve bir önceki yıldaki artış oranının gerisinde gerçekleşmiştir. Ayrıca 2013 yılında borçlanma faizi oranlarının % 4,61’e kadar gerilemesi faiz gelirlerin artışının sınırlı olmasına neden olmuştur. 2014 yılında ise bankalarda tuttuğu mevduatı artıran İller Bankası A.Ş.’nin projelerden aldığı faiz gelirlerinde de artış yaşanmıştır. Ayrıca ülke genelinde yaşanan olayların neticesinde 2013 Mayıs’ta dip yapan faiz oranlarının, 2013 Mayıs ayındaki Gezi Parkı Olayları ve 17-25 Aralık 2013’te yaşanan olaylar neticesinde tekrar % 11’lere yükselmesi İller Bankası A.Ş. faiz gelirlerinde ciddi artışlara neden olmuştur. Belirtilen sebeplerden dolayı 2013 yılında 685 milyon TL olan faiz gelirleri 2014 yılında % 31 oranında (analize konu 6 yılın en yüksek seviyesi) artarak 899 milyon TL’ye ulaşmıştır. 2014 yılında gelirlerdeki artış bankalardaki mevduat tutarını da artırmış ve Bankalardan Alınan Faizler hesabında % 116 oranında artış göstermiştir. Her ne kadar belediyelere yönelik kullanılan kredilerden alınan faizler hesabında azalma yaşanmış olsa da, 2015 yılsonunda faiz gelirleri bir önceki seneye göre % 16 oranında artış göstererek 1 milyar 46 milyon TL’ye yükselmiştir.

Analize konu son 6 yılda İller Bankası A.Ş.’nin gelirinin % 85’lik kısmı faiz gelirinden oluşmaktadır. Faiz gelirinin ise ortalama % 75’lik kısmı kredilerden alınan faizlerden oluşmaktadır. Zira bankanın temel misyonu belediye projelerine finansman sağlamak olduğu için biriktirilen, hem yurtiçinden ve hem de yurt dışından sağlanan fonlar belediyelere aktarılmaktadır. Bu nedenle faiz geliri hesabının ve İller Bankası A.Ş.’nin toplam gelirlerinin en önemli kısmı kredilerden alınan faizlerden ibarettir. Belediyelere aktarılan fonlardan kalan kısmı ise bankalarda mevduat olarak değerlendirilmekte olup, son 6 yılında ortalamasına bakıldığında bankalardan alınan faizler hesabının toplam gelirler içerisindeki payı % 20’lerde izlenmektedir.

Çizelge 3.24. Diğer gelirler hesabı

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Diğer Gelirler	66	52	78	183	259	199
Diğer Faaliyet Gelirleri	36	38	65	169	246	185
Alınan Ücret ve Komisyonlar	30	14	13	14	13	14
Değişim (%)		-22%	49%	135%	42%	-23%

İller Bankası A.Ş.'nin faiz gelirlerinde sonraki en önemli diğer gelir kalemi ise Diğer Faaliyet Gelirleridir. Diğer faaliyet gelirlerinin detayı Çizelge 3.24.'te gösterilmiş olup ilgili hesabın altında gayrimenkul ve menkul satışından doğan gelirler, gayrimenkul kiralama ve faaliyet kiralama gelirleri ile kontrol fonu gelirleri izlenmektedir.

Kontrol fonu gelirleri İller Bankası A.Ş. tarafından yerel yönetimlere verilen danışmanlık ve kontrol hizmetlerinden elde edilen gelirlerdir. Ancak faaliyet gelirlerinin en önemli kısmın gayrimenkul satış geliri oluşturmaktadır. Gayrimenkul satışı her sene düzenli ve belirli bir şekilde yapılmadığı için Diğer faaliyet gelirlerinin seyri dalgalı bir yol izlemiştir. 2014'te gayrimenkul satışlarından yaklaşık 142,5 milyon TL'lik gelir elde edilirken, danışmanlık hizmeti kapsamında ihaleleri üstelenen kurumlara ödenen hak ediş bedelinin % 2-3'lük kısmının kesintilerinden toplanan kontrol fonu 2014 yılında 90 milyon TL olarak izlenmiştir. 2015 yılında ise hem gayrimenkul satışındaki azalma neticesinde 120 milyon TL gelir elde edilirken, hak edişlerdeki azalma neticesinde kontrol fonu 46,6 milyon TL seviyesinde kalmıştır.

Alınan ücret ve komisyonlar ise belediyelere yönelik olarak kullanılan teminat mektuplarından alınan komisyonlardan oluşmaktadır.

Belediyeler İller Bankası A.Ş. dışında özel veya kamu bankalarından kullanacakları kredilerin teminatı için İller Bankası A.Ş.'den aldıkları teminat mektuplarını vermektedirler. Bundan dolayı ilgili teminat mektupları için İller Bankası A.Ş.'ye komisyon ödemektedirler.

Analize konu dönemler boyunca İller Bankası A.Ş. gelir tablolarından hareketle banka Gider kalemleri incelendiğinde ise bankanın en önemli iki giderin Diğer Faaliyet Gideri ve Vergi ödemesi olduğu görülmektedir. Çizelge 3.25'de 2010 – 2015 yılları aralığında Banka giderlerin ayrıntısı yıllar itibariyle gösterilmiştir.

Çizelge 3.25. Giderler hesabı

milyon TL	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Giderler Toplamı	292	351	393	442	569	640
Diğer Faaliyet Giderleri	88	110	117	133	167	197
Personel Giderleri	114	154	173	195	218	239
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Karşılığı	90	88	102	114	185	204

Yukarıda gelir kısmını anlattığımız İller Bankası A.Ş.'nin giderleri ise iki başlık altında irdelenebilir.

Diğer Faaliyet Giderleri hesabı Bankası A.Ş.'nin gelir gider tablosunda en büyük kalemi oluşturan giderlerdir. Personel giderlerinin yaklaşık % 60'lık kısmını oluşturduğu Diğer Faaliyet Giderleri amortisman, bakım onarım, temizlik, taşıt, akaryakıt gibi İller Bankası A.Ş.'nin faaliyetlerini yürütmek adına katlanmak zorunda olduğu bütün giderlerden oluşmaktadır. 2015 yılsonu itibarı ile 2.640 personel ile faaliyetlerini yürüten İller Bankası A.Ş.'nin 2015 yılsonu personel giderleri 239,3 milyon TL'ye ulaşmıştır. Aylık ortalama kişi başı 7 555 TL maaş ödemesi yapılan İller Bankası A.Ş.'nin 2010 yılında personel sayısı 2 910 iken personel gideri 113,5 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Kişi başı aylık ortalama 3 250 TL olarak hesaplanırken, 2015 yılında personel sayısındaki gerilemeye rağmen maaş ortalamasının 6 yılda % 130 artması personel giderlerinin 6 yılda % 110 artmasına neden olmuştur.

Diğer faaliyet giderleri hesabının personel gideri dışındaki kalan kısmını kıdem tazminatı karşılığı, maddi duran varlık amortisman giderleri, maddi olmayan duran varlık amortisman giderleri ve diğer işletme giderleri oluşturmaktadır. Personel giderleri ve diğer işletme giderleri İller Bankası A.Ş.'nin kurumlar vergisi ile birlikte neredeyse bütün giderleri oluşturmaktadır. Diğer işletme giderleri hesabının altında ise Bakım ve Onarım giderleri, temizlik giderleri, aidat giderleri, taşıt aracı giderleri, faaliyet kiralama giderleri, ısıtma, aydınlatma ve su giderleri ve diğer giderler vs. gibi çok sayıda gider kalemi yer almaktadır. Yıllar itibarı ile diğer faaliyet giderleri hesabının ortalama % 57'lik kısmı personel giderlerinden oluşmaktadır.

Artan personel giderleri ile birlikte faaliyet hacmi de genişleyen İller Bankası A.Ş.'nin katlanmak zorunda olduğu faaliyet giderlerinde de yıllar itibarı ile artış yaşanmıştır. Kiralanan araç sayısındaki artış, temizlik ve bakım onarım hizmet giderlerindeki yükselme 2010 yılında 88 milyon TL seviyesinde olan diğer faaliyet giderleri hesabının 2015 yılsonunda 197 milyon TL'ye ulaşarak 2 katından daha fazla bir seviyeye gelmesine neden olmuştur.

İller Bankası A.Ş.'nin artan faaliyet hacmi karlılık rakamlarına da yansımış olup, şirketin ödediği vergi tutarı da yıllar itibarı ile artış eğilimi göstermektedir. 2010 ve 2011

yıllarında 90 milyon TL vergi ödeyen İller Bankası A.Ş.' nin 2015 yılında sürdürülen faaliyetler vergi öncesi karı 779,9 milyon TL'ye ulaşmış ve ödediği vergi tutarı 203,8 milyon TL'ye ulaşmıştır.

2015 yılı üzerinden genel bir değerlendirme yapıldığında İller Bankası A.Ş.' nin faaliyet geliri toplamı 1.249 milyon TL'dir. İlgili tutarın % 57'si olan 714,8 milyon TL kredilerden alınan faizlerden, % 26,5'i olan 330,9 milyon TL bankalardan alınan faizlerden ve % 0,39' u olan 4,9 milyon TL ise diğer faiz gelirlerinden oluşmaktadır. Yani İller Bankası A.Ş.' nin toplam gelirinin % 84,1'i alınan faizlerden oluşmaktadır.

Kalan % 15,9'u oluşturan gelirler ise Net Ücret ve Komisyon Gelirleri ve Diğer Faaliyet Gelirlerinden ibarettir. 2015 yılında 13,3 milyon TL seviyesinde olan ve ağırlıklı olarak teminat mektubu komisyonlarından oluşan net ücret ve komisyon gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı % 1'dir. Toplam gelirin % 14,9'u olan ve 185,5 milyon TL'lik tutar ise gayrimenkul satışı ve danışmanlık hizmetlerinden ileri gelen kurumlara ödenen hak ediş bedelinin % 2-3'lük kısmının kesintilerinden toplanan kontrol fonundan ibarettir.

Gider kalemleri incelendiğinde ise İller Bankası A.Ş.' nin 2015 yılında giderler toplamı 673 milyon TL'dir. Toplam giderin 239,4 milyon TL'lik kısmı yani % 35,5'li kısmı personel giderlerine aittir. Personel giderlerinden sonraki bir diğer önemli gider kalemi ise toplam giderlerde % 30 paya sahip olan vergi karşılığıdır. 779,9 milyon TL olan sürdürülen faaliyetleri öncesi kar için 203,8 milyon TL vergi ödenmiştir. Toplam giderlerin kalan % 30'luk kalan kısmı ise diğer faaliyet giderlerinden ibarettir. İller Bankası A.Ş.' nin tüm faaliyetleri için yapılan harcamaların izlendiği diğer maliyetlerin toplamı ise 2015 yılında 196,6 milyon TL'dir. Son gider kalemi ise toplam giderlerde % 5 paya sahip olan kredi ve diğer alacaklar değer düşüş karşılığıdır. İlgili hesabın toplam tutarı 33,3 milyon TL'dir.

3.4. İller Bankası'nın Verimliliği Hakkında

Yukarıda belirtildiği üzere, kar etme amacı gütmeyen ve genellikle hizmet üreten başta kamu kurum ve kuruluşlarında olmak üzere verimlilik ölçümünde çıktının

hesaplanmasında karşılanan zorluklardan dolayı verimliliğin ölçülmesi özellikle girdi odaklı bir şekilde kaynakların etken kullanılmasına bağlanmaktadır.

Bu bilgiler ışığında kar etmek amacı bulunmayan kamu kesiminde verimlilik, kuruluşun çıktısı ile belirlenen hedeflere ulaşabilmesi arasındaki sebep-sonuç ilişkisini sorgulayan bir yaklaşım ile desteklenmelidir. Esasen, belirli bir maliyette artan hizmet yoğunluğu ve kalitesi bu kuruluşların verimlilik ölçümlerinin temel göstergesi olmaktadır.

Bu bağlamda yukarıda belirtilen rasyoların İller Bankası A.Ş. mali verilerine uygulandığında ortaya çıkan veriler genel geçer bir sonuç ifade etmemekle birlikte, verimlilik değişiminin gözlenmesine yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Karamustafa (1999) çalışmasında, 1990-1997 yılları arasında Türk bankacılık sisteminin finansal karakteristiklerini toplam on sekiz tane rasyo kullanarak faktör analizi yöntemiyle incelemiş olup, kullanılan rasyolarda ele alınan veriler mevduat bankacılığına yöneliktir. Bu nedenle şube sayısı, mevduat miktarı gibi veriler de kullanılmıştır.

İller Bankası A.Ş.'nin kalkınma ve yatırım bankası hüviyetinde faaliyetlerini sürdürmesi nedeniyle yatırımcılarından mevduat beklentisi bulunmamakta ve şube ağını genişletme gibi bir gayesi olmamaktadır. Bu itibarla, verimlilik rasyolarının bir bölümünün İller Bankası A.Ş. mali verilerine uygulanması mümkün değildir. Uygulanabilen verimlilik rasyolarının hesaplanması ve yorumlanması şu şekildedir;

3.4.1. Verimlilik rasyolarının değerlendirilmesi

- **Net Karın Toplam Aktifler İçindeki Oranı:** Aktif karlılığın irdelemek için kullanılan oranın yıllar itibarı ile değişimi şekildeki gibidir;

Çizelge 3.26. Net karın toplam aktiflere oranı

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dönem Net Kârı	240	247	292	327	525	576
Toplam Aktifler	9.677	11.393	12.642	14.714	16.297	18.431
İlgili Oran	2,48%	2,17%	2,31%	2,22%	3,22%	3,13%

Çizelge 3.26. incelendiğinde net karın toplam aktiflere oranının 2010-2013 yılları arasında dalgalı bir seyir izlediği, 2013 yılından itibaren ise önceki 3 yılda gösterdiği performansın üzerinde bir performans gösterdiği gözlemlenmektedir. Nitekim 2013 yılında net karın aktif toplamına oranı %2.22 iken izleyen yıl yaklaşık % 45 oranında artarak % 3,22 seviyelerine yükselmiştir. Bu denli artışın yaşanmasında formülün payda kısmında yer alan toplam aktiflerdeki artışa rağmen dönem net karındaki artış sebep olmaktadır.

- Net Karın Öz sermayeye Oranı: Öz sermaye karlılığın irdelemek için kullanılan oranın yıllar itibarı ile değişimi Çizelge 3.27.'deki gibidir;

Çizelge 3.27. Net karın toplam öz sermayeye oranı

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dönem Net Kârı	240	247	292	327	525	576
Toplam Öz sermaye	7.377	8.440	9.306	10.191	11.335	12.557
İlgili Oran	3,26%	2,93%	3,13%	3,21%	4,63%	4,59%

Öz sermaye tutarının yıllar itibarı ile arttığı görülen Şekil 3.27'de karlılık tutarının da öz sermaye üzerinde bir büyüme sergilediği görülmektedir. 2010-2013 yılları arasında % 2,93 - % 3,26 bandında seyreden öz sermaye karlılığı, 2014'ten itibaren % 4,5 üzerine çıkmıştır. Karlılık rakamlarının da öz sermayeye ilave edilmesi öz sermayeyi yükseltmiş, bankanın fonlarını etkin bir şekilde kullanması neticesinde karlılık rasyolarında yükselme görülmüştür.

-Net Karın Krediler ve Alacaklara Oranı: Kredi ve Alacakların karlılığın irdelemek için kullanılan oranın yıllar itibarı ile değişimi Çizelge 3.28.'deki gibidir.

Çizelge 3.28. Net karın toplam kredi ve alacaklara oranı

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dönem Net Kârı	240	247	292	327	525	576
Toplam Kredi ve Alacaklar	6.670	7.785	8.950	11.359	11.478	12.885
İlgili Oran	3,60%	3,17%	3,26%	2,88%	4,57%	4,47%

Öz sermaye ve toplam aktif karlılığında olduğu gibi kredi ve alacakların karlılığında da 2013 yılından sonra gözle görülür bir artış gözlemlenmektedir. 2013 yılında kullanılan kredilerdeki % 27 oranındaki artışa rağmen, karlılık % 12 oranında artmış,

kredilerin karlılığı düşmüştür. 2014 yılında ise 2013 yılında kullanılan kredilerin geri ödemesi neticesinde karlılık artmış, ilave kredi kullanımının sınırlı olması kredi karlılığını tekrar yükselterek, analize konu dönemlerde en verimli yıla ulaştırmıştır. 2015 yılında ise 2014 yılında yakalanan performans korunmuş ve bu yıla paralel bir seyir izlenmiştir.

- Net Faiz Gelirlerinin Toplam Aktiflere Oranı: Net Faiz Gelirlerinin Toplam Aktiflere Oranı oranının yıllar itibarı ile değişimi Çizelge 3.29.'da gösterilmiştir.

Bankanın temel gelirlerini ve karlılık seviyesini net faiz geliri belirlediğinden net faiz gelirlerinin aktiflere oranı, aktifin net karlılığı ile paralel bir görünüme sahiptir. Bu bağlamda net faiz geliri üzerinde yapılacak verimlilik hesaplamaları, net kar üzerinde yapılan hesaplamalar ile benzerlik taşınmaktadır.

Çizelge 3.29. Net faiz gelirinin toplam aktiflere oranı

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Net Faiz Geliri	467	549	648	685	904	1.051
Toplam Aktifler	9.677	11.393	12.642	14.714	16.297	18.431
İlgili Oran	4,82%	4,82%	5,12%	4,66%	5,55%	5,70%

- Personel Giderlerinin Toplam Aktiflere Oranı: Banka personelinin etkinliği ya da etkin kullanımı hakkında yorum yapmaya olanak sağlayan oranın yıllar itibarı ile değişimi Çizelge 3.30.'daki gibidir.

Çizelge 3.30. Personel Giderinin toplam aktiflere oranı

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Personel Giderleri	114	154	173	195	218	239
Toplam Aktifler	9.677	11.393	12.642	14.714	16.297	18.431
İlgili Oran	1,17%	1,35%	1,37%	1,33%	1,34%	1,30%

2015 yıl sonu itibarı ile 2.640 personel ile faaliyetlerini yürüten İller Bankası A.Ş.'nin 2015 yıl sonu personel giderleri 239,3 milyon TL'ye ulaşmıştır.

Aylık ortalama kişi başı 7 555 TL maaş ödemesi yapılan İller Bankası A.Ş.'nin 2010 yılında personel sayısı 2 910 iken personel gideri 113,5 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Personel maaş ortalaması 2010'da kişi başı aylık 3 250 TL olarak

hesaplanırken, 2015 yılında personel sayısındaki gerilemeye rağmen maaş ortalamasının 6 yılda % 130 artması personel giderlerinin 6 yılda % 110 artmasına neden olmuştur.

Personel giderlerinin varlık toplamına oranının durağan görünüme sahip olmasının sebebi ise yıllar itibariyle personel giderlerindeki artışla beraber varlık toplamının da artan bir seyir izlemesidir.

- **Personel Giderlerinin Net Faiz Gelirlerine Oranı:** İlgili oran personel etkinliğiyle ilgili bilgi vermekte olup oran ne kadar düşük olursa personel verimliliği o kadar yüksektir şeklinde yorumlanabilir. Personel giderlerinin Net Faiz Gelirlerine Oranının yıllar itibarı ile değişimi Çizelge 3.31’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.31. Personel Giderinin net faiz gelirlerine oranı

(milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Personel Giderleri	114	154	173	195	218	239
Net Faiz Geliri	467	549	648	685	904	1.051
İlgili Oran	24,34%	28,08%	26,77%	28,48%	24,08%	22,78%

Çizelge 3.31. incelendiğinde personel giderlerinin net faiz gelirlerine oranı 2013 yılına kadar artış göstermekte, 2013 yılından itibaren ise azalma yönünde bir eğilim sergilemektedir.

- **Personel Başına Düşen Net Kar Miktarı:** Personel etkinliği ile ilgili bilgi veren bu oranın yıllar itibariyle değişimi aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Çizelge 3.32. Personel sayısının dönem net karına oranı

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Personel Sayısı (kişi)	2.971	2.514	2.467	2.624	2.676	2.640
Dönem Net Kârı (bin TL)	240.289	246.899	291.588	327.120	524.543	576.078
Personel Başına Düşen Net Kar (bin TL)	80,88	98,21	118,20	124,66	196,02	218,21

Çizelge 3.32. incelendiğinde 2010 yılında personel başına düşen net kar 80 civarlarındayken 2015 yılına gelindiğinde 218 seviyelerine yükseldiği görülmektedir.

- **Personel Başına Düşen Net Faiz Geliri:** Personel giderlerinin varlıklara oranı, personel giderlerinin net faiz gelirlerine oranı, personel başına düşen net kar miktarı oranları gibi personelin etkin kullanılıp kullanılmadığına dair bilgi sağlayan bu oranın yıllar itibariyle değişimi Çizelge 3.33.'de sunulmuştur.

Çizelge 3.33. Personel başına düşen net faiz geliri

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Personel Sayısı (Kişi)	2 971	2 514	2 467	2 624	2 676	2 640
Net Faiz Geliri (bin TL)	466 503	548 597	647 667	685 332	903 814	1 050 568
Personel Başına Düşen Net Faiz Geliri (bin TL)	157,02	218,22	262,53	261,18	337,75	397,94

Personel etkinliğine ışık tutan diğer oranlara paralel olarak yıllar itibarı ile personel başına düşen net faiz geliri de aynı seyri göstermiştir. 2010 yılında personel başına düşen net faiz geliri 157 seviyesinde iken, 2015 yılında bu tutar 398'ye kadar yükselmiş olup, artış oranı % 153 olarak hesaplanmıştır.

Özetle, yukarıda hesaplamalardan yola çıkılarak İller Bankası A.Ş.' nin 2013 yılına kadar kar marjını koruyarak faaliyetlerini sürdürdüğü, 2014 yılı ile birlikte kullanılan kredilerdeki artışın karlılık oranlarını yükseltirken, öz sermaye ve aktif toplamını da yükselttiği izlenmektedir. Bu bağlamda 2014 yılına kadar fonların verimliliğinin kısıtlı olduğu, 2014 yılı ile birlikte hem kar marjının hem de toplam aktiflerin yükseldiği görülmektedir. Ayrıca personellerin verimli olarak kullanılmaya başlandığı, personelle yönelik olarak yapılan ücret iyileştirmesinin personel maliyetlerini artırmasına karşın, personel başına düşen net karın ve net faiz gelirinin analizin başlangıcı olan 2010 yılına göre % 100'ün üzerinde artış gösterdiği izlenmektedir.

İller Bankası A.Ş.' nin bir kamu kurumu olması sebebiyle fonların verimli olarak kullanılması önem arz etmektedir. Zira İl Özel İdareleri ve Belediyeler ile birlikte bunlara ait kurumların yatırımlarını destekleme ve yatırım danışmanlığı misyonlarına sahip İller Bankası A.Ş.' nin bu çalışmaları etkin olarak desteklemesi, personellerin yatırım danışmanlığı konusunda maliyet ve süre analizlerini en etkin biçimde gerçekleştirmesi, yatırımların kısa sürede tamamlanması ile toplumsal refahın artışına doğrudan tesir etmektedir. 2014 yılından sonra karlılığını ve personel verimini artıran İller Bankası A.Ş.'

nin destekleyeceği kamu yatırımları hem kısa sürede tamamlanabilecek, hem de yatırımların geri dönüşleri ile kamu fonları atıl olmaktan kurtulabilecektir.

SONUÇ

Banka, mevduat adı altında yatırımcılarından fon talep eden, fon ihtiyacı olan kişi veya kuruluşlara da ödünç ve kredi adı altında avans veren pazarlanabilen menkul değerler gibi temel finansal aktifleri elinde tutan ve senet ıskonto eden bir finansal aracı olarak tanımlanabilir. Bankanın elde ettiği karın kaynağını kaynak toplarken uygulanan fiyat (faiz) ile satarken uygulanan fiyat arasındaki fark oluşturmaktadır. Bu bilgiler ışığında bankalar tasarrufların yatırımlara kanalize edilmesine yardımcı olan önemli bir köprü görevi üstlenmektedir.

Bankacılık sektörü, ekonominin tüm birimlerini doğrudan ve dolaylı olarak desteklemekte, kayıt dışı ekonomiyi minimize ederek ekonomik faaliyetlerin kayıt altına alınmasını ve devletin vergi gelirlerinin kontrol altına alınmasını kolaylaştırmakta, bireysel tüketim alışkanlıklarını kontrol altına alıp, tasarrufa yön verme açısından hayati öneme sahip bir sektör olarak ülke ekonomisinin temelini oluşturmaktadır.

Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar; mevduat bankaları(kamusal sermayeli, özel sermayeli, yabancı bankalar), mevduat kabul etmeyen bankalar (kalkınma ve yatırım bankaları) ve katılım bankaları şeklinde olup çalışmanın konusunu oluşturan İller Bankası A.Ş. ise bu gruplandırma altında kalkınma ve yatırım bankaları grubunda yer almaktadır. İller Bankası A.Ş. il özel idareleri, belediyeler ve bunlara bağlı kamu kurumlarına yatırım danışmanlığı yapmakta, ilgili kuruluşların projelerinin finansman gereksinimlerini karşılamak amacıyla 83 yıldır faaliyetlerini sürdürmektedir. Çalışmanın amacını İller Bankası A.Ş.’nin son 6 yıla ait mali verilerin incelenerek, bankanın genel performansının değerlendirilmesi, mali analizi yapılarak verimliliğinin ölçülmesi oluşturmaktadır.

Finansal tablolar analizi, çeşitli analiz yöntemlerinin uygulanarak analiz sonuçların elde edilmesi, değerlendirilip yorumlanarak işletmenin mali performansı, karlılığı ve borç ödeme gücünün tespit edilmesi, bahsedilen konularda problem varsa ortaya çıkarılması ve çözülmesi için alınmak zorunda olan tedbirlerin belirlenmesine yol gösteren çalışmaların bütünü olarak ifade edilebilir.

Finansal analiz sayesinde işletmenin geçmiş faaliyetlerinin ekonomik etkileri, bugünkü finansal pozisyonunu ve performansı izlenir, elde edilen bilgiler ile sağlıklı ve tutarlı bir planlama yapma imkânı sağlar.

İller Bankası A.Ş. mali verileri incelendiğinde aktif kalemlerin tamamına yakını kasa ve bankalar ile krediler ve alacaklar hesapları oluşturmaktadır. Analize konu dönemler irdelendiğinde firma aktifin yıllar itibarı ile artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2010 yılında 9,6 milyar TL seviyesinde olan aktif toplamı 6 sene içerisinde % 90 artarak 18,4 milyar TL seviyesine yükselmiştir. Yerel yönetime yönelik olarak kullanılan kredilerin ve ilgili dönemde yapılan projelerdeki artış miktarına bağlı olarak kredi plasmanı artmış ve bu durum doğrudan İller Bankası A.Ş.’ nin kredi ve alacaklar hesabında artışa yol açmıştır.

İller Bankası A.Ş.’ nin varlıklarındaki gelişim yukarıda belirtildiği gibi iken, aktif finansmanında öz kaynak yoğun bir yapı dikkat çekicidir. Ödenmiş sermaye tutarının yıllar itibarı ile yükselmesi, elde edilen karların banka bünyesinde bırakılarak kar yedekleri hesabının yükselmesi ayrıca plasmanı yapılan kredilerin artması neticesinde yıllar itibarı ile yükselen net kar tutarı öz kaynak yükselmesine ve aktif finansmanında öz kaynak katkısının % 70’lerde izlenmesine neden olmuştur. Analize konu dönemlerde ortalama öz kaynak katkısının % 72 seviyesinde olduğu görülürken, en düşük öz kaynak katkısı % 68 ile 2015 yılındadır. Zira ilgili yılda Belediyelere ve diğer projelere yönelik olarak kullanılan kredi miktarında artışa paralel olarak Bütçe’ den İller Bankası A.Ş.’ ye aktarılan fon miktarında da artış yaşanmış ve Fonlar hesabının payındaki yükselme sebebiyle öz kaynak miktarı tutarsal bazda artmış olsa bile, oransal olarak kaynak yapısındaki payı gerilemiştir.

Varlık ve kaynak yapısının temeli sırasıyla kredilerden alacaklar ve öz kaynaklardan ibaret iken, kullanılan kredilerden elde edilen faiz geliri İller Bankası A.Ş.’ nin ana gelir kalemini oluşturmaktadır. 2010 yılından 2015 yılına geçilen süreçte faiz gelirinin 466,5 milyon TL’den 1,05 milyar TL’ye ulaştığı izlenmektedir. Aktif gelişiminde sunulan yerel yönetime yönelik olarak kullanılan kredilerin ve ilgili dönemde yapılan projelerdeki artış miktarına bağlı olarak kredi kullanımında gözlenen artış, bu nedenle faiz geliri yükselmiştir. Ayrıca elde edilen fonların bir kısmının bankalarda mevduat olarak değerlendirilmesi, mevduat faiz gelirlerinin de yükselmesine neden olmuş ve İller Bankası A.Ş. son 6 yılda geliri % 125 oranında artmıştır.

Aktif, pasif ve gelir tablosu üzerinden yapılan analizler neticesinde İller Bankası A.Ş.’ nin finanse etmesi gereken proje sayısındaki artışa bağlı olarak bütün mali verilerin olumlu yönde etkilendiği görülmüştür. Kullanılan kredilerden elde edilen faiz gelirinin

İller Bankası A.Ş. bünyesinde bırakılması öz kaynak tutarını ve aktif miktarını artırmaktadır.

İller Bankası A.Ş.'nin mevduat gelirinde de gözle görülür artış yaşanmıştır. Kamu kurumu olması sebebiyle kar amacı gütmeyen İller Bankası A.Ş.'nin kamu misyonuna rağmen kar ediyor olması banka faaliyetlerinin verimli bir şekilde yürütüldüğünün göstergelerinden biridir. İller Bankası A.Ş.'nin 2013 yılına kadar kar marjını koruyarak faaliyetlerini sürdürdüğü, 2014 yılı ile birlikte kullanılan kredilerdeki artışın karlılık oranlarını yükseltirken, öz sermaye ve aktif toplamını da yükselttiği izlenmektedir. Bu bağlamda 2014 yılına kadar fonların verimliliğinin kısıtlı olduğu, 2014 yılı ile birlikte hem kar marjının hem de toplam aktiflerin yükseldiği görülmektedir. Ayrıca personellerin verimli olarak kullanılmaya başlandığı, personelle yönelik olarak yapılan ücret iyileştirmesinin personel maliyetlerini artırmasına karşın, personel başına düşen net karın ve net faiz gelirinin analizin başlangıcı olan 2010 yılına göre % 100'ün üzerinde artış gösterdiği izlenmektedir.

İller Bankası A.Ş.'nin bir kamu kurumu olması sebebiyle fonların verimli olarak kullanılması önem arz etmektedir. Zira İl Özel İdareleri ve Belediyeler ile birlikte bunlara ait kurumların yatırımlarını destekleme ve yatırım danışmanlığı misyonlarına sahip İller Bankası A.Ş.'nin bu çalışmaları etkin olarak desteklemesi, personellerin yatırım danışmanlığı konusunda maliyet ve süre analizlerini en etkin biçimde gerçekleştirmesi, yatırımların kısa sürede tamamlanması ile toplumsal refahın artışına doğrudan etkide bulunmaktadır. 2014 yılından sonra karlılığını ve personel verimini artıran İller Bankası A.Ş.'nin destekleyeceği kamu yatırımları hem kısa sürede tamamlanabilecek, hem de yatırımların geri dönüşleri ile kamu fonlarının da verimli bir şekilde kullanılmasına yardımcı olacaktır.

KAYNAKLAR

- 1- Tarlan S. (1986). *Tarihte Bankacılık*, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Yayını No: 1986/283 Ankara.
- 2- Parasız, İ. (2014). *Modern Bankacılık Teori ve Uygulama*,3. Baskı ,5-6
- 3- İnternet: Dünya’da Bankacılığın tarihi. <http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.slideshare.net%2Ffinans%2F2-bankaciln-tarihesi&date=2016-11-16> Son Erişim Tarihi : 16.11.2016
- 4- Parasız, İ. (2000). *Kriz Ekonomisi*, Ezgi Kitabevi, Bursa. 7. Baskı, Ocak.
- 5- Arslan, Y. (1982). *Cumhuriyet Döneminde Türk Banka Sistemi (1923-1981)*, Der Yayınevi, İstanbul.
- 6- Aytekin, H. (2000), *1945-1960 Dönemi Özel Sektör Bankacılığının Yükselişi, Uzman Gözüyle Bankacılık*, Yıl: 7, Sayı: 30, Şubat.
- 7- Öcal, T. (1992). *Türk Banka Sistemi*, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları: 59, Emel Matbaacılık Sanayi Ltd. Şti., Ankara.
- 8- Şahin, H. (2000). *Türkiye Ekonomisi, (Tarihsel Gelişimi-Bugünkü Durumu)*,
- 9- Erdoğan, E. ve Ener, M. (2000), *Türkiye’de Enflasyonla Mücadele Sürecinde Son Dönem Uygulamalar ve Değerlendirmesi, İktisat, İşletme ve Finans Dergisi*, Aralık.
- 10- Sayılğan, Ş. (1999). *Türk Bankacılık Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri*, 117.
- 11- Parasız, İ. (1995) . *Kriz Ekonomisi*, Ezgi Kitabevi, Bursa. (2000), *Para Banka ve Finansal Piyasalar*, Ezgi Kitabevi Yayınları, 7. Baskı, Ocak.
- 12- Erdoğan, N. (2002). *Dünya ve Türkiye’de Finansal Krizler, (Türk Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Uygulamaları-Kamu Bankaları Deneyimi)*, Yaklaşım Yayınları, Haziran.
- 13- Parasız, İ. (1995). *Kriz Ekonomisi*, Ezgi Kitabevi, Bursa.(2001), *Enflasyon-Kriz-Ayarlamalar*, Ezgi Kitabevi, Mart, Bursa.
- 14- Uygur, E. (2001). *2000 Kasım ve 2001 Şubat Krizleri Üzerine Değerlendirmeler, Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, Sayı: 227, Mart-Nisan.
- 15- İnternet: Türkiye Bankalar Birliği, 2002 – 09/2016 dönemi şube ve personel bilgileri <http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fwww.tbb.org.tr%2Ftr%2Fbankacilik%2Fbanka-ve-sektor-bilgileri%2F4&date=2016-11-16> Son Erişim Tarihi : 16.11.2016
- 16- Türkiye Bankalar Birliği. (2016). *Bankacılık Sektöründe Sermaye Yeterliliği ve Özkaynaklara İlişkin Bilgi Notu*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, 2.

- 17- İnternet: Yatırım ve Kalkınma Bankacılığı
http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.acikders.org.tr%2Fpluginfile.php%2F2552%2Fmod_resource%2Fcontent%2F3%2FYat%25C4%25B1r%25C4%25B1m_%25C5%259Eirketleri.pdf&date=2016-11-17 Son Erişim Tarihi : 17.11.2016
- 18- Hasçelik, E. (2008). Dünya Bankası'nın Yapısı, Faaliyetleri Ve Türkiye'de Finansmanı Dünya Bankasınca Sağlanan Kredilerin Ve Etkilerinin Değerlendirilmesi Çukurova Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 5, 7
- 19- İnternet: Dünya Bankası Grubu
<http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fsitesources.worldbank.org%2FEXTANNREP2K7%2FResources%2FEnglish.pdf&date=2016-11-16> .(WB Annual Report, 2007:4). Son Erişim Tarihi : 16.11.2016
- 20- Eğilmez, M. (1996). Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası Grubu ve Türkiye, Finans Dünyası yayınları, İstanbul, 100
- 21- Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu. (2012). Asya Kalkınma Bankası ve Türkiye Bilgi Notu. İstanbul: Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu. 7.
- 22- Ökçün, G. (1968). Türkiye İktisadi Kongresi, Ankara.
- 23- Kandemir, A. (2002). *Dünyada ve Türkiye'de Kalkınma Bankacılığı ve Kalkınma Finansmanı*, TKP Yayınları, Ankara.
- 24- İller Bankası A.Ş. (2016) *2015 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara: İller Bankası A.Ş. , 9-126
- 25- İnternet: Türkiye'de faaliyet gösteren özel yatırım ve kalkınma bankaları
http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fwww.tbb.org.tr%2Fmodules%2Fbanka-bilgileri%2Fbanka_sube_bilgileri.asp&date=2016-11-16 Son Erişim Tarihi : 16.11.2016
- 26- Altay, N. O. (1997). *Belediye Bankacılığı (Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye'de Uygulama Örnekleri)* Ege Belediyeler Birliği, Yayın No:1, İzmir.
- 27- Börtüçene, İ. ve Polatkan, T. (1994). *Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Bankacılığı Araştırması*, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Orta Doğu Bölge Teşkilatı (IULAEMME) Yayını, Kent Basımevi, İstanbul
- 28- Ataman, Ü. (2005). 'Genel Muhasebe Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri Cilt 2'' ,15. Basım, Türkmen Kitapevi S: 266
- 29- Ataman, Ü. (1999). *Genel Muhasebe II-Muhasebe Dönem İşlemleri*, Gözden geçirilmiş 12. Baskı, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 225
- 30- Yıldız, E. (2011) . Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Düzenlenen Finansal Raporların Mali Analize Etkisi İstanbul Ticaret Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 81

- 31- Ongun, E. ve Aytekin, F.(2005). ‘‘Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Anonim Ortaklıkların Düzenledikleri Mali Tablolar İle Mali Yapı Analizinin Önemi ‘‘, Yaklaşım Dergisi, 22. Sayı, 21
- 32- Aydoğdu, S. (2010). Altı Sigmayı Kullanan Bir İşletmenin Mali Tablolar Analizi’’ ,Marmara Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 46
- 33- Argun, D. ve İbiş, C.(2004) ‘‘Mali Tablolar Analizi Uygulamaları’’ , İSMMO Yayınları, Yayın No:42, 40
- 34- Şamiloğlu, F. ve Akgün, A.İ. (2010). *Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Finansal Tablolar Analizi*, Ekin Basım Yayın, Nisan 2010, Ankara, 218 - 247
- 35- Gücenme, Ü. (2005). *Mali Tablolar Analizi ve Enflasyon Muhasebesi*, Aktüel Yayınları, 5.Baskı, İstanbul, 180, 181
- 36- Bektöre, S. , Çömlekçi, F ve Sözbilir, H.(2010). *Mali Tablolar Analizi*, Nisan Kitabevi, 112-147
- 37- Çabuk, A. ve Lazol, İ. (2008). *Mali Tablolar Analizi*, Nobel Basım Yayın, 6.Baskı, Kasım Ankara ,163
- 38- Akıncı, N. ve Erdoğan, N. (1995). *Finansal Tablolar ve Analizi*, Barış Yayınları, 4. Baskı, İzmir, 256
- 39- Öztin, A. (2011). ‘‘Mali Tablolar Analizi’’ , Arayış Basım Evi, 14. Baskı, 436, 482
- 40- Berk, N. (2007).’’ *Finansal Yönetim*’’, 9. Basım, Türkmen Kitapevi, 49
- 41- Philippatos G. C.(1973) *Financial Management and Analysis*, New York, McGraw-Hill, Inc. ,94
- 42- Kamu Gözetimi Kurumu. (2009). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile Uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları*, Yayın No:4. Ankara: Kamu Gözetimi Kurumu. 16 – 18.
- 43- Aydın, N. , Başar, M. ve Coşkun, M. (2005). *Finansal Yönetim*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayını No:1465, 45
- 44- Garrison, R. H., Noreen, E.W. (1999). *Managerial Accounting Concepts For Planning Desicion Making*, Mc Graw-Hill Ryerson Higher Education, 830
- 45- Berk, N. (1990). *Finansal Yönetim*, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 32
- 46- Aydın, N. , Başar, M. ve Coşkun, M.(2007) . *Finansal Yönetim*, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Eskişehir, 50
- 47- Durmuş, A.H. ve Arat, M.E. (1994). *İşletmelerde Mali Tablolar Tahlili: İlkeler ve Uygulamalar*, MÜ Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları No:482/175, İstanbul
- 48- Dinçer, O. B. Özdal, H. ve Necefoglu, H. (2010) ‘‘ Yeni Dönemde Türk Dış Politikası’’, Uluslararası IV.Türk Dış Politikası Sempozyumu Tebliğleri, 419.

- 49- Dicle, A. (1973). Program Bütçesi, Kamu Yönetiminde Planlama–Programlama–Bütçeleme Sistemi (PPBS),Ankara, 8
- 50- Özer, H. (1997). Kamu Kesiminde Performans Denetimi ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi, T.C.Sayıştay 135. Kuruluş Yıldönümü Yayınları, Ankara, 79, 86.
- 51- Akal, Z. (1992). *İşletmelerde Performans Ölçüm ve Denetimi*, MPM Yayınları, Ankara, 21, 64.
- 52- Kök, R. (1991) *Endüstriyel Verimlilik ve Etkinlik*, Atatürk Üniversitesi Yayınları No:680, Erzurum, 46.
- 53- Kök, R. ve Deliktaş, E.(2003) . *Endüstri İktisadında Verimlilik Ölçme ve Strateji Geliştirme Teknikleri*, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 56.
- 54- Falay, N. (1979) Planlama–Programlama–Bütçeleme Sistemi ve Türk Program Bütçe Modeli, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, 158
- 55- Prokopenko, J. (2003). *Verimlilik Yönetimi*, BAYKAL, O., ATALAY, N. ERDEMİR, F. (çeviri), Ankara: Milli produktivite Merkezi Yayınları No:476, 36
- 56- Baş, M. ve Artar, A.(1991). *İşletmelerde Verimlilik Denetimi– Ölçme ve Değerlendirme Modelleri*, MPM Yayını No: 435, Ankara, 265.
- 57- Pekiner, K .(1971), İşletmelerde Produktivite Denetimi, İst. Üniversitesi Yayın No:1609, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 49.
- 58- Çoker, Z. (1995). *Yönetimin Yeniden Yapılanması*, Ankara, Sayfa.72.
- 59- Karamustafa, O. (1999).“Bankalarda Temel Finansal Karakteristikler: 1990-1997 Sektör Üzerinde Ampirik Bir Çalışma”,*İMKB Dergisi* , Cilt 3, Sayı 9.
- 60- İnan, E.A. (2000) Bankacılıkta Etkinlik Ölçümü Ve Düşük Enflasyon Sürecinde Bankacılıkta Etkinlik, *Bankacılar Dergisi*, sayı 34, 83
- 61- Ekren, N. ve Emiral, F. (2002) Türk Bankacılık Sisteminde Etkinlik Analizi, (VZA uygulaması) *Active Bankacılık ve Finansal Dergisi*, sayı:32, 2
- 62- Yolalan, R.(1993) *İşletmeler arası Göreli Etkinlik Ölçümü*, MPM Yayını, no: 483, Ankara ,5.
- 63- Bakırcı, F. (2006) *Üretimde Etkinlik ve Verimlilik Ölçümü*, Ankara: Atlas Yayınları, 104
- 64- İnternet : Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ <http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.resmigazete.gov.tr%2Feskiler%2F2007%2F01%2F20070126M1-1.htm&date=2016-11-20> Son Erişim Tarihi : 20.11.2016

- 65- İnternet : Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik <http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.resmigazete.gov.tr%2Feskiler%2F2006%2F11%2F20061101-22.htm&date=2016-11-24> Son Erişim Tarihi : 24.11.2016

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : ÇELİK,Muhammed Bahaddin
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 11.11.1987 KONYA
Medeni hali : Bekar
Telefon : 553 644 67 81
Faks : --
e-mail : mcelik2@ilbank.gov.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Lisans	Gazi Üniversitesi – İşletme	2010
Lise	Kayseri Kocasınan Süper Lisesi	2005

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2013-devam ediyor	İller Bankası A.Ş.	Uzm. Yrd.
2012-2013	Halk Bankası Kredi ve Proje Değ.Dairesi	Uzm.Yrd.

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Futbol oynamak, kitap okumak



İL BANK
TÜRKİYE'NİN YAPICI GÜCÜ